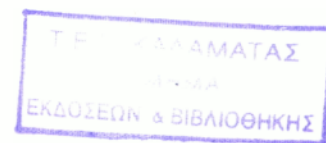

Τ.Ε.Ι. ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΟΝΑΔΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

**Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ
ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ
ΣΤΗΝ ΠΤΟΛΕΜΑΪΔΑ**

ΟΛΥΜΠΙΑ ΠΑΝΤΕΛΙΔΟΥ

2005

Ευχαριστίες

Από τη θέση αυτή θέλω να εκφράσω τις ευχαριστίες μου σε όλους αυτούς που συνέβαλαν στη συλλογή των στοιχείων και με βοήθησαν να φέρω εις πέρας τη πτυχιακή μου εργασία. Θα ήταν ασφαλώς παράλειψη εάν δεν ανέφερα την άψογη συνεργασία που είχα με τους κ.κ. Παναγιωτίδη Λάζαρο, Τσανακτσίδη Κυριάκο, Ζαμανίδη Σάββα, Μαυρομάτη Κωνσταντίνο, Σιδηρόπουλο Σοφοκλή και Τσιότσιο Ιωάννη. Ευχαριστώ ακόμα τους αρμόδιους του Τμήματος Προστασίας και Αποκατάστασης Περιβάλλοντος κ.κ. Παυλουδάκη Φραγκίσκο και Ζαραφίδη Δημήτριο.

Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καθηγητή μου κύριο Σταματόπουλο Δημήτριο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	1
Πηγές και μέθοδος	2
ΜΕΡΟΣ Α	
1. <u>Η ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ</u>	
1.1. Τα χαρακτηριστικά της περιοχής	3
1.1.1. Χωροθέτηση	3
1.1.2. Ιστορικά - Πολιτιστικά Στοιχεία	3
1.1.3. Ιστορικό ανακάλυψης των λιγνιτών Πτολεμαΐδας	4
1.1.4. Η Διαδικασία Της Κοινωνικοοικονομικής Εξέλιξης Της Περιοχής	6
1.1.5. Οικιστική Οργάνωση	7
1.2. Αξιολόγηση των δυνατοτήτων ανάπτυξης της περιοχής (S.W.O.T. Analysis)	9
1.2.1. Πλεονεκτήματα	10
1.2.2. Αδυναμίες	12
1.2.3. Ευκαιρίες – Προοπτικές	13
1.2.4. Απειλές	14
1.3. Λιγνιτοφόρος Λεκάνη Πτολεμαΐδας–Αμυνταίου–Φλώρινας	16
1.3.1. Χρήσεις Γης	17
1.3.2. Θεσμικό Περιβάλλον – Διοικητική Οργάνωση	19
1.3.3. Υποδομές Ανθρωπογενούς Περιβάλλοντος	20
ΜΕΡΟΣ Β	
2. <u>ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΣ – ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ</u>	
2.1. Πληθυσμός	21
2.2. Οι Οικονομικές Επιδόσεις Της Περιοχής	24
2.2.1. Απασχόληση	24
2.2.1 ^α Πρωτογενής Τομέας Παραγωγής	25
2.2.1 ^β Δευτερογενής Τομέας Παραγωγής	28
2.2.1 ^γ Τριτογενής Τομέας Παραγωγής	28

ΜΕΡΟΣ Γ

3. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

3.1.	Ρύπανση Του Περιβάλλοντος	30
3.1.1.	Εκπομπή Ρυπαντών	32
3.1.2.	Ρύπανση Του Αβιοτικού Περιβάλλοντος (έδαφος, νερά, ατμόσφαιρα)	33
3.1.3.	Ρύπανση Των Βιολογικών Οργανισμών (φυτά, ζώα, άνθρωπος)	37
3.2.	Μεθοδολογία Αποκατάστασης του Περιβάλλοντος στις Τελικές Επιφάνειες των Ορυχείων Πτολεμαΐδας	39
3.2.1.	Αποκατάσταση του Περιβάλλοντος σε Τελικές Επιφάνειες	39
3.2.2.	Δημιουργία Υποδομών	43
3.2.3.	Χρονοδιάγραμμα Αποκατάστασης Τοπίων	43
3.2.4.	Κόστος Έργων Αποκατάστασης	44
3.2.4 ^α	Σύνολο Δαπανών για το Έτος 2004	44
3.3.	Τηλεθέρμανση	46
3.3.1.	Λειτουργία της Τηλεθέρμανσης	47
3.3.2.	Τηλεθέρμανση και Περιβάλλον	48
3.3.3.	Τηλεθέρμανση και Οικονομία	48
3.4.	Προβληματισμοί των Δημάρχων για την αποκατάσταση και προστασία του περιβάλλοντος	49

Μέρος Δ

4. ΕΙΔΙΚΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ (Ε.Α.Π.) ΝΟΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΠΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

4.1.	Ιστορική αναδρομή	53
4.2.	Συνοπτική Παρουσίαση του Ε.Α.Π	54
4.2.1.	Γενικά	54
4.2.1 ^α	Ειδικό Λογαριασμό	56
4.2.1 ^β	Φάσεις Υλοποίησης Έργου στα Πλαίσια του Τοπικού Πόρου Ανάπτυξης	56

4.3.	Παρουσίαση Του 1 ^{ου} Ε.Α.Π. 1997-2001	58
4.3.1.	Κατανομή Δαπανών Ανά Δήμο	60
4.4.	Φιλοσοφία Του Νέου Ε.Α.Π. 2002-2006	61
4.4.1.	Το Ε.Α.Π. Νομού Κοζάνης 2002-2006 έχει σαν βασικούς άξονες	61
4.4.2.	Κεντρικός στόχος–ειδικοί στόχοι–υποπρογράμματα	62
4.4.3.	Χρηματοδοτικό Πλαίσιο του Ε.Α.Π. 2002-2006	72
4.5	Ανταποδοτικά Έργα από τη ΔΕΗ	72
4.6.	Απόψεις Δημάρχων για τον Τοπικό Πόρο Ανάπτυξης	73

ΜΕΡΟΣ Ε

5. ΜΕΤΑΛΙΓΝΙΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

5.1.	Γενικά	76
5.2.	Περίληψη Ευρωπαϊκής Διάσκεψης	77
5.2.1.	Ευρωπαϊκά Παραδείγματα	79
5.2.1 ^α	Το παράδειγμα της Αλσατίας:	79
5.2.1 ^β	Το παράδειγμα της Ιρλανδίας:	80
5.2.1 ^γ	Το παράδειγμα του Μοστ	81
5.3.	Απόψεις Δημάρχων	82

ΜΕΡΟΣ ΣΤ

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

6.1.	Αξιολόγηση Αναπτυξιακών Προβλημάτων και Προοπτικών	95
6.1.1.	Προτάσεις	96
6.2.	Συμπεράσματα για το περιβάλλον	99
6.3.	Τοπικός Πόρος	100
6.4.	Μεταλιγνιτική περίοδος	100

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	102
---------------------	-----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	104
------------------	-----

Εισαγωγή

Ουδέν καλό αμιγές κακού... ρήση που ταιριάζει απόλυτα στη κατάσταση όπως αυτή έχει διαμορφωθεί πενήντα χρόνια και πλέον από τη λειτουργία των πρώτων ατμοηλεκτρικών εργοστασίων της ΔΕΗ στην ευρύτερη περιοχή Πτολεμαΐδας.

Στόχος αυτής της εργασίας είναι μια όσο το δυνατόν αναστοχαστική ματιά στα γεγονότα, που δεν θα μεμψιμοιρεί αλλά ούτε και θα δικαιολογεί, που θα αναγνωρίζει την προσφορά αλλά θα καταδειχνει και τους προβληματισμούς και τις συνέπειες. Εν γένει, που δε θα κρίνει, εκ του ασφαλούς αλλά θα παρουσιάζει και συγκεκριμένες προτάσεις.

Αφορμή για την επιλογή του συγκεκριμένου θέματος αποτέλεσε η καταγωγή μου από την περιοχή. Η υποκειμενικότητα αυτού του παράγοντα δεν μπορεί να παραβλεφθεί παρά μόνο αν ειδωθεί από μια οπτική που να λειτουργεί εξισορροπιστικά ανάμεσα στο συναισθηματικό νοιάξιμο για τον τόπο μου και στις προσωπικές μου ανησυχίες για ένα κοινωνικό, περιβαλλοντικό, πολιτισμικό, οικονομικό μέλλον της περιοχής χωρίς χρονικούς περιορισμούς,

Τέλος η επιλογή της διερεύνησης του θέματος από τη σκοπιά της τοπικής αυτοδιοίκησης εξυπηρετεί τουλάχιστον ένα διττό σκοπό. Αρχικά την εμπειριστατωμένη πληροφόρηση σχετικά με τις συγκεκριμένες συνθήκες, τους νόμους, τις αντίστοιχες εμπειρίες άλλων περιοχών και το πώς διαχειρίστηκαν το θέμα. Στη συνέχεια η οπτική αυτή στοχεύει στο να εξετάσει πιο προσεχτικά στο πως και σε πιο βαθμό η τοπική κοινωνία μέσω των εκπροσώπων της αντιλήφθηκε, προβληματίστηκε, οραματίστηκε, κινητοποιήθηκε προκειμένου να δώσει βιώσιμες και ωφέλιμες λύσεις.

Εν κατακλείδι, η παρούσα εργασία στοχεύει να αναδείξει τη λεπτή ισορροπία ανάμεσα στα οφέλη που η λειτουργία των εργοστασίων πρόσφερε στην εξέλιξη της περιοχής και στην περιβαλλοντική υποβάθμιση της, στην αμφιλεγόμενη διαχείριση του τοπικού πόρου ανάπτυξης από τις εκάστοτε τοπικές αυτοδιοικήσεις καθώς και σε μια κριτική ματιά σε σχέση με την μεταλινιτική περίοδο.

Πηγές και μέθοδος

Για την περιγραφή και ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης θα χρησιμοποιηθούν:

1. έντυπα υλικά προερχόμενα από τη ΔΕΗ και τη ΔΕΤΗΠ.
2. στοιχεία που προήλθαν από τη διεξαγωγή συνεδρίου και διημερίδας
3. στοιχεία που προέκυψαν από μελέτες της Αναπτυξιακής Εταιρίας Δυτικής Μακεδονίας, του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου και της Νομαρχίας Κοζάνης.
4. σχετικοί νόμοι
5. στοιχεία από Ελληνική βιβλιογραφία
6. προφορικές συνεντεύξεις
 - από τρεις Δημάρχους πληττόμενων Δήμων, Τσανακτσίδης Κυριάκος (Δήμου Ελλησπόντου), Ζαμανίδης Σάββας (Δήμου Αγίας Παρασκευής), Μαυρομάτης Κωνσταντίνος (πρώην Δήμαρχος Δήμου Πτολεμαΐδας)
 - από ένα Δήμαρχο όμορου Δήμου, Σιδηρόπουλος Σοφοκλής (Δήμου Βερμίου)
 - από τον κύριο Λάζαρο Παναγιωτίδη Διευθυντή ΑΝ.Δ.Ε.Π.
 - από τον πνευμονολόγο ιατρό Τσιότσιο Ιωάννη
 - από υπεύθυνους της ΔΕΗ του Τμήματος Προστασίας και Αποκατάστασης Περιβάλλοντος, Παυλουδάκη Φραγκίσκο και Ζαραφίδη Δημήτριο.

ΜΕΡΟΣ Α

1. Η φυσιογνωμία της περιοχής

1.1. Τα χαρακτηριστικά της περιοχής

1.1.1. Χωροθέτηση

Ο Δήμος Πτολεμαΐδας καταλαμβάνει το Βόρειο κεντρικό τμήμα του Νομού Κοζάνης και συνορεύει Ανατολικά με τους Δήμους Αγίας Παρασκευής και Βερμίου, Βόρεια με τους Δήμους Φιλώτα και Αετού του Νομού Φλώρινας, Δυτικά με τον Δήμο Μουρικίου και την κοινότητα Βαρικού του Νομού Φλώρινας και Νότια με τον Δήμο Δ. Υψηλάντη.

1.1.2. Ιστορικά - Πολιτιστικά Στοιχεία

Η περιοχή της Εορδαίας αποτελεί κοιτίδα του Μακεδονικού πολιτισμού. Την ύπαρξη ανθρώπων στην περιοχή κατά την προϊστορική ακόμα εποχή, μαρτυρούν ευρήματα οικισμών της νεολιθικής και παλαιολιθικής περιόδου. Η αρχαία Εορδαία ήταν κτισμένη στο σημερινό Εορδαϊκό λεκανοπέδιο, αλλά όχι στη θέση της σημερινής Πτολεμαΐδας, η οποία όπως μαρτυρούν τα γεωλογικά στοιχεία της περιοχής κατά τους αρχαιότετους χρόνους ήταν καλυμμένη από μια λίμνη και κατά συνέπεια η περιοχή ήταν ακατοίκητη.

Από την περιοχή της Εορδαίας (Εόρδα-μητέρα Γη που σημαίνει Θεά των Μακεδόνων), το μεγαλύτερο τμήμα της οποίας καταλαμβάνει σήμερα ο Δήμος Πτολεμαΐδας, προέρχονταν οι στρατηγοί του Μεγάλου Αλεξάνδρου Περδίκας, Ηφαιστείων και Φιλώτας.

Επί τουρκοκρατίας στη θέση της σημερινής πόλης υπήρχε ο οικισμός με την ονομασία «Καϊλάρ» που σημαίνει «τόπος που έχει χώμα γλιστερό» προφανώς λόγω του επιφανειακού στρώματος αργίλου που υπάρχει στην περιοχή. Το 1922 με την αποκατάσταση των προσφύγων η περιοχή της Εορδαίας γίνεται δέκτης ενός έντονου προσφυγικού κύματος από τον Πόντο, τη Μικρά Ασία και τη Θράκη που αποδείχτηκαν, με την πάροδο του χρόνου, ένα ιδιαίτερο αναζωογονητικό στοιχείο.

Κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου τα Καϊλάρια ήταν μια μικρή επαρχιακή κωμόπολη, βυθισμένη στην ηρεμία που χαρακτηρίζει περιοχές χωρίς παραγωγικές δραστηριότητες με προοπτική. Μια εμποροπανήγυρης στην οποία συνέρεαν έμποροι από όλη τη δυτική και κεντρική Μακεδονία, ήταν το μόνο αξιόλογο οικονομικό γεγονός μιας γεωργικής περιοχής (σε πολλά δημοσιεύματα της περιόδου εκείνης αποκαλείται «σιτοβόλων») που ταλαιπωρούνταν από την ύπαρξη ελών.

Ιστορική μπορεί να χαρακτηριστεί η περίοδος 1928-30 οπότε αρχίζει η εκμετάλλευση του λιγνίτη από ιδιώτες και εμφανίζονται τα πρώτα λιγνιτωρυχεία που απασχολούν γύρω στα 100 άτομα. Το 1955 ιδρύεται η ΛΙΠΤΟΛ (Λιγνιτωρυχείο Πτολεμαΐδας)(18-6-1955) η οποία ανέλαβε την συστηματική έρευνα και εκμετάλλευση του λιγνίτη της λεκάνης Πτολεμαΐδας, ενώ το 1959 η ΔΕΗ αναλαμβάνει την εκμετάλλευση της λιγνιτοφόρου λεκάνης.

Η ύπαρξη του μαύρου χρυσού, του λιγνίτη που χρόνια ολόκληρα ήταν στα σπλάχνα της περιοχής μας, έμελλε να διαδραματίσει σπουδαίο ρόλο στην ανάπτυξη της πόλης μας και να μεταβάλει όλη τη γύρω περιοχή σε βιομηχανικό Ρουρ των Βαλκανίων.

1.1.3 Ιστορικό ανακάλυψης των λιγνιτών Πτολεμαΐδας

Ο μαύρος χρυσός που συνέβαλε τα μέγιστα στην ανάπτυξη της Ελλάδας και ιδιαίτερα του Νομού Κοζάνης ανακαλύφθηκε από το Γεώργιο Παυλίδη και τον Κωνσταντίνο Αδαμόπουλο, οι οποίοι ήταν και οι ιδρυτές του πρώτου λιγνιτωρυχείου της περιοχής το 1929, το οποίο έλαβε και την επωνυμία τους. Πρωτοστάτες της ανακάλυψης αυτής ανέλαβαν και τη προώθηση του αρχικά στην περιοχή. Οι πρώτες αντιδράσεις του κόσμου ήταν αρνητικές αλλά σιγά σιγά επικράτησε λόγω έλλειψης καυσίμων.

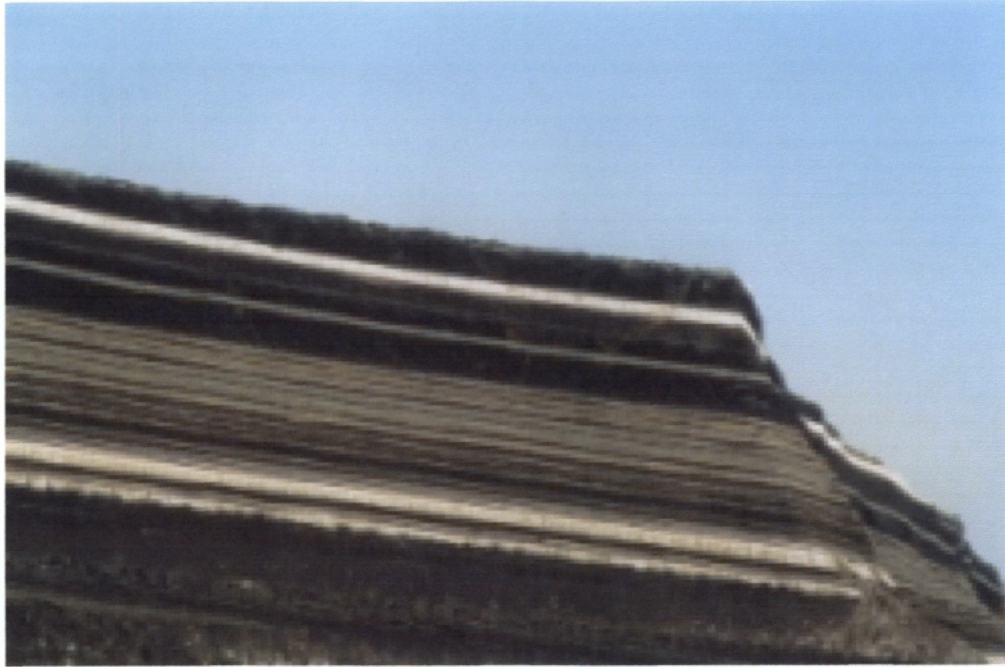
Με την πάροδο του χρόνου η ανακάλυψη του λιγνίτη έγινε γνωστή και στην υπόλοιπη Ελλάδα. Εφημερίδες άρχισαν να γράφουν για το νέο αυτό υλικό και τα Υπουργεία αφού έλαβαν γνώση έστειλαν μεταλλειολόγους για να ερευνήσουν την περιοχή.

Ο Γεώργιος Παυλίδης κάλεσε το Γερμανό καθηγητή μεταλλειολογίας, Διευθυντή και Υπεύθυνο των Μεταλλείων Ρουρ, ονόματι Χένγκελ, να κάνει μελέτες στη περιοχή. Με έξοδα της εταιρίας στέλνουν αυτούσιο το λιγνίτη στη Γερμανία για να μετατραπεί με επιτυχία σε μπριγκέτα και δοκιμάζεται με επιτυχία ως καύσιμη ύλη στα τρένα.

Οι ιδρυτές της εταιρίας οραματίζονται την κατασκευή θερμοηλεκτρικής μονάδας μικρής ισχύος για τις ανάγκες της Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας. Απευθύνθηκαν στους άρχοντες της εποχής, στις Τράπεζες και στη Κυβέρνηση και προσπάθησαν να τους πείσουν και να προκαλέσουν το ενδιαφέρον τους, ότι μέσα από την εκμετάλλευση του λιγνίτη η εξέλιξη της χώρας θα ήταν ταχύτατη. Αλλά το όνειρο τους παρέμεινε στάσιμο λόγω της κατοχής από τους Γερμανούς.

Μετά την κατοχή των Γερμανών και την ανασυγκρότηση της Ελλάδας πίστεψαν ότι το όνειρο τους μπορεί να υλοποιηθεί. Υπέβαλαν σχέδια, μελέτες και τα απαραίτητα δικαιολογητικά για οικονομική ενίσχυση, έφεραν Άγγλους ειδικούς και υπέβαλαν συμπληρωματικά στοιχεία σε αρμόδιες υπηρεσίες. Ενώ η υπόθεση τους βρισκόταν σε καλό δρόμο μια μέρα έλαβαν ένα έγγραφο απόρριψης του δανείου με αιτιολογία ότι το κράτος θα προβεί σε ευρύτερη εκμετάλλευση των λιγνιτών Πτολεμαΐδας. Αντί αυτού όμως το κράτος χορηγεί την εκμετάλλευση στον Ελληνοαμερικάνο επιχειρηματία Φίλλη, ο οποίος θα πουλά στον Γκέρτζο και ο Γκέρτζος στον Μποδοσάκη που εκείνος με τη σειρά του θα πουλά στη ΔΕΗ, ενώ συγχρόνως ανακαλούν όλες τις άδειες ερευνών για την ευρύτερη περιοχή του λεκανοπεδίου που τους είχαν χορηγηθεί και τους αφήνουν μόνο την έκταση των περίπου δέκα χιλιάδων (10000) στεμμάτων. Ο Γ.Παυλίδης παθαίνει εγκεφαλικό και πεθαίνει και έτσι αρχίζει η καταστροφή των λιγνιτωρυχείων Παυλίδη – Αδαμόπουλου.

Ισχυροί άντρες εκείνης της εποχής αντιλήφθηκαν την αξία των λιγνιτωρυχείων και προσπάθησαν με διάφορους ανέντιμους τρόπους να τα αποκτήσουν. Έπεισαν τον Κ.Αδαμόπουλο και τους απογόνους του Παυλίδη να δημιουργήσουν εταιρία ΑΒΕΟΚ. Πολύ γρήγορα αντιλήφθηκαν την απάτη και οδηγήθηκαν στα δικαστήρια. Οι πιέσεις που δέχτηκαν ήταν πολύ μεγάλες και στο τέλος αναγκάστηκαν να τα πουλήσουν «αντί πινακίου φακής» στον Όμιλο Μποδοσάκη.

Εικόνα 1: Τομή ορυχείου με λιγνίτη

1.1.4. Η Διαδικασία Της Κοινωνικοοικονομικής Εξέλιξης Της Περιοχής

Δυο ήταν οι καθοριστικοί «σταθμοί» της κοινωνικοοικονομικής εξέλιξης της Πτολεμαΐδας οι οποίοι διαμόρφωσαν την σημερινή εικόνα όχι μόνο του Δήμου αλλά και όλης της ευρύτερης περιοχής:

A) η εγκατάσταση μεγάλου αριθμού προσφύγων από τον Πόντο, την Μικρά Ασία και τη Θράκη το 1922 και

B) η ίδρυση της ΛΙΠΤΟΛ το 1955, η οποία ανέλαβε την αξιοποίηση των λιγνιτικών κοιτασμάτων της περιοχής για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

Έτσι ενώ η Πτολεμαΐδα το 1913 είχε πληθυσμό 5500 κατοίκους, το 1951 ο πληθυσμός της φτάνει τους 8800 κατοίκους και το 1961 τους 12750 κατοίκους.

Η περιοχή της Πτολεμαΐδας τα τελευταία τριάντα χρόνια γνώρισε θεαματική πληθυσμιακή και οικονομική ανάπτυξη λόγω της έντονης παρουσίας της ΔΕΗ με την εκμετάλλευση των λιγνιτών και την λειτουργία των σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Η ανάπτυξη αυτή επηρέασε καθοριστικά τον χαρακτήρα της παλιάς αγροτικής πόλης η οποία σταδιακά απέκτησε τα χαρακτηριστικά αστικού κέντρου.

Σε μεγάλο βαθμό η βιομηχανική ανάπτυξη επηρέασε και τα άλλα δημοτικά διαμερίσματα στα οποία ο αγροτικός τομέας βρίσκεται σε συνεχή υποχώρηση και κύρια πηγή εισοδήματος είναι η απασχόληση στη ΔΕΗ.

Η εξέλιξη αυτή συνοδεύτηκε βέβαια με αρνητικά στοιχεία τα οποία ομαδοποιούνται σε δυο βασικές κατηγορίες α) την υποβάθμιση του περιβάλλοντος, φυσικού και οικιστικού και β) την μονομερή εξάρτηση της τοπικής οικονομίας από τις δραστηριότητες της ΔΕΗ.

Η εγκατάσταση τελικά της ΔΕΗ και η εντατική αξιοποίηση του λιγνίτη έδωσαν ώθηση στην ανάπτυξη της περιοχής μεταβάλλοντας τα τελευταία τριάντα χρόνια ριζικά τον χαρακτήρα της οικονομίας με αναδιάρθρωση της απασχόλησης υπέρ του δευτερογενή τομέα και σε βάρος του πρωτογενή, ενώ το εισόδημα των κατοίκων έφθασε να είναι από τα υψηλότερα της χώρας. Επειδή οι ανάγκες της ΔΕΗ για εξειδικευμένο τεχνικό και επιστημονικό προσωπικό δεν μπορούσαν να καλυφθούν από την περιοχή της Πτολεμαΐδας εγκαταστάθηκαν σ' αυτήν εργαζόμενοι και από διάφορα άλλα μέρη της Ελλάδας.

Η θεαματική αύξηση του πληθυσμού και η διαφορετική προέλευση του διαμόρφωσαν και τον πολιτισμικό χαρακτήρα της πόλης σε καθαρά αστική βάση χωρίς δηλαδή να είναι εμφανής και αισθητή η παρουσία του τοπικού παραδοσιακού στοιχείου.

1.1.5. Οικιστική Οργάνωση

Η γρήγορη εξέλιξη της αγροτικής - γεωργικής οικονομίας της Πτολεμαΐδας σε βιομηχανική εμπορική, είχε άμεσες επιπτώσεις στον τρόπο εξέλιξης της δομής της πόλης. Οι γεωργικές περιοχές μετατρέπονται ραγδαία σε βιομηχανικό τοπίο κατά την δεκαετία του '50. Η ύπαρξη των μεγάλων εργοστασίων παραγωγής ενέργειας, της βιομηχανίας λιπασμάτων και των μεγάλων πεδίων εξόρυξης συνθέτουν σήμερα το περιαστικό τοπίο της πόλης.

Η ταυτότητα του χώρου εξαφανίζεται εξαιτίας των συνεχών αλλαγών και τροποποιήσεων του ρυμοτομικού της σχεδίου, που οφείλονται στις ολοένα και αυξανόμενες απαιτήσεις κάλυψης των οικιστικών αναγκών οι οποίες συνδέονται άμεσα με την λειτουργία της ΔΕΗ.

Η πόλη παρ' ότι χαρακτηρίζεται από έντονη ανισότητα ως προς τις λειτουργίες ανάμεσα στο κέντρο και τις περιφερειακές της ενότητες δεν έχει μορφοποιήσει αισθητικά ένα οικιστικό υποσύνολο στο κεντρικό τμήμα της το οποίο να αποτελεί την αισθητική και πολιτιστική ταυτότητα της. Κάποιες ενέργειες (διαμόρφωση κεντρικής πλατείας, πεζοδρομήσεις κτλ) αποτελούν περισσότερο σημειακές παρεμβάσεις και δεν εντάσσονται σε ένα συνολικό πρόγραμμα ανάπτυξης.

Η άσκηση της εκτεταμένης εξορυκτικής δραστηριότητας δημιούργησε ποικίλες αλλαγές και ανακατατάξεις, τόσο στο δομημένο περιβάλλον των υπολοίπων έντεκα (11) οικισμών όσο και στο περιαστικό τους τοπίο. Η μετεγκατάσταση οικισμών (όπως αυτή παλαιότερα του οικισμού της Καρδιάς και στο άμεσο μέλλον του οικισμού το Κομάνου) συνεπάγεται πλήθος αλλαγών με βασικότερες αυτές της αλλαγής του τύπου κατοικίας, τρόπου ζωής και απώλειας πολιτιστικών στοιχείων.

Οι υποβαθμισμένες συνθήκες ποιότητας ζωής, αποτέλεσμα της σύγκρουσης χρήσεων γης κατοικίας - εξόρυξης - βιομηχανίας – γεωργίας – κτηνοτροφίας, δεν επιδρούν ωστόσο ανασταλτικά στην οικοδομική δραστηριότητα. Τα στοιχεία που συνθέτουν την εικόνα του δομημένου περιβάλλοντος παρουσιάζουν έντονες αντιφάσεις και διαφοροποιήσεις. Πολυτελείς κατασκευές συνορεύουν με δραστηριότητες της ΔΕΗ, οι οποίες συνθέτουν ένα έντονα βιομηχανικό τοπίο. Η ποιότητα κατασκευής και γενικότερα η κατάσταση των κτισμάτων με ελάχιστες εξαιρέσεις είναι καλή. Ο δομημένος χώρος παρουσιάζει ανομοιομορφία με εξάλειψη κάθε παραδοσιακού στοιχείου αλλά και υπερβολή στα διακοσμητικά στοιχεία. Στους οικισμούς που δόθηκαν αποζημιώσεις παρουσιάζεται πιο έντονη οικοδομική δραστηριότητα, αφού η κατοικία ήταν η επένδυση που οι περισσότεροι από τους κατοίκους προτίμησαν. Στην διαδικασία παραγωγής δομημένου περιβάλλοντος τα παλιά σπίτια είτε κατεδαφίσθηκαν είτε εγκαταλείφθηκαν, ενώ πολλά από αυτά σήμερα χρησιμοποιούνται ως αποθηκευτικοί χώροι κτηνοτροφικών και γεωργικών μηχανημάτων. Αντίθετα οι κοινόχρηστοι και γενικότερα ελεύθεροι χώροι παρουσιάζουν σημαντική καθυστέρηση ως προς την εξέλιξη της διαμόρφωσής τους.

1.2. Αξιολόγηση των δυνατοτήτων ανάπτυξης της περιοχής (S.W.O.T. Analysis)

Η ανάλυση S.W.O.T. που ακολουθεί έχει ως στόχο την παρουσίαση της περιοχής βάσει των συνθηκών που έχουν διαμορφωθεί με την εγκατάσταση και λειτουργία των εργοστασίων. Η ύπαρξη των εργοστασίων έχει διπλό χαρακτήρα. Προσδίδει στη περιοχή σημαντικές δυνατότητες και ευκαιρίες που εκλείπουν από τους γειτονικούς Νομούς αλλά συγχρόνως δημιουργεί σημαντικές αδυναμίες και απειλές.

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none">▪ Ύπαρξη σημαντικών κοιτασμάτων λιγνίτη▪ Προσδιορισμός της περιοχής σαν βιομηχανικό – ενεργειακό κέντρο▪ Αξιοποίηση της ενεργειακής παραγωγής για ανάπτυξη λειτουργιών συμπληρωματικού οφέλους▪ Ύπαρξη σημαντικού και εξειδικευμένου στη βιομηχανία, έμπυχου ανθρώπινου δυναμικού▪ Ικανοποιητικό εισοδηματικό επίπεδο▪ Βελτίωση της προσβασιμότητας▪ Διεύρυνση των διοικητικών ορίων με το σχέδιο Καποδίστρια▪ Αύξηση πληθυσμού στη Πτολεμαΐδα	<ul style="list-style-type: none">▪ Υποβάθμιση περιβάλλοντος▪ Περιορισμένοι ελεύθεροι χώροι στο αστικό περιβάλλον▪ Μεγάλος βαθμός εξάρτησης της τοπικής οικονομίας από τη ΔΕΗ▪ Ρύπανση αέρα – εδάφους▪ Υψηλό ποσοστό ανεργίας▪ Έλλειψη στις τεχνικές υποδομές των Δημοτικών Διαμερισμάτων▪ Περιορισμένος βαθμός ανάπτυξης συμπληρωματικών προς τη ΔΕΗ δραστηριοτήτων▪ Περιορισμένη χωρική κλίμακα ανάπτυξης των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ολοκλήρωση της Εγνατίας Οδού και του Κάθετου Άξονα Νίκη – Φλώρινα, Πτολεμαΐδα – Κοζάνη ▪ Ενίσχυση της Διαβαλκανικής – Διαπεριφερειακής συνεργασίας ▪ Επάρκεια υποδομών σύγχρονης νοσοκομειακής μονάδας ▪ Σύσταση και λειτουργία δημοτικών επιχειρήσεων ▪ Λειτουργία Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας ▪ Τοπικός Πόρος 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Αλλαγή ιδιοκτησιακού καθεστώτος της ΔΕΗ ▪ Απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας και ένταση του ανταγωνισμού στο κλάδο της ενέργειας ▪ Όξυνση αντιθέσεων ΔΕΗ και θιγόμενων από τις δραστηριότητες της οικισμών ▪ Ανταγωνιστικότητα των άλλων αστικών κέντρων της περιφέρειας (υπηρεσίες εκπαίδευσης, ΒΙΠΕ, εμπορικοί σταθμοί κλπ)

1.2.1. Πλεονεκτήματα

- Ύπαρξη σημαντικών κοιτασμάτων λιγνίτη

Η ύπαρξη σημαντικών κοιτασμάτων λιγνίτη διασφαλίζει για μεγάλο χρονικό διάστημα (για σαράντα χρόνια περίπου) τη λειτουργία των σταθμών παραγωγής ενέργειας και κατά συνέπεια η οικονομία της περιοχής και η απασχόληση θα έχουν σταθερά σημεία αναφοράς.

- Προσδιορισμός της περιοχής σαν βιομηχανικό – ενεργειακό κέντρο

Ο προσδιορισμός αυτός εκτός από τυπική έχει και ουσιαστική σημασία γιατί προσδίδει αναπτυξιακή δυναμική και επιτρέπει τον προγραμματισμό και τη διεκδίκηση σημαντικών έργων υποδομής και έργων αναβάθμισης της ποιότητας ζωής.

- Αξιοποίηση της ενεργειακής παραγωγής για ανάπτυξη λειτουργιών συμπληρωματικού οφέλους

Η λειτουργία της Τηλεθέρμανσης με δυνατότητα αξιοποίησης της σε βιοτεχνικές, θερμοκηπιακές και εμπορικές υποδομές και κατά συνέπεια δραστηριότητες παραγωγικού χαρακτήρα.

- **Υπαρξη σημαντικού και εξειδικευμένου στη βιομηχανία, έμψυχου ανθρώπινου δυναμικού**

Το ανθρώπινο δυναμικό της περιοχής είναι από τα πλέον εξειδικευμένα σε εθνικό επίπεδο και μπορεί να στηρίξει οποιοδήποτε μεταποιητική επενδυτική δραστηριότητα, ακόμη και να συμμετέχει σε επιχειρήσεις εξαγωγής τεχνολογίας σε ενεργειακά – βιομηχανικά προγράμματα.

- **Ικανοποιητικό εισοδηματικό επίπεδο**

Η απασχόληση χιλιάδων εργαζομένων, μόνιμων και εποχιακών, στις δραστηριότητες της ΔΕΗ έχει διαμορφώσει στη περιοχή ένα από τα υψηλότερα εισοδήματα στη χώρα και λειτουργεί πολλαπλασιαστικά για το σύνολο της οικονομίας, ευνοώντας την παράλληλη ανάπτυξη του εμπορίου και των υπηρεσιών.

- **Βελτίωση της προσβασιμότητας**

Η κατασκευή της Εγνατίας Οδού και του Κάθετου Άξονα από το συνοριακό σταθμό Νίκης μέχρι την Εγνατία αλλάζουν ουσιαστικά τα κυκλοφοριακά δεδομένα και διευκολύνουν την πρόσβαση από και προς τη περιοχή.

- **Διεύρυνση των διοικητικών ορίων με το σχέδιο Καποδίστριας**

Ο διευρυμένος Δήμος Πτολεμαΐδας έχει την ευχέρεια να προγραμματίζει ορθολογικά και να υλοποιεί έργα και δράσεις που εντάσσονται στο πλαίσιο μια ευρύτερης ανθρωπογεωγραφικής ενότητας, δυνατότητα η οποία δεν προϋπήρχε.

- **Αύξηση πληθυσμού Πτολεμαΐδας**

Ο Δήμος Πτολεμαΐδας είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος σε πληθυσμό σε επίπεδο περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της πρόσφατης απογραφής (Μάρτιος 2001), σημειώνοντας μάλιστα τη μεγαλύτερη πληθυσμιακή αύξηση. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει με σαφήνεια τη δυναμική της περιοχής και ιδιαίτερα της πόλης της Πτολεμαΐδας.

1.2.2. Αδυναμίες

- Υποβάθμιση περιβάλλοντος

Η μακροχρόνια εξορυκτική δραστηριότητα και η λειτουργία των σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας έχουν υποβαθμίσει χιλιάδες στρέμματα γης, επιβαρύνουν σε μόνιμη βάση την ατμόσφαιρα με αέριους και στερεούς ρύπους και εξαντλούν τον υπόγειο υδροφόρο ορίζοντα. Η υποβάθμιση αυτή επηρεάζει καθοριστικά την ποιότητα ζωής των κατοίκων.

- Περιορισμένοι ελεύθεροι χώροι στο αστικό περιβάλλον

Ενώ στα μικρά Διαμερίσματα του Δήμου η ανάγκη για ελεύθερους χώρους μέσα στους οικισμούς, δεν είναι μεγάλη, στη Πτολεμαΐδα η έλλειψη ελεύθερων χώρων είναι αισθητή.

- Μεγάλος βαθμός εξάρτησης της τοπικής οικονομίας από τη ΔΕΗ

Όπως επανειλημμένα επισημάνθηκε το παραγωγικό περιβάλλον στη περιοχή έχει διαμορφωθεί, στο μεγαλύτερο βαθμό, κάτω από την επίδραση της ΔΕΗ. Ο μεγάλος βαθμός εξάρτησης είναι αδύνατο σημείο γιατί οποιαδήποτε αρνητική εξέλιξη στα παραγωγικά δεδομένα της ΔΕΗ θα επηρεάσει αρνητικά το σύνολο της οικονομίας.

- Ρύπανση αέρα – εδάφους

Τα υψηλά ποσοστά ρύπανσης λόγω της εξόρυξης και καύσης του λιγνίτη συντελούν στην υποβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος και κατ' επέκταση στη ποιότητα ζωής, λειτουργώντας υποβαθμιστικά στην αναπτυξιακή δυναμική που εμφανίζει η περιοχή

- Υψηλό ποσοστό ανεργίας

Με δεδομένο το βαθμό εξάρτησης της τοπικής οικονομίας από τη ΔΕΗ και την αισθητή μείωση των προσλήψεων λόγω περιορισμού της επέκτασης των δραστηριοτήτων της επιχείρησης, η ανεργία αναδεικνύεται σε σοβαρό κοινωνικό πρόβλημα για τη περιοχή.

- Έλλειψη στις τεχνικές υποδομές των Δημοτικών Διαμερισμάτων

Σε πολλά Δημοτικά Διαμερίσματα, αν και υλοποιήθηκαν αρκετά έργα τα προηγούμενα χρόνια, παρατηρούνται ελλείψεις κυρίως στους τομείς της ύδρευσης, της αποχέτευσης και της οδοποιίας.

- **Περιορισμένος βαθμός ανάπτυξης συμπληρωματικών προς τη ΔΕΗ δραστηριοτήτων**

Σύμφωνα με τη διεθνή εμπειρία η λειτουργία μεγάλων βιομηχανικών μονάδων βοήθα στην ανάπτυξη δορυφορικών επιχειρήσεων υποστήριξης. Στη περιοχή, μέχρι σήμερα, λίγες επιχειρήσεις λειτουργούν συμπληρωματικά ως προς τη ΔΕΗ. Αυτό δεν είναι κατ' ανάγκη μειονέκτημα, αλλά περιορίζει το δυνητικό όφελος που θα μπορούσε να έχει η περιοχή από τη λειτουργία της ΔΕΗ.

- **Περιορισμένη χωρική κλίμακα ανάπτυξης των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων**

Οι επιχειρήσεις που λειτουργούν στη περιοχή έχουν περιορισμένη εμβέλεια και απευθύνονται κυρίως στην τοπική αγορά του Νομού. στη προοπτική ανάπτυξης της Πτολεμαΐδας σε εμπορικό και βιομηχανικό κέντρο, η εσωστρέφεια των επιχειρήσεων αποτελεί αδύνατο σημείο του παραγωγικού περιβάλλοντος.

1.2.3. Ευκαιρίες – Προοπτικές

- **Ολοκλήρωση της Εγνατίας Οδού και του Κάθετου Άξονα Νίκη – Φλώρινα – Πτολεμαΐδα – Κοζάνη**

Οι δυσκολίες οδικής πρόσβασης στη περιοχή τα επόμενα χρόνια θα έχουν ελαχιστοποιηθεί, με δεδομένη την ολοκλήρωση των δυο μεγάλων οδικών αξόνων.

- **Ενίσχυση της Διαβαλκανικής – Διαπεριφερειακής συνεργασίας**

Σήμερα διαμορφώνονται ευνοϊκές προϋποθέσεις για τη Διαβαλκανική συνεργασία σε επίπεδο Περιφερειών. Η προώθηση της διασυνοριακής συνεργασίας με το πρόγραμμα Interreg αλλά και το Κέντρο Διαβαλκανικής Συνεργασίας άνοιξε διαύλους επικοινωνίας και συνεργασίας. Ο Δήμος Πτολεμαΐδας, αν και δεν είναι παραμεθόριος βρίσκεται σε πλεονεκτική θέση συνδυάζοντας εγγύτητα στις όμορες χώρες και οικονομικό δυναμισμό.

- **Επάρκεια υποδομών σύγχρονης νοσοκομειακής μονάδας**

Το Μποδοσάκειο Νοσοκομείο είναι από τα πλέον σύγχρονα από την άποψη της τεχνικής υποδομής και με την ποιοτική και διοικητική αναβάθμιση του σε μονάδα περιφερειακού επιπέδου μπορεί να αποτελέσει χώρο παροχής υπηρεσιών υγείας, όχι μόνο για την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας αλλά και για την ευρύτερη ενδοχώρα των Βαλκανίων.

- **Σύσταση και λειτουργία Δημοτικών Επιχειρήσεων**

Η σύσταση και η λειτουργία των Δημοτικών Επιχειρήσεων ενισχύει το πεδίο δραστηριοτήτων του Δήμου συνολικά σε παραγωγικούς αλλά και λοιπούς τομείς παροχής υπηρεσιών προς τους πολίτες, τονώνοντας παράλληλα και την απασχόληση.

- **Λειτουργία Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας**

Η λειτουργία Πανεπιστημιακού Ιδρύματος στη Δυτική Μακεδονία πρόκειται (εκτός των άλλων) μέσω του ερευνητικού του χαρακτήρα να ενισχύσει την βιομηχανική καινοτομία και τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων, προάγοντας παράλληλα την εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού. Η πόλη της Πτολεμαΐδας αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα κέντρα της περιφέρειας με επάρκεια υποδομών, παρεχόμενων υπηρεσιών και εξυπηρετήσεων για τη φιλοξενία σχετικών δραστηριοτήτων.

- **Τοπικός Πόρος**

Η ύπαρξη του Τοπικού Πόρου δημιουργεί ευκαιρίες για την υλοποίηση αναπτυξιακών έργων με προδιαγραφές που να στοχεύουν στην μεταλιγνιτική περίοδο. Η σωστή διαχείριση του κονδυλίου αυτού θα δημιουργήσει σημαντικά πλεονεκτήματα στη περιοχή.

1.2.4. Απειλές

- **Αλλαγή ιδιοκτησιακού καθεστώτος της ΔΕΗ**

Η μεταβολή του ιδιοκτησιακού καθεστώτος της ΔΕΗ ενδέχεται να επηρεάσει αρνητικά την απασχόληση, λόγω της προσπάθειας που γίνεται για τη μείωση του λειτουργικού κόστους (μείωση των προσλήψεων και περιορισμένες επενδύσεις)

- Απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας και ένταση του ανταγωνισμού στον κλάδο της ενέργειας

Η απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας στ Ευρωπαϊκό επίπεδο είναι βέβαιο ότι θα εντείνει τον ανταγωνισμό και τις πιέσεις προς τη ΔΕΗ για συμπίεση του λειτουργικού της κόστους. Επίσης ενδέχεται, στο βαθμό που αξιοποιηθούν άλλες μορφές ενέργειας να οδηγήσει στη συρρίκνωση των δραστηριοτήτων της.

- Όξυνση αντιθέσεων της ΔΕΗ και θιγόμενων από τις δραστηριότητες της οικισμών

Η μέχρι σήμερα εμπειρία έδειξε ότι οι σχέσεις της ΔΕΗ με άμεσα θιγόμενους οικισμούς δεν είναι πάντα σε καλό επίπεδο. Αντίθετα συχνά προκαλούνται εντάσεις και αναστατώσεις που επηρεάζουν τον κοινωνικό ιστό.

- Ανταγωνιστικότητα των άλλων αστικών κέντρων της Περιφέρειας (Υπηρεσίες εκπαίδευσης, ΒΙΠΕ, εμπορικοί σταθμοί κλπ)

Η διεκδίκηση αλλά και υλοποίηση παραγωγικών δομών και υποδομών από κάθε αστικό κέντρο της περιφέρειας εκ των πραγμάτων ενισχύει την ανταγωνιστικότητα σε επίπεδο ΟΤΑ, με σκοπό την εναπόκτηση του διευρυμένου παραγωγικού ρόλου.

1.3. Λιγνιτοφόρος Λεκάνη Πτολεμαΐδας - Αμυνταίου - Φλώρινας

Στη Δυτική Μακεδονία και συγκεκριμένα σε μια μεγάλη περιοχή με κέντρο την Πτολεμαΐδα βρίσκεται η λιγνιτοφόρος λεκάνη Πτολεμαΐδας - Αμυνταίου - Φλώρινας. Στην περιοχή αυτή είναι συγκεντρωμένα τα μεγαλύτερα αποθέματα λιγνίτη που διαθέτει ο ελλαδικός χώρος. Συγκεκριμένα τα αποθέματα λιγνίτη της περιοχής αυτής, που με τις σημερινές συνθήκες μπορούν να εκμεταλλευθούν για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, φτάνουν τα 1900 εκατομμύρια τόνους και ισοδυναμούν με 455 εκατομμύρια τόνους πετρελαίου αξίας 65 δισεκατομμυρίων δολαρίων ετησίως.

Οι ατμοηλεκτρικοί σταθμοί της λιγνιτοφόρου λεκάνης είναι οι εξής:

1) Α.Η.Σ. Πτολεμαΐδας	620MW
2) Α.Η.Σ. Καρδιάς	1200MW
3) Α.Η.Σ. Αγ. Δημητρίου	1587MW
4) Α.Η.Σ. Αμυνταίου	600MW
5) Α.Η.Σ. ΛΙΠΤΟΛ	43MW
6) Α.Η.Σ. Μελίτης	330MW

Ο λιγνίτης της Πτολεμαΐδας εξορύσσεται και χρησιμοποιείται κυρίως ως καύσιμη ύλη στους ατμοηλεκτρικούς σταθμούς (Α.Η.Σ.) της περιοχής μας. Μέχρι το 2003 η περιοχή έδινε το 70% της συνολικής ηλεκτρικής ενέργειας. Μετά την ίδρυση του Α.Η.Σ. Μελίτης το ποσοστό αυτό μειώθηκε στο 57%.

Εικόνα 2: Εργοστάσιο Αγίου Δημητρίου

1.3.1. Χρήσεις Γης

Βασικό χαρακτηριστικό της περιοχής μελέτης είναι η έντονη ανάμειξη χρήσεων γης. Καλλιέργειες, οικισμοί και κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις γειτνιάζουν με τα πεδία εξόρυξης και τα εργοστάσια της ΔΕΗ, με αποτέλεσμα το τοπίο να εμφανίζεται αλλοιωμένο και χωρίς αρμονία.

Σημαντικότερο ποσοστό (56,2%) της έκτασης της περιοχής μελέτης καταλαμβάνουν οι γεωργικές καλλιέργειες. Η συνολική τους έκταση ανέρχεται σε 121035 στρέμματα. Από αυτά τα 20000 στρέμματα περίπου εντοπίζονται διάσπαρτα εντός των ορίων εκμετάλλευσης της ΔΕΗ, τα οποία επί του συνόλου των καλλιεργούμενων εκτάσεων μεταφράζονται σε ένα ποσοστό της τάξης του 16,6% και επί της συνολικής έκτασης σε ποσοστό 9,3%. Η λειτουργία του ΑΗΣ και οι αποθέσεις τέφρας (στο όριο της απαλλοτριωμένης από τη ΔΕΗ έκτασης) δημιουργούν προβλήματα στις καλλιέργειες τόσο εξαιτίας της υποβάθμισης των εδαφών λόγω ρύπανσης, όσο και από την επικάλυψη της τέφρας στο φύλλωμα των καλλιεργούμενων φυτών με αποτέλεσμα την ποιοτική υποβάθμιση των προϊόντων.

Οι βοσκότοποι είναι συγκεντρωμένοι στο βόρειο – δυτικό και νότιο – δυτικό τμήμα της περιοχής όπου παρουσιάζεται σχετική ένταση στην κτηνοτροφία. Καταλαμβάνουν έκταση 58000 στρεμμάτων περίπου, με ποσοστό 27% επί της συνολικής έκτασης. Σημαντικό επίσης ποσοστό (9,8%) των βοσκότοπων βρίσκεται εντός των ορίων εκμετάλλευσης της ΔΕΗ.

Ο κύριος όγκος δασών βρίσκεται νότια της περιοχής εντός των ορίων των δημοτικών διαμερισμάτων Ασβεστόπετρας και Μαυροπηγής. Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται οι δασοσκεπείς εκτάσεις. Δάση μικρής έκτασης βρίσκονται διάσπαρτα και στην υπόλοιπη περιοχή μελέτης. Τα δάση καλύπτουν έκταση 15195 στρεμμάτων με ποσοστό 7,1%. Από αυτά το 0,7% περίπου έχει απαλλοτριωθεί από τη ΔΕΗ και κρίνεται επιτακτική η ανάγκη για επαναδασώσεις αφενός για να δημιουργηθούν πνεύμονες πρασίνου, αφετέρου για να βελτιωθεί το τοπίο, ώστε η οπτική ρύπανση που δημιουργείται να ελαττωθεί.

Εντός της περιοχής μελέτης τα δημοτικά διαμερίσματα και οι οικισμοί παρουσιάζουν διακυμάνσεις ως προς το μέγεθος τους και την έκταση την οποία καταλαμβάνουν (έκταση 11469 στρεμμάτων και ποσοστό 5,3%). Οι οικισμοί αναπτύσσονται ακτινικά ως προς την

πόλη της Πτολεμαΐδας. Από αυτούς ο οικισμός Καρδιάς έχει ήδη μετεγκατασταθεί, ενώ επίκειται η μετεγκατάσταση του Κομάνου.

Οι λοιπές εκτάσεις καταλαμβάνουν το 4,4% της περιοχής όπου συμπεριλαμβάνονται άγονες εκτάσεις και λοιπές χρήσεις. Σημειώνεται από την συνολική έκταση 215.217 στρεμμάτων τα 50.872 στρέμματα (23,6%) περιλαμβάνονται εντός των ορίων εκμετάλλευσης της ΔΕΗ.

Η κατανομή των χρήσεων γης της περιοχής μελέτης παρουσιάζεται στον Πίνακα και στο διάγραμμα που ακολουθεί.

Πίνακας 2.1. Κατανομή Χρήσεων Γης (σύνολο περιοχής μελέτης)

ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ	ΕΚΤΑΣΗ (στρέμματα)	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
Δάση	15195	7,1
Χορτολιβάδα	58015	27,0
Γεωργική γη	121035	56,2
Οικισμοί	11469	5,3
Λοιπές χρήσεις κ άγονα	9503	4,4
ΣΥΝΟΛΟ	215217	100,0

Διάγραμμα 2.1. Ποσοστιαία Κατανομή Χρήσεων Γης (σύνολο περιοχής μελέτης)

Πηγή: Γεωγραφικό Σύστημα Πληροφοριών (GIS) ANKO Α.Ε.

Από τον παραπάνω πίνακα παρατηρείται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό της έκτασης των Δημοτικών Διαμερισμάτων καταλαμβάνουν οι καλλιεργούμενες εκτάσεις.

1.3.2. Θεσμικό Περιβάλλον – Διοικητική Οργάνωση

Ο Δήμος Πτολεμαΐδας σήμερα, μετά την συνένωση με το σχέδιο Καποδίστρια, αποτελείται εκτός από την πόλη της Πτολεμαΐδας που είναι η έδρα του και από άλλα έντεκα (11) δημοτικά διαμερίσματα, όπως φαίνεται στον πίνακα που ακολουθεί.

A/A	Ο.Τ.Α.	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (1991)	ΕΚΤΑΣΗ (ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ)
1	Δήμος Πτολεμαΐδας	25.195	66,805
2	Δ.Δ Ασβεστόπετρας	828	24,053
3	Δ.Δ Γαλάτειας	532	17,131
4	Δ.Δ Δροσερού	377	10,555
5	Δ.Δ Κόμανου	817	9,447
6	Δ.Δ Μαυροπηγής	774	21,043
7	Δ.Δ Ολυμπιάδας	889	12,530
8	Δ.Δ Πεντάβρυσσου	203	5,602
9	Δ.Δ Περδίκια	1.867	30,961
10	Δ.Δ Προαστίου	1.178	10,552
11	Δ.Δ Πτελεώνα	115	9,222
ΣΥΝΟΛΟ		32.775	217,901

Πηγή: ΕΣΥΕ 1991

Διοικητικά υπάγεται στη Νομαρχία Κοζάνης και στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και εκκλησιαστικά στην Μητρόπολη Φλώρινας – Πρεσπών και Εορδαίας.

Η έκταση του νέου Δήμου είναι συνολικά 217,901 στρέμματα και αποτελεί το 6% του Νομού.

Ο πληθυσμός σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 1991 ήταν 32,775 κάτοικοι ενώ σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία της απογραφής του 2001 αυξήθηκε σε 35,530 κατοίκους. Η αύξηση αυτή είναι η μεγαλύτερη που παρατηρήθηκε σε επίπεδο Ο.Τ.Α. για όλη τη Δυτική Μακεδονία (8,4%)¹.

¹ Πηγή Επιχειρησιακό Σχέδιο Ανάπτυξης Δήμου Πτολεμαΐδας

1.3.3. Υποδομές Ανθρωπογενούς Περιβάλλοντος

Οι κοινωνικές υποδομές που λειτουργούν στο Δήμο Πτολεμαΐδας είναι: Δυο Κ.Α.Π.Η., Λαογραφικό Μουσείο, Ωδείο, Δημοτική Βιβλιοθήκη, Φιλαρμονική, δέκα παιδικοί σταθμοί εκ των οποίων οι έξι είναι Δημοτικοί ενώ παράλληλα λειτουργούν παιδικοί σταθμοί και στα Δημοτικά Διαμερίσματα. Υπάρχει επίσης στην πόλη της Πτολεμαΐδας το Πνευματικό – Συνεδριακό Κέντρο. Στο τομέα του αθλητισμού λειτουργούν: ανοικτές αθλητικές εγκαταστάσεις στην Άνω Πτολεμαΐδα, κλειστό γυμναστήριο λυκείων, Εθνικό Αθλητικό Κέντρο, Εθνικό Γυμναστήριο καθώς και γήπεδα ποδοσφαίρου σε όλα τα Δημοτικά Διαμερίσματα. Στο τομέα της υγείας το Μποδοσάκειο Νοσοκομείο Πτολεμαΐδας. Σημαντική είναι η παρουσία και η δράση του συλλόγου για Α.Μ.Ε.Α. καθώς και αντίστοιχου αθλητικού συλλόγου.

Επιχειρήσεις του Δήμου: στο Δήμο λειτουργεί η Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης και Αποχέτευσης Πτολεμαΐδας (Δ.Ε.Υ.Α.Π.), η Δημοτική Επιχείρηση Τηλεθέρμανσης Πτολεμαΐδας (Δ.Ε.ΤΗ.Π.), η Δημοτική Επιχείρηση Αθλητισμού (Δ.Ε.Α.Π.), η Δημοτική Επιχείρηση Πολιτισμού – Επικοινωνίας και Κοινωνικής Πρόνοιας (Δ.Ε.Π.Ε.ΚΟ.Π) καθώς και η Αναπτυξιακή Δημοτική Επιχείρηση Πτολεμαΐδας (ΑΝ.Δ.Ε.Π.).

Συγκοινωνιακό δίκτυο: η ανάγκες συγκοινωνιακής σύνδεσης στο Δήμο Πτολεμαΐδας εξυπηρετούνται με το σταθμό αστικών λεωφορείων, με το σταθμό των υπεραστικών λεωφορείων (Κ.Τ.Ε.Λ.) και τον Ο.Σ.Ε..

ΜΕΡΟΣ Β

2.ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΣ – ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

2.1. ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

Η πληθυσμιακή εξέλιξη της περιοχής αρχίζει το 1922 με την αποκατάσταση των προσφύγων στη περιοχή μετά την Μικρασιατική καταστροφή.

Χαρακτηριστικό είναι πως η περιοχή της Πτολεμαΐδας τότε, προτού υπάρξει καν καμία εξωγεωργική δραστηριότητα, προσέλκυσε ένα από τα μεγαλύτερα ποσοστά προσφύγων της κεντρικής και δυτικής Μακεδονίας.

Έτσι από τους γηγενείς των Καϊλαριών που δεν ξεπερνούσαν τους 5500 κάτοικους, ξεπήδησε μετά την προσέλευση των προσφύγων η πόλη της Πτολεμαΐδας.

Την περίοδο 1951-1961 στην Πτολεμαΐδα σημειώνεται έντονος ρυθμός αύξησης του πληθυσμού και ο λόγος είναι η ίδρυση της ΛΙΠΤΟΛ. Με την ίδρυση της ΛΙΠΤΟΛ δημιουργήθηκαν 1500 νέες θέσεις απασχόλησης στους τομείς των ορυχείων – ενέργειας.

Η αύξηση του πληθυσμού στις επόμενες δεκαετίες είναι εντονότερη και οφείλεται στην συστηματικότερη εκμετάλλευση του λιγνίτη με την ίδρυση μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και στην ίδρυση μονάδας παραγωγής αζωτούχων λιπασμάτων (ΑΕΒΑΛ).

Την περίοδο αυτή οι ανάγκες των βιομηχανικών εγκαταστάσεων για κατώτερο και ανώτερο επιστημονικό τεχνικό προσωπικό, καθώς επίσης και για ανειδίκευτο προσωπικό είχαν ως αποτέλεσμα την προσέλευση πληθυσμού όχι μόνο από την ίδια την επαρχία και τα περίχωρα αλλά και από ολόκληρο τον ελλαδικό χώρο και το εξωτερικό.

Οι πληθυσμιακές μεταβολές που σημειώθηκαν κατά τις τελευταίες δεκαετίες τόσο στην πόλη της Πτολεμαΐδας όσο και στα Δημοτικά Διαμερίσματα παρουσιάζονται στον Πίνακα που ακολουθεί.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ	1971	1981	1991	2001	ΜΕΣΗ ΕΤΗΣΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ
Πτολεμαίδα	16588	22109	25109	28923	1,87%
Ασβεστόπετρα	1032	896	828	746	-1,08%
Γαλάτεια	696	613	532	528	-0,92%
Δροσερό	392	373	337	328	-0,52%
Κόμανος	1017	1067	817	523	-2,19%
Μαυροπηγή	776	828	774	648	-0,60%
Ολυμπιάδα	720	698	889	700	-0,09%
Πεντάβρυσσος	200	216	203	287	1,21%
Περδίκια	1439	1663	1867	1874	0,88%
Προάστιο	1087	1221	1178	860	-0,78%
Πτελεώνας	183	127	115	113	-1,59%
ΣΥΝΟΛΟ ΜΕ ΠΤΟΛΕΜΑΙΔΑ	24130	29811	32649	35530	1,30%
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΙΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΔΑ	7542	7702	7540	6607	-0,44%

Πηγή: ΕΣΥΕ 2001

Από τα στοιχεία του πίνακα μπορούμε να κάνουμε τις εξής διαπιστώσεις.

- Ο Δήμος συνολικά το διάστημα 1971-2001 παρουσιάζει μέση ετήσια μείωση πληθυσμού 0,44%.
- Η πόλη της Πτολεμαΐδας παρουσιάζει σημαντική συνεχή αύξηση πληθυσμού με ετήσιο ρυθμό 1,87%. Η αύξηση αυτή για τα δεδομένα της Δυτικής Μακεδονίας είναι πολύ υψηλή και όπως φαίνεται μέσα σε τριάντα (30) χρόνια η Πτολεμαΐδα διπλασίασε τον πληθυσμό της.
- Εκτός από την πόλη της Πτολεμαΐδας συνεχή πληθυσμιακή αύξηση εμφανίζει το Δημοτικό Διαμέρισμα του Περδίκου με ετήσια αύξηση 0,88% ενώ η Πεντάβρυσσος εμφανίζει διακυμάνσεις.
- Για τα υπόλοιπα Δημοτικά Διαμερίσματα διαπιστώνεται ότι έχουμε υποχώρηση με σημαντικές πληθυσμιακές απώλειες για αυτά που επηρεάστηκαν ή επηρεάζονται από τις δραστηριότητες της ΔΕΗ, όπως ο Πελεώνας, το Προάστιο και ο Κόμανος.

Όπως διαπιστώθηκε σε όλα τα Δημοτικά Διαμερίσματα (με εξαίρεση του Περδίκου) έχουν πρόβλημα συγκράτησης του πληθυσμού το οποίο αποδίδεται σε δυο κυρίως λόγους:

- A) στις περιορισμένες δυνατότητες απασχόλησης
- B) στις ελάχιστες ευκαιρίες επιμόρφωσης και εξωσχολικής παιδείας

2.2 Οι Οικονομικές Επιδόσεις Της Περιοχής

2.2.1 Απασχόληση

Από τα στοιχεία της ΕΣΥΕ διαπιστώνεται η μεγάλη επίδραση της ΔΕΗ στη διαμόρφωση της απασχόλησης. Ο δευτερογενής τομέας απασχολεί πάνω από το 50% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, όταν στο σύνολο της χώρας το αντίστοιχο ποσοστό είναι 23%.

Πίνακας 2.1: Κατανομή Απασχόλησης Ανά Τομέα Παραγωγής

Δημοτικό Διαμέρισμα	ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ						ΔΕΝ ΔΗΛΩΣΑΝ	%	ΣΥΝΟΛΟ
	A'	%	B'	%	Γ	%			
Πτολεμαίδα	140	1,9	3538	49,6	3302	46,3	144	2,02	7124
Ασβεστόπετρα	29	15,0	110	57,8	48	25,2	3	1,57	190
Γαλάτεια	35	26,7	61	46,5	33	25,1	2	1,52	131
Δροσερό	31	33,6	34	36,9	27	29,3	0	0	92
Κόμανος	9	5,0	134	74,8	34	18,9	2	1,11	179
Μαυροπηγή	17	10,0	129	77,2	16	9,5	5	2,99	167
Ολυμπιάδα	45	19,0	121	51,2	67	28,3	3	1,27	236
Πεντάβρυσσος	27	36,9	25	34,2	16	22,9	5	6,84	73
Περδίκια	50	10,7	282	60,5	122	26,1	12	2,57	466
Προάστιο	2	0,6	235	78,3	61	20,3	2	0,66	300
Πτελεώνας	12	30,7	16	41,0	11	28,2	0	0	39
ΣΥΝΟΛΟ	397	4,4	4685	52,0	3737	41,5	182	2,01	8997

Πηγή: ΕΣΥΕ 1991

Από τα στοιχεία φαίνεται η συρρίκνωση του Πρωτογενή Τομέα παραγωγής ακόμη και στα Δημοτικά Διαμερίσματα. Η τάση αυτή συνεχίζεται και είναι χαρακτηριστικό ότι από το 1995 μέχρι το 1999 εντάχθηκαν στα προγράμματα νέων αγροτών μόνο τέσσερα (4) άτομα σε όλο το Δήμο.

Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός αντιστοιχεί στο 32% του συνολικού πληθυσμού. Το ποσοστό αυτό είναι μικρότερο από το αντίστοιχο ποσοστό του Νομού που είναι 34% και του συνόλου της χώρας που είναι 38%.

Το ποσοστό ανεργίας που εμφανίζεται στη περιοχή είναι πολύ υψηλό σύμφωνα με στοιχεία του 2001 και αγγίζει το 12.55% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού ενώ αντίστοιχα στο Νομό Κοζάνης είναι 13%. Στο υψηλό επίπεδο ανεργίας που αντιμετωπίζει η περιοχή συνέβαλε η απώλεια 1200 θέσεων εργασίας από το κλείσιμο της λιπασματοβιομηχανίας Α.Ε.Β.Α.Λ. το 1997.

Στατιστικά η ευρύτερη περιοχή του Νομού Κοζάνης παράγει το 1,7% του συνολικού Α.Ε.Π. της χώρας από το οποίο το 23% προέρχεται από τη παραγωγή ενέργειας (Σταθμοί ΔΕΗ Αγίου Δημητρίου, Πτολεμαΐδας και Καρδιάς) με συμμετοχή 19% στο συνολικό προϊόν του ενεργειακού τομέα της χώρας. Με κατά κεφαλή προϊόν 4,9 εκατομμύρια δραχμές κατατάσσεται τρίτος μετά τη Βοιωτία και τη Κορίνθια*.

Το απασχολούμενο στη ΔΕΗ εργατοτεχνικό προσωπικό έχει πολύ υψηλό βαθμό εξειδίκευσης και οι μεγαλύτερες εκτός ΔΕΗ επιχειρήσεις έχουν αντικείμενο συναφές με τις ανάγκες της (μεταλλικές κατασκευές).

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ		Νομός Κοζάνης	Μέσος όρος χώρας	Κατάταξη στους Νομούς	52
Α.Ε.Π.κατά κεφαλήν	2001	4.85 εκατ. Δρχ	4.08		3
Κατά κεφαλήν αποταμιευτικές καταθέσεις	2000	1.31 εκατ. Δρχ	1.79		30
Δηλωθέν εισόδημα ανά κάτοικο	2003	12.4 χιλ. Ευρω	12.5		4
Φόρος εισοδήματος ανά κάτοικο	2003	1.1 χιλ. Ευρω	1.08		3
Φυσική αύξηση πληθυσμού/1000 κάτοικοι	2001	0.43	-0.01		14
Μαθητές Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης/1000 κάτοικοι	2001	84	68		1
Μαθητές Δημοτικού/1000 κάτοικοι	2001	67	59		6
ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΑ ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ					
Α.Ε.Π.	1998	1.7%			12
Φορολογούμενοι	2003	1.4%			13
Δηλωθέν Εισόδημα	2003	1.3%			10
Φόρος εισοδήματος φ.π.	2003	1.4%			8
Αποταμιευτικές καταθέσεις	2002	1%			18

Πηγή: Περιοδικό Νομοί Έκδοση 2004

2.2.1^ο Πρωτογενής Τομέας Παραγωγής

Γεωργία

Βασικός τομέας απασχόλησης του πληθυσμού της πόλης της Πτολεμαΐδας μέχρι και την δεκαετία 1961-1971 ήταν η γεωργία.

Από το 1971 και μετά ο αριθμός των απασχολούμενων στην γεωργία και στην κτηνοτροφία άρχισε να μειώνεται. Αυτό οφείλεται στο ότι από εδώ και πέρα συνειδητά πλέον ο γεωργός γίνεται βιομηχανικός εργάτης στα υπό κατασκευή και σε λειτουργία εργοστάσια. Η μείωση αυτή θα είναι ακόμη μεγαλύτερη το 1981 όπου οι ανάγκες στις βιομηχανίες της ΔΕΗ για εργατικό δυναμικό είναι μεγάλες. Με συνέπεια οι βιομηχανίες να απορροφήσουν σχεδόν όλο το σύνολο του γεωργικού πληθυσμού.

Οι πιθανότητες επιστροφής των εργατών στον γεωργικό τομέα είναι ελάχιστες και οι λόγοι είναι οι εξής:

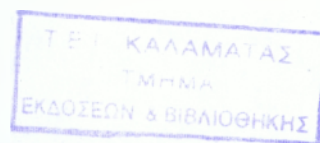
Α)πέρασμα του αστικού τρόπου ζωής και της αστικής νοοτροπίας στους εργάτες

Β)μηνιαίο εισόδημα που βγάζει ο γεωργός σε σχέση με τον βιομηχανικό εργάτη

Γ)η έλλειψη έργων υποδομής άρδευσης (δεν υπάρχει σε όλο το Δήμο κανένα συλλογικό αρδευτικό έργο)

Δ)συγκρίνοντας το άγχος και τον κόπο του γεωργού με το αντίστοιχο του βιομηχανικού εργάτη παρατηρείται ότι είναι πολύ μεγαλύτερο αυτό του γεωργού.

2.2.1^β Δευτερογενής Τομέας Παραγωγής

Η ανάλυση και η παράθεση στοιχείων του Δευτερογενή Τομέα Παραγωγής αφορά επιχειρήσεις εκτός ΔΕΗ γιατί αυτό είναι το ζητούμενο, δηλαδή η ανάπτυξη της εκτός ΔΕΗ επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Από τα στοιχεία διαπιστώνεται ότι στο Δήμο, για τα δεδομένα της περιοχής, αναπτύσσεται αξιόλογη ιδιωτική επενδυτική δραστηριότητα και σε μεγάλο βαθμό στο κλάδο των μεταλλικών κατασκευών και τροφίμων.

Οι επιχειρήσεις αξιοποιούν διαθέσιμα χρηματοδοτικά προγράμματα εθνικά και ευρωπαϊκά για νέες επενδύσεις ή για εκσυγχρονισμό. Το θετικό επενδυτικό κλίμα που διαμορφώθηκε προσδίδει ένα δυναμισμό στην τοπική οικονομία και μετριάζει σε ένα βαθμό την πίεση που δέχεται η τοπική αγορά εργασίας λόγω κορεσμού της ΔΕΗ.

Η εκτίμηση που γίνεται είναι ότι η ΔΕΗ θα συνεχίσει και τα επόμενα χρόνια (δεκαετία) να αποτελεί την κύρια απασχόληση, αλλά ο βαθμός εξάρτησης της τοπικής οικονομίας θα βαίνει μειούμενος.

Επίσης πρέπει να σημειώσουμε ότι στον κλάδο των μεταλλικών κατασκευών υπάρχουν αξιόλογες δυνατότητες δραστηριοποίησης σε γειτονικές Βαλκανικές χώρες.

2.2.1^γ Τριτογενής Τομέας Παραγωγής

Εμπόριο – Υπηρεσίες

Ο Τριτογενής Τομέας της Οικονομίας απασχολεί το 42% του εργατικού δυναμικού.

Η παροχή υπηρεσιών κάθε μορφής καλύπτει στο μεγαλύτερο βαθμό τις ανάγκες των κατοίκων. Τα εμπορικά καταστήματα που λειτουργούν στην πόλη της Πτολεμαΐδας έχουν δυνατότητες και απευθύνονται σε ευρύτερο αγοραστικό κοινό από το Δήμο Πτολεμαΐδας. Ως αποτέλεσμα υπερκαλύπτονται σε επάρκεια και ποιότητα οι ανάγκες των κατοίκων.

Σημαντική εμπορική δραστηριότητα παρουσιάζεται την Τετάρτη που λειτουργεί η λαϊκή αγορά. Για το σημερινό μέγεθος της πόλης και την αυξημένη κίνηση προκύπτει θέμα επανακαθορισμού της λαϊκής αγοράς ως προς το χώρο και ως προς την ημέρα ή τις ημέρες διεξαγωγής της, έτσι ώστε να ανταποκρίνεται στα σημερινά οικιστικά και οικονομικά δεδομένα της πόλης.

Στα άλλα Δημοτικά Διαμερίσματα λειτουργούν κυρίως μικρά εμπορικά καταστήματα που καλύπτουν άμεσες ανάγκες των κατοίκων.

Η Πτολεμαΐδα δεν έχει, σε Περιφερειακό επίπεδο, το ρόλο Διοικητικού Κέντρου όπως η Κοζάνη και από αυτήν την άποψη δεν συγκεντρώνει μεγάλο αριθμό δημόσιων υπηρεσιών.

Ο λόγος για τουριστική δραστηριότητα δεν μπορεί να γίνει αφού στα πλαίσια του Δήμου δεν υπάρχουν αξιόλογα σημεία αναφοράς και προσέλκυσης επισκεπτών. Υποδομές φιλοξενίας και μάλιστα επιπέδου είναι διαθέσιμες αλλά καλύπτουν ανάγκες διαμονής επισκεπτών για διάφορους άλλους λόγους εκτός τουρισμού.

Τέλος ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει για τις υπηρεσίες υγείας που έχει τη δυνατότητα να παρέχει, εφόσον βέβαια λειτουργήσει σε Περιφερειακό Πλαίσιο το Μποδοσάκειο Νοσοκομείο Πτολεμαΐδας.

ΜΕΡΟΣ Γ

3. Περιβάλλον

3.1 Ρύπανση Του Περιβάλλοντος

Αναμφισβήτητα το πρόβλημα της ρύπανσης του περιβάλλοντος είναι από τα πιο σημαντικά και πολυσυζητημένα σύγχρονα ζητήματα. Προβάλλεται όμως από τόσες διαφορετικές σκοπιές, αντιλήψεις και σκοπιμότητες ώστε να χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή για μια σωστή και αντικειμενική τοποθέτηση. Το περιβάλλον λειτουργεί από την μια σαν προμηθευτής υλικών ενέργειας και από την άλλη σαν αποδέκτης άχρηστων ουσιών.

Σαν ρύπανση του περιβάλλοντος ορίζεται κάθε διαταραχή στην τάξη και ισορροπία της φύσης γενικά από την δυναμική παρουσία του ανθρώπου.

Ο όρος μόλυνση χρησιμοποιείται για τις πιο σοβαρές περιπτώσεις, όπου δηλαδή απειλείται με άμεσο κίνδυνο η ανθρώπινη υγεία, το περιβάλλον και τέλος οι ζωντανοί οργανισμοί της περιοχής.

Με τον τρόπο που ορίστηκε η ρύπανση του περιβάλλοντος είναι φανερό ότι ο άνθρωπος από την αρχή της ιστορίας του άρχισε να ρυπαίνει το περιβάλλον που ζούσε. Η διόγκωση όμως αυτή του προβλήματος οφείλεται στην τεχνολογική πρόοδο και την δυνατότητα που αυτή έδωσε στον άνθρωπο να επεμβαίνει στην φύση και να προκαλεί τεράστιες καταστροφές την ισορροπία του συστήματος.

Το πρόβλημα της ρύπανσης έλαβε τραγικές διαστάσεις από την στιγμή που οι άνθρωποι με στόχο την αύξηση της παραγωγής και την μεγιστοποίηση του κέρδους άρχισαν να εκμεταλλεύονται αλόγιστα και τις περισσότερες φορές καταστροφικά την φύση, τις πλουτοπαραγωγικές πηγές και γενικότερα το περιβάλλον.

Πρέπει να ξεκαθαριστεί η άποψη που υποστηρίζεται ότι η ρύπανση είναι αναπόφευκτο αντίκτυπο της τεχνολογικής προόδου και της ανάπτυξης, δηλαδή ότι όλοι πρέπει να πληρώνουμε για την τιμή αυτής της εκβιομηχάνισης, «περιβάλλον και άνθρωπος», αφού είναι απαραίτητη για την βελτίωση των όρων ζωής μας.

Απορρίπτοντας αυτό το δίλημμα πιστεύουμε ότι αν η εκβιομηχάνιση έχει σαν σκοπό την βελτίωση των όρων ζωής του κοινωνικού συνόλου τότε υπάρχει η δυνατότητα να βρεθούν μέσα από την τεχνολογική πρόοδο και τον ορθό προγραμματισμό λύσεις και μέτρα έτσι ώστε και το περιβάλλον να προστατεύεται αλλά και να βελτιώνονται οι όροι ζωής μας.

Στην Ελλάδα τα προβλήματα της ρύπανσης του περιβάλλοντος παρουσιάστηκαν με ιδιαίτερη οξύτητα. Η περιοχή μελέτης μεταπολεμικά γνωρίζει μια έντονη βιομηχανική ανάπτυξη. Η ανακάλυψη των λιγνιτικών αποθεμάτων κατέστησαν την περιοχή μια από τις σημαντικότερες βιομηχανικές περιοχές της Ελλάδας. Αυτό είχε σαν συνέπεια να παρουσιάζει έντονα προβλήματα ρύπανσης, προερχόμενα κυρίως από την εγκατάσταση και λειτουργία των βιομηχανικών μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων λιγνίτη και την καύση τους. Επιπλέον η διαδικασία εξόρυξης του λιγνίτη επηρέασε αρνητικά και σε μεγάλο βαθμό το μορφολογικό ανάγλυφο της περιοχής, δέσμευσε μεγάλες εκτάσεις γης για μεγάλα χρονικά διαστήματα, τις κλιματικές συνθήκες, το υδάτινο περιβάλλον, την πανίδα και την χλωρίδα έτσι ώστε να χρειάζεται ολική αποκατάσταση του περιβάλλοντος και του τοπίου. Επίσης ανάγκασε τη μετακίνηση οικισμών, οδικού και σιδηροδρομικού δικτύου. Πρόσθετος παράγοντας επιβάρυνσης αποτέλεσε η χρήση φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων στις γεωργικές καλλιέργειες. Τέλος, πηγές ρύπανσης αποτελούν τα εγκαταλελειμμένα λατομεία αδρανών υλικών, η κίνηση βαρέων οχημάτων για την μεταφορά τέφρας, καθώς και τα αστικά λύματα, λόγω έλλειψης υποδομών επεξεργασίας τους.

Η εκτίμηση του βαθμού ρύπανσης βασίζεται στην ποιοτική ανίχνευση και στον ποιοτικό προσδιορισμό των ρυπαντών που αποτίθενται στο έδαφος, στα νερά (επιφανειακά και υπόγεια) και στην ατμόσφαιρα. Η εκτίμηση αυτή αφορά ρυπαντές όπως είναι τα αιωρούμενα σωματίδια τέφρας και τα τοξικά αέρια στον ατμοσφαιρικό αέρα, οι τοξικές ουσίες στο νερό και στο έδαφος. Επίσης γίνεται εκτίμηση και του βαθμού ρύπανσης που έχουν υποστεί τα βιολογικά συστήματα (φυτικοί και ζωικοί οργανισμοί) και ιδιαίτερα ο άνθρωπος με τον προσδιορισμό τοξικών ουσιών στους ιστούς και τους ζωντανούς οργανισμούς.

3.1.1 Εκπομπή Ρυπαντών

Στην περιοχή είναι ορατή η συστηματική διαφυγή σκόνης και έγχρωμων αέριων καπνών με τέφρα που προκαλούν βαθμιαία μείωση της ορατότητας, ιδιαίτερα σε περιόδους νηνεμίας. Τα αέρια απόβλητα των ΑΗΣ είναι κυρίως διοξείδιο του άνθρακα (CO_2), διοξείδιο του θείου (SO_2) και διοξείδιο του αζώτου (NO_2), προερχόμενα από την καύση του λιγνίτη και από τις αποθέσεις τέφρας που γίνονται εντός ή εκτός των ορυχείων. Η ποσότητα της αιωρούμενης τέφρας φτάνει σε δεκάδες χιλιάδες τόνους τον χρόνο, παρά τη λειτουργία των ηλεκτροστατικών φίλτρων που παρακρατούν το 99,9% των αιωρούμενων σωματιδίων, τα οποία προέρχονται από την καύση του άνθρακα. Βέβαια αυτή η απόδοση καθαρισμού δεν είναι η ίδια για όλες τις μονάδες και πολύ κακή για τον ΑΗΣ Αγίου Δημητρίου.

Σοβαρές πηγές ρύπανσης του περιβάλλοντος με τέφρα αποτελούν επίσης οι εξωτερικές αποθέσεις που γίνονται στην περιοχή μελέτης. Σημαντική επιβάρυνση αποτελούν και οι μεγάλες ποσότητες σκόνης που προέρχονται από την κίνηση δεκάδων φορτηγών που μεταφέρουν λιγνίτη από το σημείο εξόρυξης στους ΑΗΣ Πτολεμαΐδας και Αμυνταίου.

Εικόνα 1

3.1.2. Ρύπανση Του Αβιοτικού Περιβάλλοντος (έδαφος, νερά, ατμόσφαιρα)

Το έδαφος, το νερό και ο ατμοσφαιρικός αέρας, δηλαδή τα αβιοτικά στοιχεία του περιβάλλοντος αποτελούν τους αποδέκτες των ρυπαντών που προέρχονται από τις βιομηχανικές μονάδες της περιοχής. Εξάλλου σημαντικές μεταβολές επέρχονται στο φυσικό περιβάλλον από την διαδικασία εξόρυξης του λιγνίτη.

Ειδικότερα:

- Έδαφος:

Η επίδραση των βιομηχανικών συγκροτημάτων και των πεδίων εξόρυξης του λιγνίτη στο έδαφος είναι σημαντική και αφορά τις μεταβολές που εκδηλώθηκαν στο ανάγλυφο, στη δομή και στην σύσταση του εδάφους. Κατά την πορεία της εξόρυξης δημιουργούνται σωροί από άγονα και στείρα εδάφη, προκαλώντας την καταστροφή της συνέχειας των γεωλογικών επιφανειών και τμηματικών εδαφών που δημιουργούνται φυσικά ως συνέπεια των επιφανειακών αλλαγών.

Το υλικό που εγκαταλείπεται μετά από μια εξόρυξη είναι σύμπλοκο, καθώς συνίσταται από μίγμα πολλών γεωλογικών σχηματισμών, συσσωρευμένο σε μεγάλες υψομετρικές διαφορές. Όλες αυτές οι αλλαγές επηρεάζουν την μορφολογία του τοπίου της περιοχής.

Όταν ο λιγνίτης βρίσκεται σε μικρό βάθος συνήθως τα εδάφη που τον καλύπτουν είναι μέτριας ή χαμηλής απόδοσης ή είναι εδάφη ικανά για την ανάπτυξη δασών. Η επιφανειακή όμως εκμετάλλευση του καταστρέφει τη βλάστηση και τη μορφολογία του εδάφους. Οι αποθέσεις που δημιουργούνται μετά την εξόρυξη δεν μοιάζουν με κανέναν τύπο εδάφους από τους ήδη γνωστούς, ενώ οι επιδράσεις τους στην ποιότητα και το δυναμικό του εδάφους συνοψίζονται ως εξής:

A) κακή – ακανόνιστη αποστράγγιση υδάτων και απορρόφηση

B) απώλεια εδαφών λόγω υδατικής και αιολικής διάβρωσης, απώλεια θρεπτικών συστατικών.

Γ) συμπίεση εδαφών σε μεγάλα βάθη, κακός αερισμός και διήθηση

Δ) αυτανάφλεξη

E) διαφοροποίηση του μικροκλίματος της περιοχής

Στ) ρύπανση της περιοχής από σκόνη και λάσπη

Σχετικά με τη διερεύνηση της δυνατότητας απόδοσης στην καλλιέργεια των γαιών που προήλθαν από την εξόρυξη του λιγνίτη προκύπτει ότι η ανάπτυξη φυτών θα παρουσιάσει προβλήματα λόγω των αλκαλικών και αλκαλιωμένων εδαφών, καθώς και προβλήματα οφειλόμενα στην έλλειψη επαρκούς σιδήρου, μαγγανίου, βορίου και άλλων ιχνοστοιχείων.

Τέλος εμφανής είναι και η οπτική ρύπανση που προκαλούν τα ενεργά και τα εγκαταλελειμμένα λατομεία αδρανών υλικών.

Εικόνα 2: Ορυχείο Νότιου Πεδίου

- **Νερά**

Σύμφωνα με τα στοιχεία των υπαρχουσών χημικών αναλύσεων τα υπόγεια πόσιμα νερά της λεκάνης Σαριγκιόλ παρουσιάζουν προβλήματα ποιοτικής υποβάθμισης, εμφανίζοντας σε ορισμένα σημεία υψηλές περιεκτικότητες σε αμμωνιακά και νιτρώδη ιόντα. Το γεγονός αυτό οφείλεται σε ανθρωπογενείς παράγοντες όπως οι υπερλιπάνσεις, η χρήση φυτοφαρμάκων, η ανεξέλεγκτη διάθεση λυμάτων καθώς και οι ελλείψεις σε υποδομές των δικτύων αποχέτευσης.

Τα υγρά απόβλητα είναι κυρίως νερά που χρησιμοποιήθηκαν για πλύσεις σε διάφορα σημεία παραγωγής μέσα στους ΑΗΣ και τα οποία περιέχουν άνθρακα, τέφρα, άμμο και άλλες οργανικές ενώσεις. Το πρόβλημα αυτό εμφανίζεται ιδιαίτερα από την πλευρά του ΑΗΣ Πτολεμαΐδας και του ΑΗΣ Καρδιάς που τα απόβλητά τους αποβάλλονται στο ρέμα του Σουλού.

Ένα άλλο πρόβλημα και ιδιαίτερος σημαντικό που παρουσιάζει το υδάτινο περιβάλλον αφορά το ισοζύγιο του νερού της περιοχής. Οι τεράστιες εκσκαφές για την εξόρυξη του λιγνίτη προκαλούν την πτώση των υδροφόρων οριζόντων με συνέπειες στην υδροδότηση οικισμών (πτώση στάθμης πηγαδιών σε διάφορα χωριά γύρω από τα ορυχεία).

- **Ατμοσφαιρικός Αέρας**

Τα προβλήματα της ρύπανσης που δημιουργούνται στην ατμόσφαιρα εντοπίζονται κυρίως:

Α) σε αέριους ρύπους που παράγονται από την κίνηση των οχημάτων

Β) στην διασπορά σωματιδίων από τις διαδικασίες εξόρυξης, εμπλουτισμού και μεταφοράς.

Γ) στην τέφρα που προκύπτει από την καύση του λιγνίτη και από την μεταφορά της στους χώρους απόρριψης ή ακόμα από την άμεση εκπομπή της στο περιβάλλον.

Δ) στα διάφορα οξειδία που παράγονται μετά την καύση του άνθρακα και κυριότερα των οποίων είναι:

Το διοξείδιο του θείου (SO_2): δεν μπορεί να συγκρατηθεί από τα φίλτρα των ΑΗΣ, αν και υπάρχουν αντίστοιχες χημικές μέθοδοι τις οποίες η ΔΕΗ θεωρεί οικονομικά ασύμφωρες. Είναι το κύριο αίτιο της όξινης βροχής με σοβαρές επιπτώσεις στο περιβάλλον (νέκρωση φυτών, ρύπανση λιμνών κτλ) και στον άνθρωπο.

Τα οξειδία του αζώτου (NO , NO_2): κύρια αιτία φωτοχημικών αντιδράσεων της ρύπανσης τύπου Λος Άντζελες, όπου εμφανίζεται το χαρακτηριστικό καστανό χρώμα. Συμμετέχει επίσης στην όξινη βροχή. Από το NO_2 σχηματίζεται το εξαιρετικά διαβρωτικό νιτρικό οξύ με επιπτώσεις την υγεία του ανθρώπου και των ζώων, καθώς και στα αρχαιολογικά μνημεία.

Το μονοξείδιο του άνθρακα (CO): εκλύεται από μηχανές εσωτερικής καύσης με ατελή καύση και από άλλες πηγές, όπως τα αεροσωματίδια που εκλύονται από την καύση του άνθρακα και από τις αποθέσεις της τέφρας μέσα στα ορυχεία ή σε μόνιμες θέσεις απόθεσης. Το CO δεν παρασύρεται μακρύτερα από τις πηγές έκκλησής του.

Η ΔΕΗ για να αντιμετωπίσει την διαφυγή της τέφρας αντικατέστησε στις μονάδες της τα φίλτρα από μηχανικά σε ηλεκτροστατικά. Σήμερα όλα τα εργοστάσια διαθέτουν ηλεκτροστατικά φίλτρα και επιτυγχάνουν ποσοστό συγκράτησης 99,9%. Το μόνο εργοστάσιο που παρουσιάζει πρόβλημα είναι ο ΑΗΣ Αγίου Δημητρίου που από τις πέντε μονάδες που διαθέτει μόνο η μια λειτουργεί πλήρως. Οι υπόλοιπες μονάδες αν και διαθέτουν ηλεκτροστατικά φίλτρα χρειάζονται αντικατάσταση λόγω γήρανσης. Ο λόγος για τον οποίο δεν τα έχει ακόμα αντικαταστήσει είναι το τεράστιο κόστος. Η αξία κάθε φίλτρου φτάνει μέχρι τα 10 δισεκατομμύρια και για αυτό το λόγο προσπαθεί να τα αντικαταστήσει σταδιακά.

Η τέφρα που συγκρατείται από τα φίλτρα και τις άλλες μηχανολογικές εγκαταστάσεις στέλνεται στα ορυχεία ή με τρένα όπως είναι του ΑΗΣ Πτολεμαΐδας ή με ταινιόδρομους όπως είναι του ΑΗΣ Καρδιάς, ΑΗΣ Αγίου Δημητρίου και ΑΗΣ Αμυνταίου και αποτίθεται σε χώρους με τα άλλα στείρα των ορυχείων.

Μια βασική αιτία που μειώνει το ποσοστό συγκράτησης της τέφρας είναι η γήρανση των φίλτρων καθώς επίσης και η μη οργανωμένη συντήρησή τους.

Στη περιοχή μελέτης επικρατούν δυσμενείς συνθήκες με αυξημένη σχετική υγρασία, υψηλό ποσοστό νηνεμίας, συνδυασμό βουνών υψιπέδου και αναστροφές θερμοκρασιών με τελικό αποτέλεσμα την εμφάνιση εποχιακών αιχμών ρύπανσης. Οι συγκεντρώσεις SO₂ σημειώνουν μια έξαρση κατά τους καλοκαιρινούς μήνες από Μάιο μέχρι Σεπτέμβριο, λόγω υψηλού ποσοστού νηνεμίας και έντονων αναστροφών θερμοκρασίας που εγκλωβίζουν τις ποσότητες SO₂ στο λεκανοπέδιο της Πτολεμαΐδας. Η μέγιστη τιμή SO₂ μετρήθηκε τον Ιούνιο του 1981, 433 μgr/m³ (όριο Ε.Ε. 100-200 μgr/m³ το εικοσιτετράωρο). Στη περιοχή της Πτολεμαΐδας επίσης υπάρχει πρόβλημα οσμής που οφείλεται στους αέριους ρύπους των ΑΗΣ της ΔΕΗ.

3.1.3. Ρύπανση Των Βιολογικών Οργανισμών (φυτά, ζώα, άνθρωπος)

Οι υπάρχουσες επιστημονικές επισημάνσεις για τις βλάβες που προξενούν στους φυτικούς και ζωικούς οργανισμούς ορισμένοι από τους ρυπαντές που προαναφέρθηκαν θέτουν το πρόβλημα υγείας που ενδεχόμενα υπάρχει στην περιοχή και συνδέεται άμεσα ή έμμεσα με την ρύπανση του περιβάλλοντος.

Ειδικότερα:

- **Διοξείδιο του θείου (SO₂)**

Προκαλεί δύσπνοια, επιδεινώνει τις πνευμονικές και καρδιακές παθήσεις και αυξάνει τα επεισόδια σε ήδη πάσχοντες από άσθμα και χρόνια βρογχίτιδα. Επίσης μειώνει την κανονική λειτουργία των πνευμόνων, προκαλεί ερεθισμό στα μάτια και στο στομάχι (εμετοί) ενώ σε ευπαθή άτομα προκαλεί ακόμα και το θάνατο. Τα συμπτώματα προσβολής του SO₂ στην χλωρίδα παρουσιάζονται με διάφορες μορφές, κυρίως στα φύλλα των φυτών (στίγματα, κύρτωση, νέκρωση).

- **Οξείδια αζώτου (NO, NO₂)**

Για τον άνθρωπο και τα ζώα τα οξείδια του αζώτου είναι τοξικά αέρια που προξενούν βλάβες στο αναπνευστικό τους σύστημα. Ιδιαίτερα το NO₂ δρα ως ερεθιστικός παράγοντας στους πνεύμονες και μπορεί να προκαλέσει πνευμονικό οίδημα ή και θάνατο όταν η συγκέντρωση του στον ατμοσφαιρικό αέρα ξεπεράσει τα 188ppm. Γενικότερα οι επιπτώσεις στην υγεία του ανθρώπου από τα οξείδια του αζώτου αρχίζει όταν η συγκέντρωση του NO γίνει μεγαλύτερη από 25ppm και του NO₂ μεγαλύτερη από 5ppm. Τα οξείδια του αζώτου σε μεγάλες συγκεντρώσεις προκαλούν επίσης καφετιές και μαυροκαφετιές νεκρώσεις στον περίγυρο των φύλλων όπως και κηλίδες.

- **Μονοξείδιο του άνθρακα (CO)**

Το CO προκαλεί στον άνθρωπο κεφαλαλγίες, ίλιγγους και ναυτίες όταν η συγκέντρωση του ξεπεράσει κάποιο όριο. Επίσης χαρακτηριστικό της δηλητηρίασης με CO είναι η επίμονη αϋπνία η οποία δεν υποχωρεί και με μεγάλες δόσεις υπνωτικών. Επιφέρει επίσης βλάβες και στα φυτά όπως είναι το κιτρίνισμα και η πτώση των φύλλων. Το μονοξείδιο του άνθρακα (CO) ενώνεται με την αιμοσφαιρίνη διώχνοντας το οξυγόνο από το αίμα οπότε δημιουργείται αντί για οξυαιμοσφαιρίνη, ανθρακολαιμοσφαιρίνη και είναι ισχυρό δηλητήριο για τον οργανισμό.

Τέλος έχει αποδειχτεί ότι τα αεροσωματίδια της τέφρας ανάλογα με το μέγεθος και τη συγκέντρωσή τους στον ατμοσφαιρικό αέρα μπορούν να προκαλέσουν αναπνευστικά νοσήματα (βρογχίτιδα, άσθμα, εμφύσημα, ρινίτιδα) ενώ οφθαλμολογική εξέταση αποκάλυψε οφθαλμολογικούς ερεθισμούς όπως επιπεφυκίτιδα.

Επίσης οι λιγνίτες που καίγονται στους ατμοηλεκτρικούς σταθμούς περιέχουν φυσικά ραδιενεργά στοιχεία της σειράς του ουρανίου (U) και ραδίου (Ra). Από τη μεταστοιχείωση του ραδίου προκύπτει το ραδόνιο (Rn^{222}) το οποίο έχει ιδιαίτερη σημασία για την υγεία και ειδικότερα για το αναπνευστικό σύστημα. Από τους πνεύμονες το ραδόνιο μεταφέρεται με την κυκλοφορία του αίματος στους ιστούς και εναποτίθεται ιδιαίτερα στο λιπώδη ιστό λόγω της αυξημένης διαλυτότητας του στο λίπος. Η εναπόθεση του στο λίπος του μυελού των οστών εκθέτει το μυελό σε ακτινοβολία γεγονός που ενέχει τον κίνδυνο λευχαιμίας.

Επίσης βρέθηκε η συσχέτιση επιπέδων ραδονίου και καρκίνου του στομάχου. Οι εκτιμήσεις που κατά καιρούς διατυπώθηκαν για τις επιπτώσεις του ραδονίου στη δημόσια υγεία δεν είναι ακόμα επιστημονικά τεκμηριωμένες ενώ τα στοιχεία προέρχονται από επιδημιολογικές μελέτες σε ειδικές ομάδες πληθυσμού, όπως οι εργάτες των ορυχείων.

Στην ίδια μελέτη που ερευνήθηκε πόσο φταίει το ραδόνιο της τέφρας για τους καρκίνους των πνευμόνων, υπολογίστηκε και η θνησιμότητα από πάσης φύσεως κακοήθειες του οργανισμού στην περιοχή μας σε σύγκριση με άλλες περιοχές. Αν και σε όλες τις περιοχές που ερευνήθηκαν διαπιστώθηκε αύξηση της θνησιμότητας από κακοήθειες του οργανισμού στη περιοχή μας τη μεγαλύτερη αύξηση σαν αιτία θανάτου είχε ο καρκίνος του πνεύμονα.

Τα περιβαλλοντικά προβλήματα στο Δήμο Πτολεμαΐδας αναμφισβήτητα τα έχει δημιουργήσει η ραγδαία βιομηχανική ανάπτυξη, με πρωταρχικό συντελεστή την εξόρυξη των κοιτασμάτων λιγνίτη και τα εργοστάσια της ΔΕΗ, η οποία δεν συνοδεύτηκε από την ανάλογη οργάνωση και την υποδομή για την υποδοχή της.

3.2. Μεθοδολογία Αποκατάστασης του Περιβάλλοντος στις Τελικές Επιφάνειες των Ορυχείων Πτολεμαΐδας

3.2.1 Αποκατάσταση του Περιβάλλοντος σε Τελικές Επιφάνειες

Η Γενική Διεύθυνση Ορυχείων εντόπισε τις αρνητικές παραμέτρους της παραγωγικής δραστηριότητας. Η βούληση να τις αντιμετωπίσει με τον καλύτερο τρόπο και με συνέπεια, ως προς τις αρχές και τους στόχους που έθεσε, την οδήγησαν σε μια σειρά ενεργειών προς την κατεύθυνση της ανάπλασης των εδαφών και της αναβάθμισης του περιβάλλοντος, ώστε με την ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων εξόρυξης του λιγνίτη, να παραμένει ο χώρος εναρμονισμένος με το υπόλοιπο τοπίο.

Βασικές αρχές για την επιτυχία της πολιτικής περιβαλλοντικής διαχείρισης είναι:

- 1) γνώση των περιβαλλοντικών συνθηκών της περιοχής
- 2) επιλογή κατάλληλων μεθόδων και τεχνικών αποκατάστασης των εδαφών
- 3) γενικός χωροταξικός σχεδιασμός των προς αποκατάσταση εκτάσεων (χάρτες χρήσεων γης)
- 4) συστηματική εκτέλεση των προγραμμάτων προστασίας και αποκατάστασης του περιβάλλοντος σύμφωνα με εγκεκριμένους από το ΥΠ.Ε.ΧΩ.Δ.Ε. περιβαλλοντικούς όρους
- 5) παρακολούθηση και αξιολόγηση της αποκατάστασης του περιβάλλοντος με σύγχρονα Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών (GIS).

Το πρόγραμμα αποκατάστασης των νέων εδαφών των αποθέσεων ολοκληρώνεται μέσα σε 2 έτη από την στιγμή που μια έκταση θεωρηθεί ότι δεν εξυπηρετεί πλέον το μεταλλευτικό σχεδιασμό του κάθε ορυχείου.

Τα βασικά στάδια της αποκατάστασης είναι τα εξής:

- διάστρωση – εξομάλυνση των τελικών επιφανειών
- έλεγχος της γονιμότητας των εδαφών και διάστρωση φυτικής γης όπου απαιτείται
- δημιουργία υποδομών
- δεντροφύτευση δασικών ειδών

Τα παραπάνω στάδια αποκατάστασης των νέων εδαφών προσαρμόζονται ανάλογα με την προβλεπόμενη χρήση γης για κάθε προς αποκατάσταση περιοχή. Σύμφωνα με τον ισχύοντα σχεδιασμό, οι χρήσεις για τις οποίες προορίζονται τα νέα εδάφη των ορυχείων είναι οι εξής:

- Δασική χρήση: δεντροφύτευση με είδη που ευδοκούν και παρουσιάζουν προσαρμοστικότητα στις εδαφικές και κλιματολογικές συνθήκες της περιοχής.
- Αγροτική χρήση: οι αγροί που διαμορφώνονται αποτελούν το δεύτερο σε έκταση τμήμα της συνολικά αποκατεστημένης επιφάνειας μετά τους λόφους. Μετά την ολοκλήρωση των επεμβάσεων αποκατάστασης εκμισθώνονται σε αγρότες της περιοχής κατόπιν δημοπρασίας.
- Εκτάσεις γενικών χρήσεων, όπως χώροι ιατρείων – γραφείων –συνεργείων – πάρκων – δρόμων – χώρων στάθμευσης και αναψυχής γενικά. Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει τις συνθετότερες και δαπανηρότερες διαμορφώσεις αλλά καταλαμβάνει την μικρότερη έκταση.
- Λίμνες οι οποίες θα διαμορφωθούν στα τελικά ορύγματα των ορυχείων. Μέχρι στιγμής δεν έχουν δημιουργηθεί τέτοιες λίμνες αφού στα ορύγματα όλων των ορυχείων εξελίσσονται εξορυκτικές εργασίες.
- Θερμοκήπια: έχει κατασκευαστεί και λειτουργεί για τρίτη συνεχή χρονιά θερμοκήπιο υδροπονικών καλλιεργειών με χρήση τηλεθέρμανσης, προκειμένου να εξεταστεί οικονομικά η δυνατότητα λειτουργίας θερμοκηπίων στην περιοχή, με αξιοποίηση της θερμικής ενέργειας των ΑΗΣ.
- Στα ορυχεία Πτολεμαΐδας και συγκεκριμένα στην περιοχή του ορυχείου Κύριου Πεδίου έχει δημιουργηθεί καταφύγιο έκτασης ογδόντα (80) στρεμμάτων, για μικρά ζώα (λαγοί, φασιανοί και πέρδικες). Σε συνεργασία με κυνηγετικούς συλλόγους γίνεται η εκτροφή και προσαρμογή των μικρών ζώων. Αφού παρέλθει ένα ορισμένο χρονικό διάστημα τα ζώα αφήνονται ελεύθερα σε προεπιλεγμένες από το Δασαρχείο περιοχές. Το Λιγνιτικό Κέντρο Δυτικής Μακεδονίας (Λ.Κ.Δ.Μ.) έχει υιοθετήσει την πέρδικα (perdix – perdix) ως απειλούμενο είδος και σε συνεργασία με το Τ.Ε.Ι. Καβάλας και εκπονεί μελέτη για την καταγραφή του πληθυσμού στην περιοχή των ορυχείων ο οποίος έχει αυξηθεί.

Εικόνα 2: Θερμοκήπιο που λειτουργεί με χρήση τηλεθέρμανσης

Εικόνα 3: Πάρκο σε αποθέσεις ορυχείου

Επίσης για την αντιμετώπιση των ρύπων το Α.Κ.Δ.Μ. προέβη στις παρακάτω ενέργειες:

- **Σκόνη:**

Για την αντιμετώπιση της σκόνης που παράγεται στα ορυχεία κατά τη διακίνηση των υλικών εκκαφής με συμβατικά μέσα χρησιμοποιούνται είτε ειδικά μόνιμα δίκτυα διαβροχής που κατασκευάζονται κατά μήκος του κύριου οδικού δικτύου του Α.Κ.Δ.Μ. είτε βυτιοφόρα οχήματα για δευτερεύοντες δρόμους. Επίσης τα φορτηγά μεταφοράς λιγνίτη διαθέτουν κατάλληλα καλύμματα.

- **Υγρά απόβλητα:**

Τα αστικά απόβλητα των συγκροτημάτων των ορυχείων πριν οδηγηθούν στον φυσικό αποδέκτη, δέχονται επεξεργασία σε εγκαταστάσεις βιολογικού καθαρισμού. Τα χρησιμοποιούμενα λάδια των μηχανημάτων και οχημάτων, συγκεντρώνονται από τον Τομέα Διαχείρισης και προωθούνται για ανακύκλωση.

- **Στερεά απόβλητα:**

Για την καλύτερη συλλογή, διαλογή και εκποίηση των διάφορων άχρηστων υλικών (σίδερα, εξαρτήματα μηχανών κλπ) έχουν κατασκευαστεί αποθήκες σε ειδικά επιλεγμένους χώρους.

- **Θόρυβος:**

Για τη μείωση του θορύβου στους χώρους των συνεργείων, λαμβάνονται μέτρα όπως καθορίζονται από τον Κανονισμό Μεταλλευτικών και Λατομικών Εργασιών (Κ.Μ.Λ.Ε.) και την ισχύουσα νομοθεσία.

Για τον περιορισμό του θορύβου που προξενούν τα μηχανήματα και τα οχήματα κατά την εξόρυξη του λιγνίτη, κατασκευάζονται χωμάτινα ηχοφράγματα ώστε να μην επιβαρύνονται οι όμοροι με τα ορυχεία οικισμοί.

Επιπρόσθετα το Α.Κ.Δ.Μ. έχει προβεί σε προμήθεια ειδικού σύγχρονου κινητού σταθμού μέτρησης θορύβου και δονήσεων για την καταγραφή της σχετικής ρύπανσης και αντιμετώπιση της.

3.2.2. Δημιουργία Υποδομών

Οι υποδομές που κρίνονται αναγκαίες για την ανάπτυξη νέων χρήσεων γης στις αποκατεστημένες εκτάσεις των ορυχείων αφορούν τα εξής:

- την προσπέλαση των χώρων (κατασκευή δρόμων).
- την άρδευση των προς καλλιέργεια εκτάσεων με την κατασκευή δικτύων άρδευσης και ταμιευτηρίων νερού.
- Την προστασία από λαθροθηρία με την κατασκευή περιφράξεων
- Την πρόληψη πυρκαγιών με την δημιουργία ζωνών πυροπροστασίας.
- Την κατασκευή παρατηρητηρίων για την καλύτερη εποπτεία του χώρου αλλά και για λόγους αναψυχής.

3.2.3 Χρονοδιάγραμμα Αποκατάστασης Τοπίων

Λόγω των ειδικών συνθηκών που περιγράφηκαν παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι ο χρονικός προγραμματισμός των έργων αποκατάστασης των νέων εδαφών δεν μπορεί να είναι μακροχρόνιος και σε κάθε περίπτωση πρέπει να συνδέεται άμεσα με την εξέλιξη των μεταλλευτικών έργων. Για τον λόγο αυτό θα πρέπει το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης των έργων αποκατάστασης να υποβάλλεται σε ετήσια βάση μαζί με την σχετική έκθεση προόδου εργασιών.

Στόχος της Γενικής Διεύθυνσης Ορυχείων είναι στα επόμενα 2 χρόνια να αποκατασταθούν όλες οι διαμορφωμένες εκτάσεις και στη συνέχεια να συμβαδίζει ο ρυθμός δημιουργίας των τελικών επιφανειών με αυτόν της αποκατάστασης τους (περίπου δηλαδή 1000 στρέμματα ανά έτος).

3.2.4 Κόστος Έργων Αποκατάστασης

Σύμφωνα με την κοστολόγηση των έργων αποκατάστασης έχει προβλεφθεί ότι το ύψος που θα πρέπει να δαπανηθεί καθ'όλη τη διάρκεια του έργου ανέρχεται στο ποσό των 50 εκατομμυρίων Ευρώ.

Σύμφωνα με την παρούσα Υπουργική Απόφαση (Κ.Υ.Α. 114084/3671/23.10.2003) με θέμα Έγκριση Περιβαλλοντικών Όρων για την Εκμετάλλευση του Λιγνιτωρυχείου «Πτολεμαΐδας», έκτασης 110889837 τ.μ., της ΔΕΗ που βρίσκεται στην περιοχή του Νομού Κοζάνης θα πρέπει μέσα στα 10 χρόνια που έχει διάρκεια η απόφαση αυτή να καταβληθεί το πόσο των 20 εκατομμυρίων Ευρώ.

Πριν από την έναρξη των εργασιών θα πρέπει να υπάρξει εγγύηση για την αποκατάσταση, σύμφωνα με τη ισχύουσα νομοθεσία.

3.2.4^α Σύνολο Δαπανών για το Έτος 2004

Όπως έχουμε προαναφέρει η ΔΕΗ, σύμφωνα με την Υπουργική Απόφαση (Κ.Υ.Α. 114084/3671/23.10.2003) θα πρέπει στα επόμενα 10 χρόνια να καταβάλει το ποσό των 20 εκατομμυρίων Ευρώ. Σύμφωνα με τον προϋπολογισμό που έχει εκδόσει η ΔΕΗ για το 2004, προέβει στα ακόλουθα:

Κόστος Έργων που εκτελέστηκαν με Αυτεπιστασία	1793800 €
Κόστος Έργων που ανατέθηκαν – εκτελέστηκαν από Εργολάβους	1140806 €
ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΩΝ	2934606 €

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του πίνακα μπορούμε να συμπεράνουμε ότι αν η ΔΕΗ για τα επόμενα χρόνια δαπανήσει ποσά ίδιου μεγέθους θα ξεπεράσει το όριο των 20 εκατομμυρίων Ευρώ που έχει τεθεί για την επόμενη δεκαετία.

Ενδεικτικά μπορούμε να αναφέρουμε μερικά από τα έργα που έχει εκτελέσει η ΔΕΗ μέσα στο 2004. Στοιχεία με τα ακριβή ποσά δαπάνης έχουμε μόνο για τα έργα που εκτελέστηκαν από εργολάβους. Τα έργα που έχουν εκτελεστεί με αυτεπιστασία είναι

δύσκολο να κοστολογηθούν και για αυτό το λόγο η ΔΕΗ δεν μας έχει παραχωρήσει στοιχεία. Θα προβούμε σε μια απλή αναφορά για τα έργα αυτά.

Έργα που εκτελέστηκαν από εργολάβους:

A/A	Περιγραφή Έργου	Προϋπολογισμός 2004 (σε Ευρω)	Απορρόφηση για το 2004 (σε Ευρω)
1	Μελέτη Κατασκευής Μονάδας Επεξεργασίας Αποβλήτων Του Ορυχείου Νότιου Πεδίου	157000,00	150400,00
2	Δασική Αποκατάσταση Σε Αποθέσεις Του Λ.Κ.Δ.Μ.	82981,00	82981,00
3	Συντήρηση Πρασίνου Σε Χώρους Του Λ.Κ.Δ.Μ.	40395,92	19228,46
4	Διάστρωση Απόθεσης Στο Ορυχείο Νότιου Πεδίου	96000,00	57189,00
5	Λειτουργία – Συντήρηση Βιολογικού Καθαρισμού Στο Λ.Κ.Δ.Μ.	26700,00	13149,99
6	Λειτουργία – Συντήρηση Εγκατάστασης Επεξεργασίας Λυμάτων Στο Λ.Κ.Δ.Μ.	12454,98	12455,01
7	Διάστρωση Κεκλιμένων Επιφανειών Στο Ορυχείο Πεδίου Αμυνταίου	55888,50	50604,00

Πηγή: ΔΕΗ Α.Ε. Λιγνιτικό Κέντρο Δυτικής Μακεδονίας

Πολλά από τα έργα δεν έχουν ολοκληρωθεί μέσα στο έτος 2004 και συνεχίζονται οι εργασίες για την ολοκλήρωσή τους.

Όσον αφορά τα έργα που έχει εκτελέσει η ΔΕΗ με αυτεπιστασία ενδεικτικά αναφέρουμε τα παρακάτω:

- Δεντροφυτεύσεις: 20000 δενδρύλλια πεύκης, αριζόνας σε αποθέσεις ορυχείων Καρδιάς και Νοτίου Πεδίου.
- Διάφορες εργασίες: διαμόρφωση πρηνών στην είσοδο του ορυχείου Καρδιάς
Συγκομιδή απορριμμάτων
Καθαρισμός δρόμων
Ευπρεπισμός χώρων στο Λ.Κ.Δ.Μ.
Διαβροχή δρόμων με βυτίο
Μεταφορά φυτικής γης
Κλάδεμα δέντρων – κοπή χόρτων

3.3 Τηλεθέρμανση

Ο Δήμος Πτολεμαΐδας είναι ο πρώτος Δήμος της χώρας μας που κατασκεύασε το πρωτοποριακό έργο της Τηλεθέρμανσης με σκοπό την παροχή θέρμανσης και ζεστού νερού οικιακής χρήσης σ' ολόκληρη την πόλη.

Ο Δήμος Πτολεμαΐδας με την εγκατάσταση και λειτουργία της Τηλεθέρμανσης στοχεύει:

- Στην παροχή φτηνής θέρμανσης στους δημότες.
- Στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής στην πόλη.
- Στη βελτίωση του περιβάλλοντος.
- Στην εισαγωγή νέας τεχνολογίας και τεχνογνωσίας.
- Στην ανάπτυξη παράλληλων δραστηριοτήτων.
- Στην εξοικονόμηση πολύτιμου συναλλάγματος.

Οι προσπάθειες εγκατάστασης του συστήματος Τηλεθέρμανσης ξεκίνησαν για πρώτη φορά το 1988. Το έργο ολοκληρώθηκε και ξεκίνησε η λειτουργία του τον χειμώνα του 1993-94.

Το 1994 ιδρύθηκε από το Δήμο Πτολεμαΐδας η Δημοτική Επιχείρηση Τηλεθέρμανσης Πτολεμαΐδας (Δ.Ε.ΤΗ.Π) που λειτουργεί αυτοτελώς με σκοπό τη διαχείριση και ανάπτυξη της τηλεθέρμανσης.

Οι δραστηριότητες της Δ.Ε.ΤΗ.Π. εκτείνονται και συμπεριλαμβάνουν όλο το φάσμα ενεργειών για τη παραγωγή και διάθεση της θερμικής ενέργειας στη πόλη και την περιοχή της Πτολεμαΐδας. Σήμερα το 70% των θερμικών απαιτήσεων της πόλης εξασφαλίζεται από τα Λιγνιτικά αποθέματα της περιοχής που χρησιμοποιούνται από τους τοπικούς σταθμούς ηλεκτροπαραγωγής. Στο άμεσο μέλλον στόχος της Δ.Ε.ΤΗ.Π. είναι να καλύψει το σύνολο των αναγκών και να επεκταθεί στην ανάπτυξη παράλληλων δραστηριοτήτων εξασφαλίζοντας νέες θέσεις εργασίας και συμβάλλοντας σημαντικά στην αύξηση εισοδήματος με τη δημιουργία θερμοκηπιακών πάρκων και εναλλακτικών αγροτοβιοτεχνικών δραστηριοτήτων για τη παραγωγή προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας και ποιότητας.

3.3.1 Λειτουργία της Τηλεθέρμανσης

Το νερό της Τηλεθέρμανσης αφού θερμανθεί σε κατάλληλη θερμοκρασία με την βοήθεια ατμού από τους στροβίλους της τρίτης μονάδας του ΑΗΣ Πτολεμαΐδας, μεταφέρεται από τον θερμοηλεκτρικό σταθμό στην πόλη.

Η μεταφορά του θερμού νερού της τηλεθέρμανσης γίνεται μέσα από ειδικούς σωλήνες που είναι μονωμένοι εξωτερικά για να μην υπάρχουν απώλειες θερμότητας.

Το νερό αφού φθάσει στην Πτολεμαΐδα διανέμεται με ειδικό σύστημα σωληνώσεων σε όλο το κέντρο της πόλης.

Τέλος οι υπόγειες σωληνώσεις διακλαδίζονται σε όλη την πόλη και καταλήγουν σε κάθε μία κατοικία που επιθυμεί να συνδεθεί με το δίκτυο.

Το νερό της Τηλεθέρμανσης , μετά τη θέρμανση του κτιρίου, επιστρέφει πίσω στον ΑΗΣ Πτολεμαΐδας και ξαναθερμαίνεται από τον ατμό της ΔΕΗ για να ξεκινήσει ένας νέος κύκλος θέρμανσης στην πόλη.

3.3.2 Τηλεθέρμανση και Περιβάλλον

Ένα από τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα της Τηλεθέρμανσης είναι η θετική της συμβολή στην προστασία του περιβάλλοντος και ιδιαίτερα στην περίπτωση του Νομού Κοζάνης, μιας περιοχής με ιδιαίτερα περιβαλλοντικά προβλήματα.

Μέσω του συστήματος δεσμεύεται το αποβαλλόμενο από την τρίτη μονάδα ΑΗΣ καυτό νερό την στιγμή που ακριβώς θα έρχονταν σε επαφή με τον ατμοσφαιρικό αέρα, θα τον γέμιζε με πυκνούς υδρατμούς και θα αλλοίωνε τις φυσικές συνθήκες υγρασίας και θερμοκρασίας του περιβάλλοντος του λεκανοπέδιου.

Το σημαντικότερο όμως του συστήματος είναι ότι σταματάει η λειτουργία των καμινάδων των ατομικών συστημάτων θέρμανσης που ρυπαίνουν την ατμόσφαιρα της πόλης. Η περιβαλλοντική επίδραση της Τηλεθέρμανσης στην πόλη οδήγησε στην μείωση των ρύπων που προέρχονται από τα συστήματα των κεντρικών θερμάνσεων κατά 70%².

3.3.3 Τηλεθέρμανση και Οικονομία

Μετά την πετρελαϊκή κρίση σχεδιάστηκαν και τέθηκαν σε εφαρμογή, σε όλη τη δυτική Ευρώπη, πολιτικές για την ενέργεια με σκοπό τη μείωση της εξάρτησης από το εισαγόμενο πετρέλαιο.

Η εφαρμογή μεθόδων και συστημάτων εξοικονόμησης ενέργειας και παράλληλα προστασίας του περιβάλλοντος οδήγησε στην υλοποίηση στρατηγικών επιλογών.

Η χρήση της τηλεθέρμανσης θεωρήθηκε η βέλτιστη λύση για την εξυπηρέτηση των θερμικών αναγκών και παράλληλα εξασφαλίζει σημαντικά οικονομικά οφέλη.

Η Τηλεθέρμανση προσφέρει μειωμένο κόστος θέρμανσης αφού αντιστοιχεί στο 70% του κόστους θέρμανσης του πετρελαίου. Επίσης το κόστος εγκατάστασης είναι πολύ μικρότερο σε σχέση με το αντίστοιχο κόστος που χρησιμοποιείται στους καυστήρες πετρελαίου και παράλληλα επιτρέπει την εξοικονόμηση των δαπανών που απαιτούνταν κάθε χρόνο για την επισκευή των καυστήρων.

Η τηλεθέρμανση προσφέρει ζεστό και φθινό νερό οικιακής χρήσης όλο το 24ωρο λόγω της δυνατότητας παροχής της.

² Τα στοιχεία επεξεργάστηκε το Γραφείο Περιβάλλοντος Νομαρχίας Κοζάνης.

Η ενεργειακή απεξάρτηση της πόλης οδηγεί στην εξοικονόμηση συναλλάγματος διότι δεν διαρρέουν χρήματα για την αγορά πετρελαίου και το κέρδος δαπανάται τοπικά.

Τέλος με την εισαγωγή της νέας τεχνολογίας και τεχνογνωσίας μπορεί να αναπτυχθούν παράλληλες δραστηριότητες εμπορικές και βιοτεχνικές καθώς και νέες θέσεις εργασίας (θερμοκήπια - βαφεία - ξηραντήρια) που θα έχουν ως στόχο την ανάπτυξη της περιοχής.

3.4. Προβληματισμοί των Δημάρχων για την αποκατάσταση και προστασία του περιβάλλοντος³

Τονίζουν ότι κύρια επιδίωξη της περιοχής θα πρέπει να αποτελέσει η σωστή αποκατάσταση των εδαφών μετά το πέρας της μεταλλευτικής δραστηριότητας και η προστασία του περιβάλλοντος κατά τη διάρκεια λειτουργίας των εργοστασίων. Επισημαίνουν ότι τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν στη περιοχή έχουν ως αφετηρία το ότι τα ορυχεία λειτουργούσαν στη περιοχή μέχρι πρόσφατα χωρίς περιβαλλοντικούς όρους με συνέπεια μια σειρά καταστροφικών λαθών ή εσκεμμένων παραλείψεων.

Μετά την περιβαλλοντική Σύσκεψη στο Κιότο και την Συνθήκη που προέκυψε, σύμφωνα με τις αποφάσεις που πάρθηκαν, έγινε ξεκάθαρο ότι η περιοχή θα υποβαθμιστεί στο σύντομο μέλλον είτε με τη συνέχιση των εργασιών της ΔΕΗ χωρίς περιβαλλοντικούς όρους είτε με την απόλυτη εφαρμογή των όρων που θέτει η Συνθήκη. Προβληματισμός των Δημάρχων είναι ποια θα πρέπει να είναι η στάση της ΔΕΗ και της τοπικής αυτοδιοίκησης και κοινωνίας σε σχέση με το ποιο πάνω θέμα. Μια ενδιάμεση στάση απέναντι στο πρόβλημα που προκύπτει θα είναι ιδανική αφού θα αντιμετωπιστεί η ρύπανση του περιβάλλοντος και θα συνεχιστούν οι εργασίες της ΔΕΗ χωρίς να υπάρξουν οικονομικές επιπτώσεις στην περιοχή (βλ. Παράρτημα).

³ Συνέντευξη με τους κ.κ. Μαυρομάτης Κωνσταντίνος, Τσανακτσίδης Κυριάκος, Ζαμανίδης Σάββας, Σιδηρόπουλος Σοφοκλής.

Θεωρούν ότι το μεγαλύτερο λάθος που έκανε η ΔΕΗ κατά την εξόρυξη του λιγνίτη ήταν ότι δεν κράτησε το επιφανειακό έδαφος. Σύμφωνα με τους γεωπόνους, γόνιμο έδαφος αποτελούν τα πρώτα 30 εκατοστά και από εκεί και πέρα τα εδάφη θεωρούνται στείρα και ότι η επαναγονιμότητα τους είναι μια διαδικασία που απαιτεί το πέρασ εκατοντάδων χρόνων. Οι Δήμαρχοι υποστηρίζουν ότι θα μπορούσε η ΔΕΗ να φυλάξει σε ξεχωριστούς χώρους το γόνιμο έδαφος και κατά τη διαδικασία αποκατάστασης να επικαλύπτει τα ορύγματα αρχικά με τα στείρα εδάφη και έπειτα με το γόνιμο έδαφος. Αντί αυτού όμως η ΔΕΗ ανακάτεψε το γόνιμο έδαφος με τα στείρα με αποτέλεσμα την απώλεια της γονιμότητας των εδαφών. Η πιθανότερη αιτία των ενεργειών αυτών της ΔΕΗ είναι το οικονομικό κόστος γιατί ο διαχωρισμός, η μεταφορά και η φύλαξη αυτών των εδαφών θα ήταν μια ιδιαίτερα δαπανηρή διαδικασία.

Οι Δήμαρχοι επισημαίνουν ότι οι δραστηριότητες που εκτελεί το Τμήμα Περιβάλλοντος της ΔΕΗ είναι απλώς η επικάλυψη των ορυγμάτων χωρίς να προβαίνουν στις απαραίτητες ενέργειες που απαιτούνται για τη σωστή αποκατάσταση των εδαφών. Προτείνουν ότι θα πρέπει από δω και πέρα να φυλάσσεται το επιφανειακό έδαφος σε ξεχωριστούς χώρους και όχι να θάβεται ή να αναμειγνύεται με τα στείρα εδάφη. Αν δεν μπορεί να εφαρμοστεί η αποθήκευση του χώματος προτείνουν να μεταφέρεται και να χρησιμοποιείται για την επικάλυψη άλλων περιοχών που έχουν τελειώσει οι δραστηριότητες έτσι ώστε να πραγματοποιηθεί σωστή αποκατάσταση κάποιων περιοχών.

Όσον αφορά τις δεντροφυτεύσεις υποστηρίζουν ότι η χλωρίδα της περιοχής ήταν συγκεκριμένη και ότι στη περιοχή ο βασικός τύπος δέντρων δεν ήταν οι ακακίες. Ο λόγος για τον οποίο η ΔΕΗ κατά τις δεντροφυτεύσεις προτίμησε την ακακία ήταν γιατί η ανάπτυξη του συγκεκριμένου τύπου δέντρου δεν απαιτούσε ιδιαίτερη γονιμότητα εδάφους.

Για τους αέριους ρύπους υποστηρίζουν ότι δεν μπορεί να πραγματοποιείται από πλευράς τους τακτικός έλεγχος των μετρήσεων που ενεργεί το Τμήμα του Υ.Π.Ε.ΧΩ.Δ.Ε. της Νομαρχίας γιατί τα στοιχεία είναι απόρρητα και απαιτείται εισαγγελική απόφαση. Ωστόσο σε κάποιους ελέγχους που πραγματοποίησαν διαπιστώθηκε ότι οι ρύποι ξεπερνούσαν το επιτρεπόμενο όριο και ιδιαίτερα κατά την περίοδο της νύκτας. Παρόλα αυτά επισημαίνουν ότι κατά τις πρωινές ώρες σε επιφάνειες λευκές (μάρμαρα) είναι ορατή η ύπαρξη της τέφρας. Τονίζουν ότι από πλευράς τους έχουν πραγματοποιήσει

κάποιες παραστάσεις διαμαρτυρίας, όχι με σκοπό το κλείσιμο κάποιας μονάδας αλλά τη βελτίωση των συνθηκών λειτουργίας για την επίτευξη των συνθηκών πρόληψης.

Με απόφαση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης (αριθμ. 3172/27-8-2004) βάση του Νόμου 1650/86(ΦΕΚ160/Α/86) για την προστασία του περιβάλλοντος και συγκεκριμένα με το άρθρο 26, συστήθηκε Κλιμάκιο Ελέγχου Ποιότητας Περιβάλλοντος. Το Κλιμάκιο αυτό έχει ως υποχρέωση τον έλεγχο της τήρησης των περιβαλλοντικών όρων και την εφαρμογή της Νομοθεσίας για τη προστασία του περιβάλλοντος. Τα μέλη του Κλιμακίου πραγματοποιούν επισκέψεις στους Α.Η.Σ. και στα ορυχεία για να διενεργήσουν αυτοψία. Αν διαπιστωθεί μη τήρηση των περιβαλλοντικών όρων επιβάλλονται κυρώσεις. Το Κλιμάκιο απαρτίζεται από: τρεις υπάλληλους του Τμήματος Περιβάλλοντος της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης και έναν εκπρόσωπο του Δήμου στα διοικητικά όρια του οποίου υφίσταται η βιομηχανική εκμετάλλευση.

Το κλιμάκιο μετά από επισκέψεις που πραγματοποίησε στις εγκαταστάσεις του Α.Η.Σ. Αγίου Δημητρίου προέβει στις παρακάτω παρατηρήσεις: υπερβάσεις εκπομπών αιωρούμενων σωματιδίων, οι ταινιόδρομοι λιγνίτη και μέρος των ταινιοδρόμων τέφρας ήταν ακάλυπτοι, δεν διαπιστώθηκε συνεχής και συστηματική διαβροχή τόσο στους δρόμους εντός του Α.Η.Σ. όσο και στην Αυλή του λιγνίτη. Επίσης πραγματοποίησε επισκέψεις στο λιγνιτωρυχείο του Δυτικού Πεδίου της περιοχής του Δήμου Πτολεμαΐδας και διαπίστωσε τα παρακάτω: μη συλλογή των εδαφικών υλικών και μη δημιουργία πράσινης ζώνης προστασίας που προβλέπεται.

Εικόνα 4: Εκσκαφέας

Εικόνα 5: Αποθήκης άγονων υλικών

Μέρος Δ

4. Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα (Ε.Α.Π.) Νομού Κοζάνης στα Πλαίσια του Τοπικού Πόρου Ανάπτυξης.

4.1. Ιστορική αναδρομή

Από το 1955 που εγκαταστάθηκε η ΔΕΗ στη περιοχή και ανέλαβε την εξόρυξη του λιγνίτη με την τότε ΛΙΠΤΟΛ ψηφίσθηκε ο Νόμος 183Α/1955 σύμφωνα με τον οποίο η ΔΕΗ απαλλάσσονταν από το φόρο εξόρυξης που ίσχυε σύμφωνα με το Μεταλλευτικό Νόμο (Άρθρο 143).

Σύμφωνα με το Μεταλλευτικό Νόμο η ΔΕΗ θα έπρεπε να πληρώνει το 6% επί της αξίας του εξορυσσόμενου λιγνίτη που για τον άξονα Κοζάνη - Πτολεμαΐδα είναι 40 εκατομμύρια τόνοι το χρόνο (υπολογισμοί ΔΕΗ) επί την αξία του τόνου που υπολογίζεται σε 2500 δραχμές.

Δηλαδή: $40000000\text{tn} * 2500\text{δρχ} * 6\% = 6 \text{ δισεκατομμύρια δραχμές το χρόνο.}$

Το κράτος απάλλαξε τη ΔΕΗ από την υποχρέωση της να καταβάλλει το ποσό των 6 δισεκατομμυρίων δραχμών με την αιτιολογία ότι ήταν δημόσια επιχείρηση που λειτουργούσε «χάριν του δημοσίου συμφέροντος» με σκοπό τον εξηλεκτρισμό της χώρας.

Ο Νόμος αυτός (Ν183Α/1955) ίσχυσε για 40 χρόνια μέχρι το 1995. Στη διάρκεια αυτή η ΔΕΗ επωφελήθηκε σε βάρος της περιοχής 240 δισεκατομμύρια δραχμές.

Οι αγώνες της τοπικής κοινωνίας με πρωτοστάτη την Τ.Ε.Δ.Κ. έφεραν το πρώτο αποτέλεσμα το 1990 με την καθιέρωση, ύστερα από συμφωνία Τ.Ε.Δ.Κ. - ΔΕΗ, Τέλους Κοινωνικής Ανταπόδοσης ύψους 400 εκατομμυρίων δραχμών το χρόνο για έργα υποδομής και προστασίας του περιβάλλοντος στις πληττόμενες περιοχές του άξονα Κοζάνης - Πτολεμαΐδας.

Το 1995 έληγε η χρονική περίοδος του Ν183Α/1955 και για αυτό το λόγο θα έπρεπε το κράτος ή να ξαναψηφίσει ένα νέο χαριστικό Νόμο για τη ΔΕΗ ή να ισχύσει ο Μεταλλευτικός Νόμος. Η ψήφιση καινούργιου Νόμου ήταν αδύνατη, γιατί από το 1995

ίσχυναν οι Νόμοι της Ε.Ε. που προέβλεπαν την απελευθέρωση της ενέργειας και την κατάργηση των επιδοτήσεων. Το να μη πληρώσει η ΔΕΗ τέλος (μίσθωμα – αντάλλαγμα) για την εκμετάλλευση του λιγνίτη ή για τον Μεταλλευτικό Νόμο, ισοδυναμεί με έμμεση επιδότηση του κόστους παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας που απαγορεύεται από την Ε.Ε.

Έναντι αυτού θεσμοθετείται (αυθαίρετα) με το Νόμο 2446/96 ποσοστό 0,4% επί του κύκλου εργασιών της ΔΕΗ ως Τέλος Ανάπτυξης των Βιομηχανικών Περιοχών Παραγωγής Ρεύματος από Θερμικούς Λιγνιτικούς Σταθμούς, περίπου 2,5 – 3 δισεκατομμύρια δραχμές το χρόνο.

Τα χρήματα αυτά είναι πολύ λιγότερα από αυτά που δικαιούται ο Νομός Κοζάνης και υποχρεούται να πληρώσει η ΔΕΗ.

Το πάγιο αίτημα του λαού και των φορέων του Νομού Κοζάνης ήταν το ανταποδοτικό τέλος 1% επί του κύκλου εργασιών των λιγνιτικών σταθμών της ΔΕΗ.

4.2. Συνοπτική Παρουσίαση του Ε.Α.Π

4.2.1. Γενικά

Με βάση την εφαρμογή του άρθρου 20 του Ν2446/96 περί επιβολής τέλους «Ανάπτυξης Βιομηχανικών Περιοχών Παραγωγής Ηλεκτρικού Ρεύματος από Λιγνιτικούς Σταθμούς» και την 14815/22.7.97 απόφαση της Υπουργού Ανάπτυξης θεσπίστηκε η εφαρμογή Ειδικού Τέλους Ανάπτυξης που αποτελεί το 0,4% του ετήσιου κύκλου εργασιών της ΔΕΗ και κατανέμεται στους Νομούς Φλώρινας, Κοζάνης και Αρκαδίας αναλογικά προς την παραγόμενη ηλεκτρική ενέργεια από τους θερμικούς λιγνιτικούς σταθμούς των Νομών αυτών.

Το τέλος αυτό αξιοποιείται με τη μορφή του Ειδικού Αναπτυξιακού Προγράμματος (Ε.Α.Π.) των αντίστοιχων Νομών στο οποίο έχει πενταετή προγραμματισμό και ανανεώνεται μετά το πέρας κάθε πενταετίας. Σαν πρώτη περίοδος ορίζεται η πενταετία 1997-2001 και σαν δεύτερη 2002-2006.

Βασικοί στόχοι του προγράμματος είναι:

- Η αναβάθμιση και αποκατάσταση του περιβάλλοντος
- Η αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιοχής
- Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα παραγωγής.
- Η εξασφάλιση της απασχόλησης και η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας
- Η επαγγελματική κατάρτιση και ανάπτυξη δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού της περιοχής.

Η παρακολούθηση του Ε.Α.Π. γίνεται από την Επιτροπή Παρακολούθησης που αποτελείται από τον Νομάρχη (πρόεδρος) και 13 μέλη. Ειδικότερα:

- το Νομάρχη ως πρόεδρο
- δυο εκπρόσωπους της Ν.Α.
- δυο εκπρόσωπους της Τ.Ε.Δ.Κ.
- έναν εκπρόσωπο του Τ.Ε.Ε.
- ένα εκπρόσωπο του Οικονομικού Επιμελητηρίου
- ένα εκπρόσωπο του ΓΕΩ.Τ.Ε.Ε
- ένα εκπρόσωπο του Ε.Β.Ε.
- ένα εκπρόσωπο του Εργατικού Κέντρου (ή των Εργατικών Κέντρων)
- ένα εκπρόσωπο της ΔΕΗ
- ένα εκπρόσωπο της Περιφέρειας
- ένα εκπρόσωπο του Υπουργείου Ανάπτυξης
- ένα εκπρόσωπο του ΥΠ.Ε.ΧΩ.Δ.Ε.

Η επιτροπή συνεδριάζει τουλάχιστον 4 φορές το χρόνο και εκτάκτως εάν παραστεί ανάγκη ή ζητηθεί εγγράφως από 5 μέλη. Εξετάζει την πορεία του προγράμματος, την απορροφητικότητα και την ένταξη ή απένταξη έργων. Οι αποφάσεις της επιτροπής προϋποθέτουν την σύμφωνη γνώμη των εκπροσώπων της Περιφέρειας, της Ν.Α. και της Τ.Ε.Δ.Κ.

Την ευθύνη για την σύγκλιση της Επιτροπής και την προετοιμασία των συνεδριάσεων έχει η Νομαρχία.

Για την υλοποίηση του Ε.Α.Π. τηρείται η ισχύουσα νομοθεσία όπως αυτή εφαρμόζεται από τον Α' και Β' βαθμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης για την κατασκευή κάθε δημόσιου έργου.

4.2.1^α Ειδικοί Λογαριασμοί

Η ΔΕΗ καταθέτει σε τρεις Ειδικούς Λογαριασμούς, ένα για κάθε προαναφερόμενο Νομό, τα αναλογούντα από το τέλος ποσά και ενημερώνει εγγράφως τον Υπουργό Ανάπτυξης και τους Γενικούς Γραμματείς των Περιφερειών Δυτικής Μακεδονίας και Πελοποννήσου αντιστοίχως.

Την ευθύνη τήρησης των Λογαριασμών έχει αποκλειστικά η ΔΕΗ η οποία ενημερώνει τις Επιτροπές Παρακολούθησης. Το ετησίως αδιάθετο ποσό έκαστου Ειδικού Λογαριασμού μεταφέρεται στο επόμενο έτος της πενταετίας.

Τα αναπορρόφητα ποσά κατά το τέλος της πενταετίας μπορούν να μεταφέρονται στους άλλους δικαιούχους Νομούς που παρουσιάζουν υπεραπορροφητικότητα Προγράμματος. Αν παρ' όλα αυτά προκύψουν υπόλοιπα, αξιοποιούνται από τη ΔΕΗ στο πρόγραμμα της για νέες επενδύσεις στους αντίστοιχους Νομούς.

4.2.1^β Φάσεις Υλοποίησης Έργου στα Πλαίσια του Τοπικού Πόρου Ανάπτυξης

Φάση 1^η: Προένταξη Έργου (προαιρετική φάση, εφαρμόζεται μόνο όταν δεν υπάρχει αρχικό στάδιο, σαφής οριοθέτηση του φυσικού αντικείμενου του έργου)

Απαραίτητη προϋπόθεση αποτελεί η διατύπωση αιτήματος από τον ενδιαφερόμενο προς την γραμματεία της Επιτροπής Παρακολούθησης και την έγκριση από τον Πρόεδρο της Επιτροπής Παρακολούθησης.

Στο τελευταίο διάστημα το αίτημα εξετάζει ο Γενικός Γραμματέας, ο Νομάρχης και ο Πρόεδρος της Τ.Ε.Δ.Κ.

Φάση 2^η: Διαδικασία Οριστικής Ένταξης του Έργου

- Συμπλήρωση Τεχνικού Δελτίου Έργου (Τ.Δ.Ε.)
- Κατάθεση του Τ.Δ.Ε. στο γραφείο Τοπικού Πόρου
- Συνυπογραφή του Τ.Δ.Ε. από τον εκπρόσωπο της Περιφέρειας, τον Νομάρχη Κοζάνης και τον Πρόεδρο της Τ.Ε.Δ.Κ.
- Απόφαση Επιτροπής Παρακολούθησης για ένταξη
- Έγγραφο από το Νομάρχη Κοζάνης ως Πρόεδρο της Επιτροπής Παρακολούθησης για οριστική ένταξη στο πρόγραμμα.

Φάση 3^η: Κατασκευή – Υλοποίηση

- Δημοπράτηση του έργου
- Αξιολόγηση προσφορών
- Απόφαση ανάθεσης
- Υπογραφή σύμβασης
- Έναρξη και υλοποίηση του έργου

Φάση 4^η: Πληρωμές έργου

- Πιστοποιήσεις υπογεγραμμένες από την Προϊστάμενη Αρχή και την Επιβλέπουσα Υπηρεσία
- Θεωρήσεις πιστοποιήσεων από την τριμελή Επιτροπή Ελέγχου και Παραλαβής (που απαρτίζεται από τεχνικό της Νομαρχιακής ή της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τεχνικό εκπρόσωπο του Τ.Ε.Ε. και τεχνικό της ΔΕΗ).
- Έγγραφο από το γραφείο του Τοπικού Πόρου προς ΔΕΗ για καταβολή των ποσών με συνημμένες τις πιστοποιήσεις
- Πληρωμές από τη ΔΕΗ

4.3. Παρουσίαση Του 1^{ου} Ε.Α.Π. 1997-2001

Το Ε.Α.Π. του Νομού Κοζάνης έχει χωριστεί σε 12 μέτρα. Τα μέτρα αυτά κρίθηκαν αναγκαία για την εκπλήρωση των στόχων του Προγράμματος και για την καλύτερη παρακολούθησή του.

Ο συνολικός προϋπολογισμός παραμένει στο ποσό των 16,5 δισεκατομμυρίων δρχ. όπως προβλεπόταν και στην αρχική μελέτη, αλλά εντοπίζονται σημαντικές μεταβολές στους επιμέρους προϋπολογισμούς ανά μέτρο που παρουσιάζονται στον επόμενο πίνακα:

Μέτρο	Περιγραφή Μέτρου	Αρχικός Προυπ/μός (σε δρχ)	Προυπ/μός μετά και την 11 ^η συνέλευση Ε.Π (σε δρχ)	Μεταβολή (%)
01	Σύνταξη μελετών για την ανάπτυξη του Ν. Κοζάνης	1595000000	1480660	-28,00
02	Μεταφορές – Επικοινωνίες	275000000	150000000	-45,45
03	Χωροταξικός και πολεοδομικός σχεδιασμός	2050000000	974878000	-52,00
04	Πολιτισμός	800000000	1850657	131,00
05	Περιβάλλον – Υγεία	2700000000	4469556000	66,00
06	Αγροτική ανάπτυξη	3300000000	1823834000	-45,00
07	Ενίσχυση επιχειρηματικού περιβάλλοντος	980000000	1343207000	37,00
08	Μεταποίηση – Εμπόριο – Υπηρεσίες	2200000000	2593413000	17,00
09	Τουριστική ανάπτυξη	1350000000	230527000	-83,00
10	Δομές κατάρτισης	950000000	1625275000	71,00

11	Στήριξη – παρακολούθηση προγράμματος	230000000	240000000	4,35
12	Προβολή προγράμματος	50000000	50000000	0,00
Σύνολο		16500000000	16500000000	

Όπως είναι φανερό σημαντικές διαφορές εντοπίζονται στα μέτρα 1,2,3,6 και 9 στα οποία έχουμε ελάττωση προϋπολογισμού σε σχέση με τον αρχικό σχεδιασμό ενώ σημαντική αύξηση εμφανίζεται στα μέτρα 4,5 και 10.

Αναλυτικότερα:

- για το μέτρο 1 μπορούμε να πούμε ότι η υστέρηση στον προϋπολογισμό του μέτρου οφείλεται κυρίως στη μελέτη εφαρμογής σιδηροδρομικής σύνδεσης με Καλαμπάκα και Αλβανία που δεν θα υλοποιηθεί.
- Στο μέτρο 2 υλοποιήθηκε ένα μόνο έργο συνολικού προϋπολογισμού 1500000000 δρχ
- Για το μέτρο 3 η υλοποίηση του συνεχίζεται με αργούς ρυθμούς.
- Στο μέτρο 6 η υστέρηση σε σχέση με τον αρχικό σχεδιασμό οφείλεται κυρίως στη μέχρι τώρα αδυναμία υλοποίησης του έργου «αρδευτικό Μπουζουκιών» του οποίου η μελέτη εφαρμογής ξεκίνησε πριν από λίγο καιρό και στα έργα αναδασμού που η υλοποίησή τους προτάθηκε στο 3^ο Π.Ε.Π.
- Στο μέτρο 9 περιλαμβάνονται δράσεις από τις οποίες οι τρεις δεν έχουν ξεκινήσει ακόμα την υλοποίησή τους. Οι δράσεις αυτές αποτελούν οικιστικές παρεμβάσεις, αξιοποίηση της περιοχής της λίμνης Πολυφύτου και αξιοποίηση της παραλίμνιας περιοχής της Χειμαδίτιδας.

Αντίθετα με τις προαναφερθείσες περιπτώσεις υπάρχουν μέτρα που παρουσιάζουν μεγαλύτερη απορρόφηση σε σχέση με τον αρχικό προϋπολογισμό, αναλυτικότερα:

- στο μέτρο 4 έχουμε υπέρβαση σε σχέση με τον αρχικό σχεδιασμό της τάξης του 100%

- για το μέτρο 5 η υπέρβαση αφορά κατά κύριο λόγο τη πρώτη δράση που αφορά τις διαμορφώσεις - αναπλάσεις και βελτιώσεις του οικιστικού περιβάλλοντος της περιοχής.
- Για το μέτρο 10 η σημαντική μεταβολή προέρχεται από την έναρξη 2 νέων δράσεων που είναι η «ίδρυση του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας» και η «Συντήρηση - Επισκευή Δημοτικών σχολείων».

4.3.1 Κατανομή Δαπανών Ανά Δήμο

Ο Νομός Κοζάνης αποτελείται από 16 νέους Δήμους και 3 Κοινότητες. Ανάλογα με τη θέση του κάθε έργου αλλά και τους Δήμους έγινε η χωροθέτηση των έργων ώστε να γίνει φανερή η επίδραση του τοπικού πόρου στους Δήμους. Αν εξαιρέσουμε τα έργα Νομαρχιακής εμβέλειας που αποτελούν το 36,9% του Προγράμματος, το μεγαλύτερο ποσοστό κατανομής του προϋπολογισμού αντιστοιχεί στους Δήμους Ελλησπόντου με 8%, Πτολεμαΐδας με 11,9% και Κοζάνης με 12,60%. Στη συνέχεια παρουσιάζεται η κατανομή των έργων ανά Δήμο.

Δήμος	Έργα	Προϋπολογισμός	Ποσοστά (%)
Βελβεντού	13	239905319	1,5
Αγίας Παρασκευής	21	445179725	2,8
Βερμίου	14	472671914	2,9
Δημητρίου Υψηλάντη	20	488187176	3,0
Αιανής	14	565096530	3,4
Ελλησπόντου	86	1319398834	8,0
Ελίμειας	8	91211943	0,6
Ασκίου	20	452898934	2,8
Πτολεμαΐδας	58	1953115737	11,9
Καρβουνίων	10	234359566	1,4
Κοζάνης	62	2071320623	12,6
Νεάπολης	12	118158735	0,7
Μουρικίου	9	108357650	0,7
Σερβίων	40	695979847	4,2
Σιάτιστα	13	434716990	2,6

Τσοτυλίου	9	127243613	0,8
Περιφέρεια	8	378060000	2,3
Κ. Βλάστης	6	107048939	0,7
Κ. Πεντάλοφου	8	46973186	0,3
Κ. Λιβαδερού	3	12393141	0,1
Ν. Κοζάνης	82	6071953921	36,9
Σύνολο προγράμματος	516	16454604555	100,0

ΠΗΓΗ: Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα (Ε.Α.Π.) Νομού Κοζάνης στα πλαίσια του Τοπικού Πόρου Ανάπτυξης

4.4. Φιλοσοφία Του Νέου Ε.Α.Π. 2002-2006

4.4.1. Το Ε.Α.Π. Νομού Κοζάνης 2002-2006 έχει σαν βασικούς άξονες

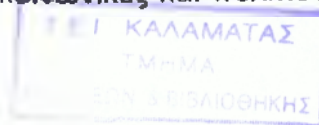
- το περιβάλλον και τη ποιότητα ζωής
- το παραγωγικό σύστημα και
- το ανθρώπινο δυναμικό

Τα ανωτέρω μαζί με τα υποστηρικτικά μέτρα που επίσης προβλέπονται και αυξάνουν την αποτελεσματικότητα του νέου προγράμματος διαμορφώνουν ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα ανάπτυξης που δίνει λύσεις και προωθεί ζητήματα που αφορούν την τοπική αναπτυξιακή διαδικασία ενώ παράλληλα κινούνται στη λογική και φιλοσοφία θεσμοθέτησης του τοπικού πόρου.

Είναι προφανές βέβαια ότι θα υπάρξει πρόβλεψη ολοκλήρωσης και για τα έργα τα οποία εντάχθηκαν στο αρχικό Ε.Α.Π. και δεν ολοκληρώθηκαν. Η συνέχιση της χρηματοδότησης τους θα γίνει ύστερα από αξιολόγηση της Επιτροπής Παρακολούθησης (Ε.Π.)

4.4.2. Κεντρικός στόχος – ειδικοί στόχοι – υποπρογράμματα

Κεντρικός στόχος του προγράμματος είναι η ανάδειξη του Νομού Κοζάνης σε θύλακα επιχειρηματικότητας με σεβασμό στο περιβάλλον και τις κοινωνικές και πολιτιστικές αξίες των κατοίκων

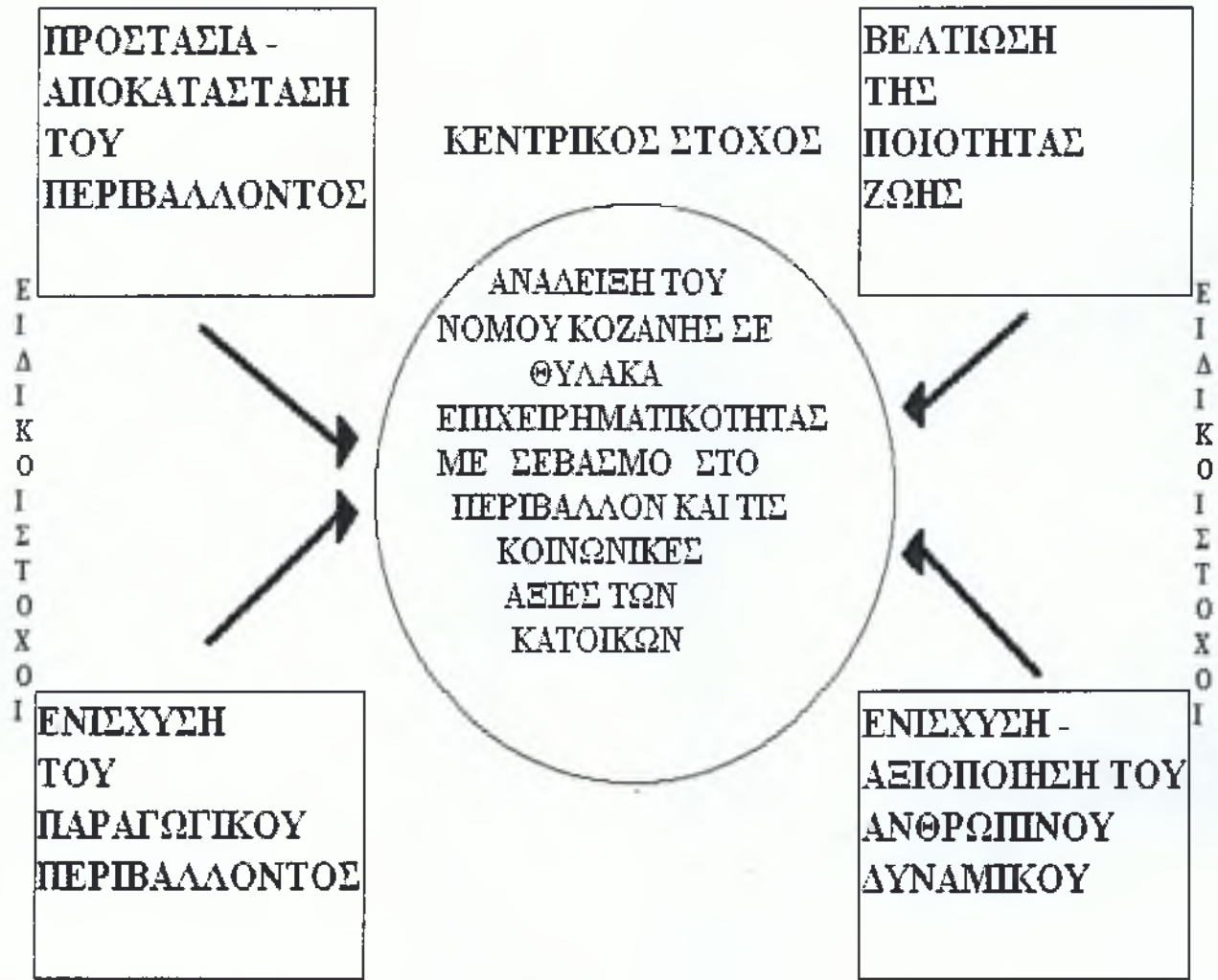

Ο παραπάνω στόχος εξειδικεύεται με ειδικούς στόχους ως εξής:

- 1) προστασία – αποκατάσταση του περιβάλλοντος – οικιστική αναβάθμιση
- 2) βελτίωση της ποιότητας ζωής
- 3) ενίσχυση του παραγωγικού περιβάλλοντος
- 4) ενίσχυση και αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού

Η επίτευξη των ανωτέρω ειδικών στόχων προϋποθέτει την εφαρμογή μιας σειράς μέτρων και δράσεων που θα πρέπει να εξασφαλίσουν ορισμένες βασικές προϋποθέσεις, με σημαντικότερες των οποίων:

- α) τη συνέργια μεταξύ ειδικών και κεντρικού στόχου
- β) την ενίσχυση των ειδικών στόχων
- γ) τη στήριξη και ενίσχυση της συνοχής του προγράμματος
- δ) την ευελιξία του προγράμματος έτσι ώστε να εφαρμόζεται εύκολα στα νέα δεδομένα που είναι πιθανόν να προκύψουν
- ε) την ολοκληρωμένη παρέμβαση με την εφαρμογή μιας συγκεκριμένης στρατηγικής.

Για την επίτευξη των ειδικών στόχων του προγράμματος το Επιχειρησιακό Σχέδιο Δράσης υποδιαιρείται σε πέντε (5) Υποπρογράμματα τα οποία με την σειρά τους περιλαμβάνουν μέτρα και δράσεις.

Τα Υποπρογράμματα αυτά είναι τα εξής:

Υποπρόγραμμα 1: Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής

Υποπρόγραμμα 2: Ενίσχυση του Παραγωγικού Περιβάλλοντος

Υποπρόγραμμα 3: Ενίσχυση και Αξιοποίηση του Ανθρώπινου Δυναμικού

Υποπρόγραμμα 4: Υποστηρικτικά Μέτρα

Υποπρόγραμμα 5: Ολοκλήρωση Έργων 1^{ου} Ε.Α.Π. (1997-2001)

Τα ανωτέρω πέντε (5) Υποπρογράμματα αναλύονται σε επιμέρους Μέτρα ως εξής:

Υποπρόγραμμα 1:

Μέτρο 1.1: Προστασία – Αποκατάσταση και Αναβάθμιση του Περιβάλλοντος

Μέτρο 1.2: Βελτίωση της Ποιότητας Ζωής

Μέτρο 1.3: Στήριξη Πολιτισμού - Αθλητισμού

Μέτρο 1.4: Στήριξη Οικισμών

Υποπρόγραμμα 2:

Μέτρο 2.1: Υποδομές Ανάπτυξης του Παραγωγικού Περιβάλλοντος

Μέτρο 2.2: Στήριξη Ιδιωτικών Επιχειρήσεων

Μέτρο 2.3: Διαφοροποίηση της Επιχειρηματικότητας με Βάση τις Νέες Τεχνολογίες και την Καινοτομία

Μέτρο 2.4: Στήριξη Λειτουργίας Ευρωπαϊκού Κέντρου Πληροφόρησης

Μέτρο 2.5: Προβολή Δημοσιότητας

Υποπρόγραμμα 3:

Μέτρο 3.1: Ενίσχυση Υποδομών Εκπαίδευσης

Μέτρο 3.2: Εισαγωγή Νέων Τεχνολογιών στην Εκπαίδευση και Διαδικασία

Μέτρο 3.3: Ενίσχυση Δομών Κατάρτισης

Μέτρο 3.4: Προγράμματα Κατάρτισης

Μέτρο 3.5: Στήριξη Ειδικών Ομάδων Πληθυσμού

Μέτρο 3.6: Ενεργητικές Πολιτικές Απασχόλησης

Υποπρόγραμμα 4:

Μέτρο 4.1: Ενίσχυση Υποδομών Στήριξης της Ανάπτυξης

Μέτρο 4.2: Μελέτες Έργων Ανάπτυξης Νομού Κοζάνης, Χωροταξικός και Πολεοδομικός Σχεδιασμός

Μέτρο 4.3: Βάση Αναπτυξιακών Δεδομένων Νομού Κοζάνης (GIS)

Μέτρο 4.4: Προβολή και Δημοσιοποίηση του Προγράμματος

Μέτρο 4.5: Στήριξη και Παρακολούθηση του Προγράμματος

Μέτρο 4.6: Στήριξη Περιφέρειας και Φορέων στην Υλοποίηση Δημοσίων Έργων

Υποπρόγραμμα 5:

Μέτρο 5.1: Ολοκλήρωση Έργων 1^{ου} Ε.Α.Π. (1997-2001)

Τα μέτρα του **1^{ου} Υποπρογράμματος** αποσκοπούν στην βελτίωση των παραμέτρων του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος καθώς επίσης και στην ενίσχυση του πλέγματος υποδομών που συνθέτουν τον τομέα της ποιότητας ζωής.

Τα μέτρα του **2^{ου} υποπρογράμματος** έχουν σαν στόχο τη διαφοροποίηση της παραγωγικής δομής της περιοχής μέσω της στήριξης επιχειρηματικών πρωτοβουλιών που θα συμβάλουν στην αύξηση των εισοδημάτων και στην καταπολέμηση της ανεργίας και ταυτόχρονα ανάδειξη της τεχνολογίας και καινοτομίας ως βασική συνιστώσα της προσπάθειας αυτής.

Τα μέτρα του **3^{ου} υποπρογράμματος** στοχεύουν στην ενίσχυση του έμφυχου δυναμικού του Νομού προκειμένου να μπορεί να ανταποκριθεί στις νέες προκλήσεις της εποχής και να εκμεταλλευτεί κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο τόσο τις ευκαιρίες που προσφέρονται μέσα από το ίδιο το πρόγραμμα όσο και αυτές που παρουσιάζονται στο πλαίσιο άλλων προγραμμάτων περιφερειακού ή εθνικού χαρακτήρα και ταυτόχρονα ενισχύουν την κοινωνική συνοχή του Νομού Κοζάνης.

Τα μέτρα του **4^{ου} υποπρογράμματος** περιλαμβάνουν υποστηρικτικές δράσεις για την καλύτερη προετοιμασία και υλοποίηση του Ειδικού Αναπτυξιακού Προγράμματος και γενικότερα την ανάπτυξη του Νομού Κοζάνης.

Τέλος το **5^ο υποπρόγραμμα** περιλαμβάνει δράσεις του προηγούμενου Ε.Α.Π. (1997-2001) οι οποίες ξεκίνησαν και δεν ολοκληρώθηκαν ενώ ήταν ήδη εντεταγμένες. Η ένταξη των δράσεων αυτών θα γίνει ύστερα από απόφαση της Επιτροπής Παρακολούθησης του Προγράμματος.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΑΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ (σε χιλ. δρχ)

Αναλυτικοί και συγκεντρωτικοί πίνακες κατά υποπρόγραμμα, μέτρο και έτος υλοποίησης.

Α/Α	ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ		ΕΤΗΣΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ									
				2002		2003		2004		2005		2006	
1	2	3	%	4	%	5	%	6	%	7	%	8	%
1	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ	4500000	27	200000	5	1500000	41	1400000	36	700000	22	700000	22
2	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	5400000	30	500000	12	1000000	27	1300000	33	1300000	41	1300000	41
3	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ	3060000	17	100000	2	740000	20	740000	19	740000	23	740000	23
4	ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ	2520000	14	700000	17	455000	12	455000	12	455000	14	455000	14
5	ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΕΡΓΩΝ 1 ^{ου} Ε.Α.Π. (1997 – 2001)	2520000	14	2520000	63	0	0	0	0	0	0	0	0
ΣΥΝΟΛΟ		18000000	100	4020000	100	3695000	100	3895000	100	3195000	100	3195000	100
ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΝΑ ΕΤΟΣ		100%		22.33%		20.53%		21.64%		17.75%		17.55%	

ΠΗΓΗ: Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα (Ε.Α.Π.) Νομού Κοζάνης στα πλαίσια του Τοπικού Πόρου Ανάπτυξης 2002-06

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΑ ΜΕΤΡΟ
ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 1 : ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ (σε χιλ. δρχ.)

Α/Α	ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ		ΕΤΗΣΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ									
				2002		2003		2004		2005		2006	
1	2	3	%	4	%	5	%	6	%	7	%	8	%
1.1	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ – ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	1710000	38	100000	50	600000	40	560000	40	250000	36	200000	29
1.2	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ	1350000	30	60000	30	600000	40	560000	40	40000	6	90000	13
1.3	ΣΤΗΡΙΞΗ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ	1080000	24	40000	20	150000	10	140000	10	375000	54	375000	54
1.4	ΣΤΗΡΙΞΗ ΟΙΚΙΣΜΩΝ	360000	8	0	0	150000	10	140000	10	35000	5	35000	5
ΣΥΝΟΛΟ		4500000	100	200000	100	1500000	100	1400000	100	700000	100	700000	100

ΠΗΓΗ: Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα (Ε.Α.Π.) Νομού Κοζάνης στα πλαίσια του Τοπικού Πόρου Ανάπτυξης 2002-06

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΑ ΜΕΤΡΟ

ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 2: ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (σε χιλ. δρχ)

Α/Α	ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ		ΕΤΗΣΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ									
				2002		2003		2004		2005		2006	
1	2	3	%	4	%	5	%	6	%	7	%	8	%
2.1	ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	702000	13	60000	12	155120	16	215120	17	215120	17	56640	4
2.2	ΣΤΗΡΙΞΗ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	3510000	65	150000	30	620480	62	860480	66	860480	66	1018560	78
2.3	ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ	486000	9	150000	30	84000	8	84000	6	84000	6	84000	6
2.4	ΣΤΗΡΙΞΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ	216000	4	43200	9	43200	4	43200	3	43200	3	43200	3
2.5	ΠΡΟΒΟΛΗ - ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ	486000	9	97200	19	97200	10	97200	7	97200	7	97200	7
ΣΥΝΟΛΟ		5400000	100	500000	100	1000000	100	1300000	100	1300000	100	1300000	100

ΠΗΓΗ: Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα (Ε.Α.Π.) Νομού Κοζάνης στα πλαίσια του Τοπικού Πόρου Ανάπτυξης 2002-06

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΑ ΜΕΤΡΟ

ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 3: ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ (σε χιλ. δρχ)

Α/Α	ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ		ΕΤΗΣΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ									
				2002		2003		2004		2005		2006	
1	2	3	%	4	%	5	%	6	%	7	%	8	%
3.1	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	979200	32	13708	14	201440	27	254684	34	354684	34	254684	34
3.2	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	500800	18	22032	22	110160	15	139536	19	139536	19	139536	19
3.3	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΔΟΜΩΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	153000	5	7650	8	30600	4	38250	5	38250	5	38250	5
3.4	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	153000	5	7650	8	30600	4	38250	5	38250	5	38250	5
3.5	ΣΤΗΡΙΞΗ ΕΙΔΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	550800	18	22032	23	165240	22	121176	16	121176	16	121176	16
3.6	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	673200	22	26928	27	201960	27	148104	21	148104	21	148104	21
ΣΥΝΟΛΟ		3060000	100	100000	100	740000	100	740000	100	740000	100	740000	100

ΠΗΓΗ: Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα (Ε.Α.Π.) Νομού Κοζάνης στα πλαίσια του Τοπικού Πόρου Ανάπτυξης 2002-06

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΑ ΜΕΤΡΟ

ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 4: ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ (σε χιλ. δρχ)

Α/Α	ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ		ΕΤΗΣΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ									
				2002		2003		2004		2005		2006	
1	2	3	%	4	%	5	%	6	%	7	%	8	%
4.1	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	529200	21	105840	15	105840	23	105840	23	105840	23	105840	23
4.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΕΡΓΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ ΚΑΙ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ	1134000	45	450520	64	205520	45	167720	37	140000	31	170240	37
4.3	ΒΑΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ (GIS)	226800	9	45360	6	45360	10	34020	7	45360	10	56700	12
4.4	ΠΡΟΒΟΛΗ – ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	75600	3	15120	2	15120	3	22860	5	11340	2	11340	2
4.5	ΣΤΗΡΙΞΗ - ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	277200	11	27720	4	27720	6	83160	18	69300	15	69300	15
4.6	ΣΤΗΡΙΞΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ – ΦΟΡΕΩΝ ΣΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ	277200	11	55440	8	55440	12	41580	9	83160	18	83160	9
	ΣΥΝΟΛΟ	2520000	100	700000	100	455000	100	455000	100	455000	100	455000	100

ΠΗΓΗ: Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα (Ε.Α.Π.) Νομού Κοζάνης στα πλαίσια του Τοπικού Πόρου Ανάπτυξης 2002-06

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΑ ΜΕΤΡΟ
ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 5: ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΕΡΓΩΝ 1^{ΟΥ} Ε.Α.Π. (1997-2001)(σε χιλ. δρχ)

Α/Α	ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ		ΕΤΗΣΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ									
				2002		2003		2004		2005		2006	
1	2	3	%	4	%	5	%	6	%	7	%	8	%
5.1	ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΕΡΓΩΝ 1 ^{ΟΥ} Ε.Α.Π.(1997-2001)	2520000	100	2520000	100	0	0	0	0	0	0	0	0
	ΣΥΝΟΛΟ	2520000	100	2520000	100	0	0	0	0	0	0	0	0

ΠΗΓΗ: Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα (Ε.Α.Π.) Νομού Κοζάνης στα πλαίσια του Τοπικού Πόρου Ανάπτυξης 2002-06

4.4.3 Χρηματοδοτικό Πλαίσιο του Ε.Α.Π. 2002-2006

Με βάση την αξιολόγηση του πρώτου πενταετούς προγράμματος και την πρόβλεψη για τα έτη 2002-2006 το ύψος εκτιμάται ότι θα ανέλθει στα 15,0 δισεκατομμύρια δραχμές.

Επομένως οι δεσμεύσεις του προγράμματος μπορούν να φτάσουν, βάση ενός overbooking 20% στο ύψος των 18,0 δισεκατομμυρίων δραχμών.

Βάση του ποσού αυτού θα γίνει κατανομή του προϋπολογισμού του προγράμματος στα διάφορα μέτρα και δράσεις. Σε ότι αφορά στην ετήσια κατανομή προϋπολογισμών, αυτή θα πρέπει να συσχετίζεται με το αναμενόμενο ύψος του αναλογούντος ποσού από την ΔΕΗ για κάθε έτος.

4.5 Ανταποδοτικά Έργα από τη ΔΕΗ

Στο πλαίσιο του κοινωνικού της χαρακτήρα η ΔΕΗ έχει εκτελέσει κάποια έργα, με μηχανήματα και υλικά που διαθέτει, στους Δήμους του Νομού. Ο σκοπός των έργων αυτών είναι η διατήρηση καλών σχέσεων μεταξύ της ΔΕΗ και της τοπικής κοινωνίας. Ενδεικτικά αναφέρουμε τα ακόλουθα έργα κάποιων Δήμων:

Δήμος Πτολεμαΐδας:

- καθαρισμός δρόμων στο Δ.Δ Προαστίου
- χορήγηση φυτών και δέντρων
- διάνοιξη καναλιού 1500 μέτρων στο Δ.Δ Μαυροπηγής
- απομάκρυνση σκουπιδιών από διάφορες θέσεις

Δήμος Ελλησπόντου:

- καθαρισμός δρόμων
- διάνοιξη καναλιών
- γκρέμισμα – φόρτωση παλαιών σπιτιών

Δήμος Αγίας Παρασκευής:

- καθαρισμός παλαιών σπιτιών
- καθαρισμός δρόμων
- διάθεση Grader
- διαμόρφωση δρόμου περιπάτου

Δήμος Δ.Υψηλάντη:

- διάστρωση και συντήρηση αγροτικών δρόμων

- φόρτωμα σκουπιδιών, μεταφορά φυτικής γης
- διάθεση Grader

Δήμος Βερμίου:

- καθαρισμός δέντρων
- κατασκευή δρόμου για Προφήτη Ηλία

Δήμος Κοζάνης:

- δημιουργία πλατείας στο Δ.Δ. Λευκόβρυσης

4.6. Απόψεις Δημάρχων για τον Τοπικό Πόρο Ανάπτυξης⁴

Ο Τοπικός Πόρος Ανάπτυξης (Τ.Π.Α.), αναμφισβήτητα αποτελεί το πιο σημαντικό γεγονός για τη περιοχή και μια πρώτη δικαίωση των μακροχρόνιων αγώνων των φορέων και του λαού. Το 0,4% αποτελεί μια γενναία κατάκτηση έστω και αν δεν είναι το ποσοστό που διεκδικήθηκε (1% επί του κύκλου εργασιών). Ωστόσο υποστηρίζουν ότι στο μέλλον θα πρέπει να διεκδικηθεί το 1% γιατί το 0,4% είναι πολύ μικρό σε σχέση με τις ανάγκες και τα προβλήματα της περιοχής, που προέκυψαν από τις δραστηριότητες της ΔΕΗ.

Επισήμαναν ότι σημείο έριδας και τριβών μεταξύ των φορέων αποτέλεσε ο τρόπος διαχείρισης και κατανομής του πόρου. Τονίζουν ότι σύμφωνα με την απόφαση (3/8/1997) του Υπουργείου Ανάπτυξης, η κατανομή των κονδυλίων του Πόρου θα έπρεπε κατά προτεραιότητα να προσανατολίζεται στις άμεσα πληττόμενες περιοχές από τις δραστηριότητες της ΔΕΗ και δευτερευόντως στις γεινιάζουσες με αυτές περιοχές. Αντί αυτού όμως αναφέρουν ότι στο 1ο Ε.Α.Π. κυριάρχησε η λογική της συμπληρωματικότητας σε όλους τους Δήμους του Νομού, σε ένα κατακερματισμό του Πόρου σε έργα που δεν είχαν αναπτυξιακές προδιαγραφές και στην κάλυψη λειτουργικών δαπανών που δεν προβλέπονταν σύμφωνα με την φιλοσοφία του Πόρου.

⁴ Συνέντευξη με τους κ.κ. Μαυρομάτης Κωνσταντίνος, Τσανακτσίδης Κυριάκος, Ζαμανίδης Σάββας, Σιδηρόπουλος Σοφοκλής.

Παραδείγματα κατανομής του Πόρου:

1. Ειδικό Εργαστήριο: είναι ένας χώρος στήριξης ατόμων με ειδικές ανάγκες που θα έπρεπε να χρηματοδοτείται από την πολιτεία. Οι μισθοί του προσωπικού που απασχολούνται στο εργαστήριο προέρχονται από τον Τοπικό Πόρο
2. Συνεταιριστικό Σουπερμάρκετ "Καταναλωτής": αποτέλεσε σημείο έριδας μεταξύ των μελών της Επιτροπής Παρακολούθησης. Συγκεκριμένα χρηματοδοτήθηκε από τον Πόρο με το ποσό των 100 εκατομμυρίων δραχμών για έλλειμμα που παρουσίασε.
3. Χρηματοδότηση Δήμων μη πληττόμενων με ποσό μεγαλύτερο από τους πληττόμενους (π.χ Δήμος Ασκίου ο οποίος δεν είναι ενεργειακός με μεγαλύτερο ποσό από τον ενεργειακό Δήμο Αγίας Παρασκευής)
4. Αποπεράτωση έργων Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης με το ποσό του 1800000 Ευρώ από τον Πόρο ενώ δεν προβλεπόταν. Η χρηματοδότηση των έργων αυτών γινόταν από άλλα προγράμματα αλλά επειδή η αποπεράτωση τους δεν είχε ολοκληρωθεί και τα χρήματα εξαντλήθηκαν, καλύφθηκε από τον Πόρο.

Κρίνουν αναγκαία την ύπαρξη θεσμοθετημένων όρων που θα προβλέπουν με ακρίβεια τα κριτήρια κατανομής των κονδυλίων, τους αναπτυξιακούς στόχους και τα μέτρα του Ειδικού Αναπτυξιακού Προγράμματος. Με τον τρόπο αυτό θεωρούν ότι θα αποφευχθούν παρατυπίες προσώπων που θα προσπαθήσουν να εκμεταλλευτούν τον Πόρο για να ασκήσουν πολιτική.

Υπογραμμίζουν ότι η ολοκλήρωση του 1^{ου} Ε.Α.Π. δεν μπορεί να θεωρηθεί επιτυχημένη λόγω των λανθασμένων χειρισμών που αφορούσαν τον τρόπο διαχείρισης του Πόρου. Ωστόσο επισημαίνουν ότι θα πρέπει να αναγνωριστούν ελαφρυντικά για την 1^η προγραμματική περίοδο λόγω έλλειψης εμπειρίας και γνώσεων. Επίσης θεωρούν ότι η περίοδος αυτή μπορεί να προσφέρει τις απαραίτητες γνώσεις και την εμπειρία που απαιτείται για τον προγραμματισμό των νέων περιόδων.

Όσον αφορά το 2^ο Ε.Α.Π. παραμένουν επιφυλακτικοί για τα αποτελέσματα του. Τα ποσά χρηματοδότησης επισημαίνουν ότι βελτιώθηκαν σε σχέση με το προηγούμενο Ε.Α.Π. για τους πληττόμενους Δήμους αν και πάλι θεωρούνται λίγα για την κάλυψη των αναγκών και τη δημιουργία προοπτικών ανάπτυξης. Κρίνουν ότι θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή γιατί ακολουθούνται τακτικές του 1^{ου} Ε.Α.Π. όσον αφορά την κατανομή των κονδυλίων χωρίς σαφείς όρους και στόχους. Τονίζουν ότι θα πρέπει τα έργα που θα χρηματοδοτηθούν να έχουν αναπτυξιακές προδιαγραφές και να στοχεύουν στην καλύτερη προετοιμασία του Νομού για την μεταλignιτική περίοδο.

Με την ολοκλήρωση του 2^{ου} Ε.Α.Π. σε ένα χρόνο και ενόψει του προγραμματισμού του 3^{ου} Ε.Α.Π. οι Δήμαρχοι προτείνουν για την κατανομή των κονδυλίων:

1. τον διαχωρισμό του Νομού Κοζάνης σε τρεις Ζώνες με αντίστοιχα ποσοστά. Στην 1^η Ζώνη (οι άμεσα πληττόμενες περιοχές με ποσοστό 70%), στην 2^η Ζώνη (οι όμορες των πληττόμενων περιοχών με ποσοστό 20%) και στην 3^η Ζώνη (οι υπόλοιπες περιοχές με ποσοστό 10%)

Ως προς τα κριτήρια κατανομής των κονδυλίων στους Δήμους της 1^{ης} Ζώνης προτείνουν τα παρακάτω:

- ανάλογα με την ποσότητα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας των Α.Η.Σ. κάθε Δήμου 20%
- ανάλογα με την ποσότητα εξορυσσόμενου λιγνίτη κάθε Δήμου 20%
- ανάλογα με τις απαλλοτριωμένες εκτάσεις κάθε Δήμου 20%
- ανάλογα με τον πληθυσμό κάθε Δήμου 20%
- ανάλογα με βάση άλλα κριτήρια (έκταση, αριθμός Δημοτικών Διαμερισμάτων κλπ) 20%

2. όχι στην χρηματοδότηση σε οτιδήποτε που αυτοπροσδιορίζεται ως αναπτυξιακό
3. ξεκάθαροι όροι, πλήρης διαφάνεια στις χρηματοδοτήσεις και αυστηρή επιλογή και παρακολούθηση των έργων, που θα συμβάλουν στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της περιοχής
4. τα κονδύλια του Τοπικού Πόρου Ανάπτυξης να δοθούν για επενδύσεις που θα αφορούν το μέλλον και όχι για να αντιμετωπίζονται καθημερινά προβλήματα της περιοχής ή έργα που μπορούν να γίνουν και από άλλα προγράμματα.

ΜΕΡΟΣ Ε

5. Μεταλιγνιτική περίοδος

5.1. Γενικά

Η μεταλιγνιτική περίοδος είναι η περίοδος εκείνη η οποία αρχίζει με την ολοκλήρωση της εκμετάλλευσης του λιγνίτη. Έχει υπολογιστεί ότι η εκμετάλλευση του μπορεί να συνεχιστεί για ακόμα 40 χρόνια από τώρα.

Το χρονικό αυτό διάστημα όσο μεγάλο και αν παρουσιάζεται δεν θα πρέπει να επαναπαύει αλλά αντίθετα θα πρέπει να προβληματίζει για τις αλλαγές που πρόκειται να συμβούν στην περιοχή. Τα πρώτα σημάδια της μεταλιγνιτικής περιόδου έχουν γίνει ορατά με την προσπάθεια της ΔΕΗ να μειώσει τις θέσεις εργασίας και με τη διακοπή των επενδύσεων στην περιοχή.

Η Πτολεμαΐδα ήταν μια μικρή αγροτική περιοχή που βίαια μετατράπηκε σε βιομηχανικό κέντρο. Η πληθυσμιακή της εξέλιξη ήταν ραγδαία όχι μόνο σε σχέση με το Νομό αλλά γενικότερα με την υπόλοιπη Ελλάδα. Έντονο ήταν το φαινόμενο της εσωτερικής μετανάστευσης που επήλθε από την παροχή θέσεων εργασίας από τα εργοστάσια που ιδρύθηκαν. Άνθρωποι που μέχρι πριν απασχολούνταν στον αγροτικό τομέα μετατράπηκαν σε βιομηχανικούς εργάτες με αποτέλεσμα την δραματική μείωση του πρωτογενή τομέα και την απώλεια της τεχνογνωσίας που μέχρι πριν διέθεταν. Συγκεκριμένα στην περιοχή το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού που απασχολείται στον Δευτερογενή Τομέα απασχολείται στη ΔΕΗ και έχει ως στόχο με την συνταξιοδότηση τους να εργαστούν και τα παιδιά τους. Η υιοθέτηση αυτού του στόχου δεν δημιουργήθηκε αδικαιολόγητα και ο λόγος ήταν ότι η ΔΕΗ παρείχε μόνιμες θέσεις εργασίας, σταθερό εισόδημα και μπορούσε να καλύψει τις μέχρι τώρα ανάγκες απασχόλησης και την άποψη αυτή ενίσχυε το γεγονός ότι οι εκτός ΔΕΗ επιχειρήσεις δεν μπορούσαν να απορροφήσουν μεγάλο αριθμό προσωπικού

Η περίοδος όμως αυτή της έντονης βιομηχανικής δραστηριότητας κατευθύνεται στο τέλος και γεννιούνται προβληματισμοί σχετικά με την αναμόρφωση ξανά της περιοχής, τους νέους στόχους και τις ενέργειες που θα πρέπει να πραγματοποιηθούν για την αντιμετώπιση της νέας αυτής κατάστασης.

5.2. Περίληψη Ευρωπαϊκής Διάσκεψης

Στο Νομό Κοζάνης το Μάιο του 2003 πραγματοποιήθηκε Ευρωπαϊκή Διάσκεψη με Θέμα τη <<Διαχείριση των Αλλαγών στο Πλαίσιο της Απελευθέρωσης – Αναδιάρθρωση, Ανάπτυξη, Απασχόληση σε περιοχές εξαρτώμενες από τον Ενεργειακό Τομέα>> και ο σκοπός της ήταν να δώσει το πλαίσιο μιας μελλοντικής βιώσιμης πορείας της περιοχής, αξιολογώντας ανάλογες Ευρωπαϊκές εμπειρίες και υιοθετώντας τις προτάσεις των φορέων της περιοχής κάτω από το πρίσμα της κοινής δράσης και της συναίνεσης.

Οι προτάσεις που ακούστηκαν στο συνέδριο αυτό αφορούσαν για το πώς η περιοχή θα μπορέσει να προετοιμαστεί έτσι ώστε να αποφύγει μια περίοδο παρακμής και σημαντικών αλλαγών που θα οδηγήσουν στην απώλεια χιλιάδων θέσεων εργασίας.

Αυτό όμως που επισημάνθηκε και κρίθηκε αναγκαίο για να προχωρήσει η αναπτυξιακή διαδικασία είναι η αλλαγή της κουλτούρας και της νοοτροπίας της περιοχής. Είναι όμως μια διαδικασία η οποία δεν μπορεί να γίνει από τη μια μέρα στην άλλη και ο λόγος είναι γιατί η περιοχή έχει βασιστεί για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα σε ένα φυσικό πόρο ο οποίος δεν είναι ανανεώσιμος και εξαντλείται. Πλέον όμως η περιοχή θα πρέπει να κοιτάξει το μέλλον, πώς θα μπορέσει να εκμεταλλευτεί τις δυνατότητες και να μετατρέψει τα μειονεκτήματα της σε πλεονεκτήματα.

Ο νέος προσανατολισμός θα πρέπει πρώτα απ' όλα να στοχεύει στις υπηρεσίες. Όχι γιατί η βιομηχανία δεν είναι σημαντική αλλά γιατί οι τεχνολογικές εξελίξεις απαιτούν μικρότερο ανθρώπινο δυναμικό. Οι υπηρεσίες είναι όλος ο χώρος της κοινωνίας, της πληροφορίας, της τεχνολογίας. Ο στόχος δηλαδή της επόμενης μέρας θα πρέπει να είναι η υψηλή τεχνολογία, τα πανεπιστήμια και οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Θα πρέπει να εκμεταλλευτεί ο Νομός το πλεονέκτημα που έχει να διαθέτει ανθρώπους με υψηλή τεχνογνωσία στο χώρο των μηχανικών και της κοινωνίας της πληροφορίας. Τέλος θα πρέπει να προσανατολιστεί στις μεταφορές και στον τουρισμό. Σαφώς ο τουρισμός δεν θα μπορεί να έχει τον προσανατολισμό των νησιών αλλά θα μπορούσαν στη περιοχή να αναπτυχθούν εναλλακτικές μορφές τουρισμού που είναι ο Αγροτικός Τουρισμός και ο Βιομηχανικός Τουρισμός.

Επίσης κατά την διάρκεια της Διάσκεψης αναπτύχθηκε και ο προβληματισμός για την προώθηση τοπικών προϊόντων που θα πρόσδιδαν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά στην περιοχή και θα αποτελούσαν πόλο έλξης. Συγκεκριμένα η Πτολεμαΐδα διαθέτει ένα πολύ σημαντικό κεφάλαιο που είναι ο Ποντιακός πολιτισμός. Η Ποντιακή κουζίνα είναι κάτι το διαφορετικό που θα μπορούσε να γίνει μέρος των δραστηριοτήτων της πόλης, από την ίδρυση εργοστασίων για την παραγωγή Ποντιακών προϊόντων ως και την ίδρυση μεγάλου αριθμού εστιατορίων. Πέρα από την Ποντιακή κουζίνα η περιοχή διαθέτει και κάποιες ιδιαίτερες ποικιλίες μήλων (μήλα Μηλοχωρίου και μήλα Πύργων) όπως επίσης και ο κρόκος που παράγεται στο χωριό της Κοζάνης που ονομάζεται Κρόκος.

Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην ενίσχυση επιχειρηματικότητας και των επενδύσεων με την δημιουργία υποδομών. Οι υποδομές αυτές κρίθηκε αναγκαίο ότι πρέπει να ξεκινήσουν από τα σχολεία γιατί οι νέοι είναι αυτοί που θα διαμορφώσουν το μέλλον. Η Ιρλανδία είναι μια από τις χώρες με το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας, 4%, αυτή τη στιγμή και είναι η πρώτη στις επενδύσεις, και ο λόγος είναι ότι διαθέτει υψηλό επίπεδο κατάρτισης και τεχνολογίας. Παλαιότερα κριτήριο για μια επένδυση ήταν το φορολογικό σύστημα και οι οδικοί άξονες, αυτό όμως έχει ξεπεραστεί και πρώτο κριτήριο πλέον είναι το επίπεδο γνώσης του ανθρώπινου δυναμικού. Για το λόγο αυτό θα πρέπει να προσανατολιστεί η νέα γενιά σε νέα πράγματα, είναι μια επένδυση η οποία δεν αποδίδει άμεσα αλλά θα αποτελεί σημαντική επένδυση για το μέλλον. Κρίθηκε αναγκαίο ότι θα πρέπει να δημιουργηθούν μέσα στα σχολεία δραστηριότητες που θα φέρνουν τους μαθητές σε επαφή με τις επιχειρήσεις και την υψηλή τεχνολογία έτσι ώστε να τοποθετηθεί η νέα γενιά στην λογική της πραγματικότητας.

Τέλος εστίασαν σε ένα από τα πιο σημαντικά αναπτυξιακά εργαλεία που διαθέτει ο Νομός που είναι ο τοπικός πόρος ανάπτυξης, ένα μέρος του οποίου θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας. Δηλαδή να δημιουργηθεί ένα ταμείο το οποίο θα χρηματοδοτείται από ένα μέρος του πόρου, 1/3, και το υπόλοιπο από το Ταμείο Ανάπτυξης Νέας Οικονομίας, που έχει φτιάξει το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών. Τα χρήματα αυτά θα διαθέτονται στους επιχειρηματίες όχι με τη μορφή της επιδότησης που επικρατεί στην Ελλάδα, η οποία δεν έχει αποτελέσματα γιατί οι περισσότεροι επιχειρηματίες δημιουργούν επιχειρήσεις με σκοπό την επιδότηση και πολύ γρήγορα οδηγούνται στο κλείσιμο, αλλά με τη μορφή της συμμετοχής. Με τον τρόπο αυτό θα επιτευχθεί ορθολογική χρήση των χρημάτων και δημιουργία βιώσιμων και υγιών εταιριών. Γιατί τα χρήματα αυτά θα τα λαμβάνουν οι επιχειρηματίες όχι προκαταβολικά αλλά ύστερα από το πέρασμα ενός χρονικού διαστήματος και εφόσον έχουν αποδείξει ότι οι εταιρίες τους

παρουσιάζουν κέρδη. Βέβαια για τον επιχειρηματία το ρίσκο είναι πολύ μεγαλύτερο γιατί δεν είναι σίγουρο ότι θα λάβει τα χρήματα, αυτό όμως θα τον δραστηριοποιήσει περισσότερο. Δεν ευνοεί καμιά περιοχή να ανοίγουν επιχειρήσεις και να κλείνουν και ιδιαίτερα στην συγκεκριμένη περιοχή που από την επόμενη δεκαετία θα αρχίσουν να λιγοστεύουν οι θέσεις εργασίας στη ΔΕΗ. Ο Νομός αυτή τη στιγμή έχει ανάγκη από τη δημιουργία υγιών επιχειρήσεων που θα δώσουν λύσεις στα προβλήματα που θα δημιουργηθούν με το κλείσιμο των εργοστασίων.

5.2.1. Ευρωπαϊκά Παραδείγματα

Στο Συνέδριο αυτό παρουσιάστηκαν παραδείγματα για το πώς αντιμετώπισαν και ξεπέρασαν το κλείσιμο των ορυχείων ποτάσας στην περιοχή της Αλσατίας, το κλείσιμο κάποιων μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και την αλλαγή του προσώπου της ΔΕΗ με την απελευθέρωση της αγοράς εργασίας στην Ιρλανδία και την εκμετάλλευση μετά την μεταλλευτική δραστηριότητα των ορυχείων στην πόλη Μοστ της Τσεχίας.

5.2.1^α Το παράδειγμα της Αλσατίας:

Στην περίπτωση της Αλσατίας υπήρξε το μεγάλο πλεονέκτημα να γνωρίζουν ότι το 2004 δεν θα υπήρχε άλλη ποτάσα οπότε η διαδικασία της αναδιάρθρωσης και της μετατροπής ξεκίνησε πριν είκοσι χρόνια. Η μείωση του προσωπικού έγινε σταδιακά μέσα από αποχωρήσεις και συνταξιοδοτήσεις αλλά επίσης ασχολήθηκαν και με τη προσπάθεια μετατροπής των εργαζομένων. Όποτε δεν έκλεισαν, δεν απόλυσαν αλλά δούλεψαν επάνω στην μετατροπή των γνώσεων τους και της κατάρτισης τους. Επίσης οι εργάτες ήταν ουσιαστικά διασφαλισμένοι να λαμβάνουν τον μισθό τους μέχρι το 2003 αλλά από το 2004 δεν θα υπήρχε κάποιο κοινωνικό πρόβλημα να αφήσουν κάποιον πρώην εργαζόμενο των ορυχείων άνεργο.

Επίσης στους χώρους των ορυχείων εγκαταστάθηκαν μικρομεσαίες επιχειρήσεις είτε με ενοικίαση εγκαταστάσεων είτε με τη δημιουργία φυτωρίων. Επιπλέον έγιναν προσπάθειες για την ανάπτυξη του τουρισμού μέσα στο λεκανοπέδιο της Αλσατίας με τη δημιουργία ενός οικομουσείου που συγκεντρώνει όλους τους τύπους των σπιτιών της Αλσατίας. Αλλά ιδιαίτερη βαρύτητα έδειξαν στην επαγγελματική μάθηση δημιουργώντας τεχνικά λύκεια για τους νέους και ειδικές δράσεις κατάρτισης για τις γυναίκες προκειμένου να εργαστούν, ενώ παράλληλα δημιουργήθηκαν παιδικοί σταθμοί για τη φύλαξη των παιδιών τους.

Όλα αυτά είχαν ως αποτέλεσμα την δημιουργία χιλίων τριακοσίων θέσεων εργασίας και τη δημιουργία μικρομεσαίων επιχειρήσεων με συνέπεια την διατήρηση της οικονομικής ζωής στο λεκανοπέδιο.

5.2.1^B Το παράδειγμα της Ιρλανδίας:

Η Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού της Ιρλανδίας κατά το παρελθόν είχε ως στρατηγικό στόχο να παρέχει ηλεκτρισμό σε κάθε μέρος της χώρας σε ένα λογικό κόστος. Σήμερα όμως ο στόχος αυτός έχει αλλάξει και η επιδίωξη του είναι η επικερδής ανάπτυξη, δηλαδή να είναι μια κερδοφόρα επιχείρηση που θα συνεισφέρει στην ανάπτυξη της χώρας.

Στο πλαίσιο αυτό της αναδιάρθρωσης ήταν και το κλείσιμο έξι σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας που χρησιμοποιούσαν τύρφη και την αντικατάστασή τους με δυο νέους ιδιόκτητους. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη σημαντική μείωση του προσωπικού, την ορθολογική κατανομή των θέσεων και του τρόπου εργασίας, με συνέπεια η εταιρία να εξοικονομήσει χρήματα που υπολογίζεται ότι μέχρι το 2006 θα ανέλθουν στα 137 εκατομμύρια ανά έτος.

Αυτό όμως που συνέβη στη περίπτωση της Ιρλανδίας είναι και αυτό που την ξεχωρίζει. Παρόλο του γεγονότος ότι έπρεπε να μειώσουν το προσωπικό τους δεν χρειάστηκε να απολύσουν κανένα αλλά πραγματοποιήθηκε με την εθελούσια έξοδο εργαζόμενων.

Η επιτυχία αυτή οφείλεται στη διαδικασία των διαπραγματεύσεων μεταξύ της διοίκησης και των προέδρων των συνδικάτων. Όταν ξεκίνησαν οι διαπραγματεύσεις το ανορθόδοξο που συνέβη είναι ότι συμφώνησαν πρώτα στην αμοιβή και μετά στην περικοπή θέσεων. Μέρος της αμοιβής των εργαζομένων είναι ότι θα κατείχαν το 5% των κερδών της εταιρίας.

Το πιο σημαντικό όμως ήταν ότι έλαβε χώρα μια γιγάντια διαδικασία επικοινωνίας με όλο το προσωπικό της εταιρίας. Η προσπάθεια αυτή ήταν γιγάντια γιατί έπρεπε να ασχοληθούν με 65 διαφορετικές κατηγορίες προσωπικού από εργάτες, επόπτες, διοικητικούς και διάφορων άλλων ειδικοτήτων. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 95% των εργαζομένων ήταν ενταγμένοι σε συνδικάτα. Η συμφωνία περιελάμβανε 75 διαφορετικές συμφωνίες οι οποίες κάλυπταν διαφορετικές ανάγκες από το εποχιακό ως το μόνιμο προσωπικό. Η συμφωνία περιελάμβανε από τη μια μεριά θέματα που αφορούσαν όλους και από την άλλη μεριά κλαδικά θέματα που επηρέαζαν συγκεκριμένες κατηγορίες εργαζομένων. Μέρος του προγράμματος της εθελούσιας εξόδου αφορούσε τους εργαζόμενους από 48 ετών και πάνω που τους επέτρεπε να συνταξιοδοτηθούν λαμβάνοντας το μισό μισθό τους μέχρι τα 60 τους. Σ' αυτό το διάστημα η μισθοδοσία τους δεν θα φορολογείτο για ένα χρόνο. Όταν θα συμπλήρωναν τα 60 τους θα συνταξιοδοτούνταν κανονικά και θα λάμβαναν αφορολόγητους μισθούς 18 μηνών. Ήταν ένα πολύ ελκυστικό πρόγραμμα για πολλούς εργαζόμενους και μαζί μ' αυτό υπήρχε η επιλογή των προγραμμάτων κατάρτισης για να τους ενισχύσουν να αποκτήσουν δεξιότητες για άλλα επαγγέλματα. Υπήρχε επίσης και η εγγύηση της εταιρίας ότι όταν θα υπήρχαν ανάγκες θα τους χρησιμοποιούσαν σαν εργατικό δυναμικό.

5.2.1^Υ Το παράδειγμα του Μοστ

Η πόλη της Πτολεμαΐδας έχει αδελφοποιηθεί με την πόλη Μοστ της Τσεχίας. Σε αυτήν την πόλη υπήρχαν μονάδες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Οι μονάδες αυτές παρήγαγαν το 90% του ηλεκτρισμού. Μετά την ολοκλήρωση της εξόρυξης του λιγνίτη δημιουργήθηκαν μέσα στους χώρους της, ομαδικές καλλιέργειες αμπελώνων, τεχνίτες λίμνες για ιχθυοκαλλιέργεια και πίστες αυτοκινητοδρόμων για τη διεξαγωγή διεθνών αγώνων.

5.3. Απόψεις Δημάρχων⁵

Σύμφωνα με τις απόψεις των Δημάρχων κρίνεται αναγκαία η υιοθέτηση νέων στόχων και πολιτικών για την περίοδο που διανύεται και για αυτήν που πρόκειται να διανυθεί, προσανατολισμένες στο παραγωγικό και επιχειρηματικό περιβάλλον της περιοχής, ενόψει της μεταλινιτικής περιόδου. Επισημαίνουν την χάραξη κοινής στρατηγικής ανάπτυξης που θα έχει την δυνατότητα μετατροπής των μειονεκτημάτων σε συγκριτικά πλεονεκτήματα.

Οι προτάσεις όλων προσανατολίζονται στο να δοθεί έμφαση στον πρωτογενή και τριτογενή τομέα παραγωγής.

Αλλά για την επίτευξη της ανάπτυξης στον πρωτογενή τομέα κρίνουν ότι θα πρέπει πρώτα απ' όλα να διεκδικηθεί η αντισυνταγματικότητα του Νόμου (Ν2941/2001) σύμφωνα με τον οποίο η ΔΕΗ δεν υποχρεούται να επιστρέψει τις εκτάσεις που έλαβε προς εκμετάλλευση. Η ΔΕΗ όταν ήταν επιχείρηση κοινωνικού χαρακτήρα δέσμευε τις εκτάσεις αυτές με σκοπό όμως μετά την ολοκλήρωση της μεταλλευτικής δραστηριότητας να τις επιστρέψει.

Κατακρίνουν ότι τη μεγαλύτερη ευθύνη την έχει η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση για την παθητική στάση που κράτησε και ενώ είχαν συμφωνηθεί κινητοποιήσεις και δικαστικοί αγώνες για την διεκδίκηση της αντισυνταγματικότητας του Νόμου (Ν2941/2001) δεν προέβει σε καμία ενέργεια. Οι Δήμοι Ελλησπόντου, Αγίας Παρασκευής και Δ. Υψηλάντη σχεδιάζουν στο άμεσο μέλλον να πραγματοποιήσουν προσφυγή στο Συμβούλιο της Επικρατείας για να διεκδικήσουν την αντισυνταγματικότητα του Νόμου.

⁵ Συνέντευξη με τους κ.κ. Μαυρομάτης Κωνσταντίνος, Τσανακτσίδης Κυριάκος, Ζαμανίδης Σάββας, Σιδηρόπουλος Σοφοκλής.

A) Στοχεύουν στην ανάπτυξη του αγροτικού χώρου σε μια περιοχή κατεξοχήν αγροτική, όπως αυτή, η οποία έχει απολέσει τον αντίστοιχο παραγωγικό χαρακτήρα της με την κατασκευή υποδομών.

- 1) Αποκατάσταση των εδαφών
- 2) Κατασκευή αρδευτικών δικτύων
- 3) Κατασκευή δρόμων και εκσυγχρονισμός
- 4) Ανάκτηση της χαμένης τεχνογνωσίας
- 5) Στήριξη των νέων πρωτοβουλιών
- 6) Κατασκευή θερμοκηπίων
- 7) Προώθηση των προϊόντων

Αποκατάσταση Εδαφών:

Προτείνουν την δημιουργία μιας επιχείρησης με αποκλειστικό αντικείμενο τη μελέτη και την αποκατάσταση του περιβάλλοντος. Στην επιχείρηση αυτή μπορεί να συμμετέχουν η ΔΕΗ, Ν.Α., Ο.Τ.Α. και οι ιδιώτες. Η πρόταση αυτή έχει διπλό χαρακτήρα, καθώς εκτός της επιχειρηματικής διάστασης έχει ως πεδίο εφαρμογής ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η περιοχή, που αφορά την αποκατάσταση του περιβάλλοντος μετά την ολοκλήρωση των εξορυκτικών εργασιών. Με τον τρόπο αυτό εκτός της αναγκαίας αντιμετώπισης του προβλήματος αναμένεται και η τόνωση της απασχόλησης στην περιοχή στα πλαίσια του έντονου προβλήματος της ανεργίας που αντιμετωπίζει, στην εξειδίκευση του τοπικού επιστημονικού και εργατοτεχνικού προσωπικού και τέλος στην προοπτική εξαγωγής της τεχνογνωσίας αυτής στον Βαλκανικό και Ευρωπαϊκό χώρο.

Η ίδρυση της επιχείρησης αποκατάστασης εδαφών θα μπορεί να χρηματοδοτηθεί από τις εξής πηγές: τοπικό πόρο, ΔΕΗ, Ο.Τ.Α., Ν.Α., ιδιώτες.

Κατασκευή αρδευτικών δικτύων:

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του αγροτικού χώρου κρίνεται η δημιουργία ενός συλλογικού αρδευτικού δικτύου το οποίο θα είναι σε θέση να εξυπηρετήσει τις ανάγκες.

Παραδείγματα είναι η κατασκευή του αρδευτικού δικτύου των Μπουζουκιών το οποίο είχε ενταχθεί και στο 1^ο Ε.Α.Π. αλλά δεν πραγματοποιήθηκε και η εκμετάλλευση του φράγματος του Περδίκια για την ανάπτυξη δυναμικών καλλιεργειών.

Κατασκευή δρόμων και εκσυγχρονισμός:

Για την ανάπτυξη βιώσιμων και σύγχρονων κτηνοτροφικών μονάδων κρίνεται αναγκαία η κατασκευή δρόμων που θα διευκολύνει την πρόσβαση των κτηνοτρόφων στις μονάδες τους, καθώς επίσης και ο εξηλεκτρισμός τους για την λειτουργία των μηχανημάτων που απαιτούνται για την φροντίδα των ζώων και των προϊόντων τους.

Η άνετη και γρήγορη πρόσβαση των αγροτικών μηχανημάτων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις θα μειώσει το κόστος παραγωγής ενώ ο εξηλεκτρισμός θα δώσει τη δυνατότητα περαιτέρω επενδύσεων, π.χ. εγκατάσταση ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού γεωτρήσεων.

Ανάκτηση της χαμένης τεχνογνωσίας:

Τονίστηκε ότι μια από τις σημαντικότερες συνέπειες της βίαιης μετατροπής των κατοίκων της περιοχής από αγρότες και κτηνοτρόφους σε βιομηχανικούς εργάτες ήταν η απώλεια της τεχνογνωσίας που διέθεταν οι προηγούμενες γενιές. Για να επιτευχθεί ο προσανατολισμός των νέων στους τομείς αυτούς θα πρέπει να υπάρξουν σεμινάρια κατάρτισης για το πώς θα μπορέσουν να καλλιεργηθούν τα εδάφη τους αποτελεσματικότερα, για τα είδη που θα πρέπει να προτιμηθούν, για το πώς θα πρέπει να φροντίσουν τα ζώα τους, για την παραγωγή ποιοτικών προϊόντων και σε μεγαλύτερες ποσότητες.

Στήριξη νέων πρωτοβουλιών

Η στήριξη των νέων πρωτοβουλιών εστιάζει στην προώθηση νέων δυναμικών καλλιεργειών, οι οποίες θα είναι απεγκλωβισμένες από τον θεσμό των επιδοτήσεων με στόχο την αναδιάρθρωση του πρωτογενή τομέα και την ενδυνάμωση του οικονομικού ιστού της υπαίθρου.

Κατασκευή θερμοκηπίων:

Επισημάνθηκε η δυνατότητα αξιοποίησης του συγκριτικού πλεονεκτήματος που διαθέτει η περιοχή, που είναι η τηλεθέρμανση για τη δημιουργία θερμοκηπίων. Στα θερμοκήπια αυτά θα μπορούν να καλλιεργηθούν κηπευτικά προϊόντα, μανιτάρια και λουλούδια, με δυνατότητα τροφοδότησης όχι μόνο της Ελλάδας αλλά και των γύρω Βαλκανικών χωρών. Για να επιτευχθεί όμως αυτό απαιτείται η συμφωνία συμφέρουσας τιμολογιακής πολιτικής με την Δ.Ε.ΤΗ.Π. που είναι υπεύθυνη για την τηλεθέρμανση. Μια από τις προτάσεις είναι η χρησιμοποίηση του θερμού νερού που επιστρέφει στα εργοστάσια αλλά και αυτό θα πρέπει να εξεταστεί για να εξακριβωθεί αν επαρκεί για την θέρμανση των θερμοκηπίων.

Προώθηση προϊόντων:

Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην αναγκαιότητα υιοθέτησης στρατηγικών προώθησης των προϊόντων. Οι στρατηγικές αυτές θα έχουν ως πρωταρχικό στόχο την διαφύλαξη των προϊόντων.

Για την επίτευξη του στόχου αυτού απαιτείται:

- 1) να επισημανθούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που διαθέτει το προϊόν
- 2) να αναγράφεται η ονομασία προέλευσης τους
- 3) να διευκρινιστούν οι χρήσεις για τις οποίες προορίζονται (π.χ. κρόκος, χρησιμοποιείται και ως ρόφημα και ως μαγειρικό καρύκευμα)
- 4) να αναγράφεται ο κύκλος ζωής του προϊόντος
- 5) επιλογή σωστού δικτύου διανομής

B) Υποστηρίζουν ότι η προοπτική σύνδεσης της τοπικής οικονομίας με την ΔΕΗ θα αποτελέσει βασική αναπτυξιακή παράμετρο για την πορεία της περιοχής, δεδομένου ότι η ΔΕΗ είναι ο μόνος κύριος επενδυτής στην περιοχή. Κύρια αποτελέσματα της πρότασης αυτής θα είναι η επέκταση των παραγωγικών δραστηριοτήτων της ΔΕΗ εκτός των υφισταμένων, και η αύξηση της απασχόλησης.

Η προοπτική της σύνδεσης αυτής προσανατολίζεται στη δημιουργία λιγνιτικού χωριού, στην ανάπτυξη λιβαδοπονικής κτηνοτροφίας και στη δημιουργία βιοτεχνιών – βιομηχανιών δορυφορικών προς τη ΔΕΗ.

Λιγνιτικό χωριό:

Η πρόταση οργάνωσης ενός «Λιγνιτικού Χωριού» στον σημερινό οικισμό του Κομάνου, βασίζεται στη λογική διαμόρφωσης ενός πρότυπου μοντέλου ανάπτυξης εκπαιδευτικών και τουριστικών δραστηριοτήτων στο επίκεντρο της κυριότερης ενεργειακής περιοχής της χώρας. Η λειτουργία των ορυχείων καθιστά ιδιαίτερα ελκυστική και ενδιαφέρουσα την περιοχή, έναντι άλλων με βιομηχανικά χαρακτηριστικά. Επιπλέον πλεονεκτήματα αποτελούν η ύπαρξη δικτύων τεχνικών υποδομών στο εσωτερικό του οικισμού καθώς και άλλων δομημένων λειτουργικών χαρακτηριστικών, περιορίζοντας σχετικά το κόστος των αντίστοιχων απαιτούμενων παρεμβάσεων και τέλος η εύκολη πρόσβαση μέσω της Εθνικής Οδού Κοζάνης – Πτολεμαΐδας, της Εγνατίας Οδού και του υπό κατασκευή Κάθετου Άξονα.

Δράσεις που θα μπορούν να αναπτυχθούν στο Λιγνιτικό Χωριό είναι:

- 1) Ενεργειακό – Εκπαιδευτικό Κέντρο
- 2) Ενεργειακό – Βιομηχανικό Μουσείο
- 3) Ξενώνες – Καταλύματα – Διαμόρφωση Κοινόχρηστων Χώρων
- 4) Σιδηροδρομικό Δίκτυο Περιήγησης

1) Ενεργειακό – Εκπαιδευτικό Κέντρο: αφορά την κατασκευή ενός εκπαιδευτηρίου σχετικά με την μεθοδολογία και την καθημερινή λειτουργία του συνόλου των λειτουργιών που εκτελούνται στην περιοχή, από το στάδιο του προγραμματισμού των εργασιών μέχρι την εξόρυξη και την καύση του λιγνίτη και τελικά την παραγωγή και τη διανομή της ηλεκτρικής ενέργειας.

2) Ενεργειακό – Βιομηχανικό Μουσείο: τα εκθέματα του θα αφορούν τον χρησιμοποιούμενο (σήμερα και κατά το παρελθόν) εξοπλισμό, καθώς και την παρουσίαση της εξέλιξης της βιομηχανικής δραστηριότητας αλλά και της ιστορικής – κοινωνικοοικονομικής της περιοχής με τη βοήθεια οπτικοακουστικών μέσων. Στον ίδιο χώρο θα μπορέσει να λειτουργήσει εκθετήριο πληροφοριακού – ενημερωτικού – αναμνηστικού υλικού με διατιθέμενα προς πώληση προϊόντα. Παράλληλα μπορεί να προβλεφθεί η διαμόρφωση χώρων, έκθεσης πετρωμάτων της περιοχής (γεωλογικό μουσείο), καθώς και αιθουσών τέχνης με εκθέματα σχετιζόμενα με τις βιομηχανικές δραστηριότητες της περιοχής.

3) Ξενώνες – Καταλύματα, Διαμόρφωση Κοινόχρηστων Χώρων: η δημιουργία υποδομών διανυκτέρευσης είναι απαραίτητη στα πλαίσια διαμόρφωσης ενός ολοκληρωμένου «πακέτου» προς έλκυση επισκεπτών. Μάλιστα ενδεχόμενη αξιοποίηση των υφισταμένων κτισμάτων μετά από τις όποιες απαραίτητες εργασίες ανακαινίσεις θα προσδώσει μεγαλύτερη ελκυστικότητα στο χώρο.

4) Σιδηροδρομικό Δίκτυο Περιήγησης: εκτός των δραστηριοτήτων εντός του οικισμού, ιδιαίτερο ενδιαφέρον θα προκαλέσει η κατασκευή και λειτουργία ενός σιδηροδρομικού δικτύου περιήγησης των επισκεπτών στους χώρους εξορυκτικής δραστηριότητας. Η λειτουργία των ορυχείων αποτελεί ιδιαίτερη πρόκληση ενδιαφέροντος για όποιον θα ήθελε να αποκτήσει άμεση και προσωπική σχετική εμπειρία, μέσα σε ένα ιδιαίτερο φυσικό χώρο. Η κατασκευή ενός τέτοιου δικτύου με αφετηρία τον υφιστάμενο σταθμό του Κόμανου θα πρέπει να εξαπλωθεί σε ολόκληρη την λεκάνη εξόρυξης. Βασική προϋπόθεση του σχεδιασμού θα πρέπει να αποτελεί η λήψη αυστηρών μέτρων ασφαλείας καθώς επίσης και οι υψηλοί όροι λειτουργικότητας, ώστε να μην παρενοχλείται το καθημερινό έργο της ΔΕΗ.

Η επιτυχία της συγκεκριμένης δραστηριότητας απαιτεί την άμεση και αποδοτική συνεργασία με εκπαιδευτικά ιδρύματα και φορείς (Α.Ε.Ι., Τ.Ε.Ι., σχολεία) του εσωτερικού και του εξωτερικού. Επιπλέον η επικείμενη λειτουργία του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας έρχεται να τονίσει την εκπαιδευτική δραστηριότητα στην ευρύτερη περιοχή, καθιστώντας τον εκπαιδευτικό χαρακτήρα του Λιγνιτικού χωριού ακόμα πιο ελκυστικό. Επίσης απαιτείται η ενεργοποίηση αντίστοιχων φορέων (π.χ Εταιρία Τουρισμού Δυτικής Μακεδονίας) ώστε σε συνεργασία με τουριστικά πρακτορεία να παρέχεται ένα ολοκληρωμένο πακέτο δραστηριοτήτων προς τους επισκέπτες, με τη δυνατότητα διανυκτέρευσης ή ακόμα και ημερήσιας επίσκεψης. Το Λιγνιτικό χωριό θα μπορεί να χρηματοδοτηθεί από τον Τοπικό Πόρο και τη ΔΕΗ.

Τα αναμενόμενα αποτελέσματα από την ίδρυση του λιγνιτικού χωριού είναι:

- Προαγωγή της καινοτομίας σε περιφερειακό και Εθνικό επίπεδο
- Ενίσχυση της απασχόλησης
- Ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού
- Ενδυνάμωση της συνεργασίας μεταξύ θεσμικών φορέων (Περιφέρεια, Ν.Α., Ο.Τ.Α.) και παραγωγικών επενδυτών (ΔΕΗ) και επέκταση σε επιχειρηματικό επίπεδο.

Ανάπτυξη Λιβαδοπονικής Κτηνοτροφίας

Η ανάπτυξη λιβαδοπονικής κτηνοτροφίας αποτελεί μια πρόταση με διπλό περιεχόμενο για τη περιοχή αναφοράς, καθώς εκτός του αμιγώς παραγωγικού της χαρακτήρα αποτελεί και μια εναλλακτική λύση στα πλαίσια της αποκατάστασης και επαναπόδοσης των εδαφών που σήμερα αποτελούν τα εξορυκτικά πεδία της ΔΕΗ. Για την υλοποίηση ενός τέτοιου πλάνου απαιτείται αρχικά ο χαρακτηρισμός της έκτασης ως λιβαδικού τμήματος και ακολούθως η κατάτμηση του σε λιβαδικές μονάδες. Στο επόμενο στάδιο είναι απαραίτητη η παραχώρηση ή εκμίσθωση των εκτάσεων για τη σχετική χρήση σε ιδιώτες κτηνοτρόφους και κατά προτεραιότητα σε νέους. Στη συνέχεια οι εκτάσεις θα πρέπει να περιφραχτούν και να φυτευτούν με λιβαδοπονικά και κτηνοτροφικά φυτά (ακακίες, τριφύλλια) σε ποσότητες ικανές να καλύψουν τις διατροφικές ανάγκες των μονάδων. Το κόστος αυτών των παρεμβάσεων θα επιβαρύνει τους ίδιους τους δικαιούχους με ενδεχόμενο κάλυψης μεγάλου μέρους του από αντίστοιχα χρηματοδοτικά προγράμματα.

Αναμενόμενα αποτελέσματα της πρότασης αυτής είναι:

1. δημιουργία σύγχρονων, βιώσιμων κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων
2. ενίσχυση της απασχόλησης
3. αποκατάσταση του περιβάλλοντος

Δημιουργία Βιοτεχνιών – Βιομηχανιών Δορυφορικών προς τη ΔΕΗ:

Η δημιουργία βιοτεχνιών και βιομηχανιών δορυφορικών προς τη ΔΕΗ αποτελεί ένα πολύ μεγάλο εγχείρημα και προϋποθέτει την ύπαρξη πολλών παραγόντων. Η ΔΕΗ μέχρι στιγμής προμηθεύεται τα είδη ένδυσης, τροφής και αναλώσιμων υλικών από την Ευρώπη.

Η δημιουργία μονάδων ικανών να καλύψουν τις ανάγκες της ΔΕΗ απαιτεί:

- α) αξιόπιστους επενδυτές
- β) παραγωγή ποιοτικών προϊόντων
- γ) εξασφάλιση σταθερότητας της παραγωγής αλλά και την ικανότητα να καλύψουν μια πρόσθετη παραγγελία
- δ) ανταγωνιστική τιμή

Τα πλεονεκτήματα της ίδρυσης των βιοτεχνιών – βιομηχανιών θα είναι:

- ενίσχυση της απασχόλησης
- ύπαρξη νέων επενδύσεων, καινοτόμων για τη περιοχή
- συγκράτηση κεφαλαίου

Γ) Τονίζουν ότι θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας ως απαραίτητη προϋπόθεση δημιουργίας θέσεων απασχόλησης και ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας της τοπικής οικονομίας. Οι ενισχυμένες επενδυτικές δραστηριότητες θα έχουν ως στόχο την αξιοποίηση των τοπικών φυσικών πόρων και χαρακτηριστικών, την τόνωση της επιχειρηματικότητας και την κατά προτεραιότητα ενίσχυση δράσεων που θα δίνουν έμφαση στην καινοτομία, τεχνολογία και τη συμπληρωματικότητα με τη ΔΕΗ.

Ενδεικτικές δράσεις:

- τουρισμός
- στήριξη μικρομεσαίων επιχειρήσεων
- στήριξη και αξιοποίηση της τοπικής αγροτικής παραγωγής

Τουρισμός

Η παροχή επαρκών υποδομών αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την συγκράτηση του πληθυσμού των ορεινών περιοχών και τη δημιουργία ελκυστικού περιβάλλοντος για την ανάπτυξη της τοπικής επιχειρηματικότητας και του τουρισμού. Στο Νομό υπάρχουν οι ορεινοί όγκοι (Σνιάτσκο, Βέρμιο κ.α) που παρά τις σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης που έχουν χάρη στο αξιόλογο φυσικό περιβάλλον δεν έχουν πραγματοποιηθεί τα απαραίτητα έργα ανάδειξης τους.

Τα πλεονεκτήματα που παρουσιάζουν οι περιοχές αυτές είναι:

- πλούσιο φυσικό πολυποίκιλο περιβάλλον ιδιαίτερου ενδιαφέροντος
- πλούσιο πολιτιστικό – ιστορικό απόθεμα, παραδοσιακοί οικισμοί
- διέλευση της Εγνατίας Οδού και των Κάθετων Αξόνων ανοίγουν συγκοινωνιακούς ορίζοντες με την υπόλοιπη χώρα και τις Βαλκανικές χώρες

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του τουρισμού είναι να βασίζεται σε ένα άρτιο σχεδιασμό που θα αποσκοπεί στη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος (παραδοσιακό, οικολογικό, γεωργικό, θρησκευτικό, αρχαιολογικό) και στον τουρισμό για νέους (αθλητικό, εκπαιδευτικό) και θα διασφαλίζει τη συμμετοχή μεγάλου μέρους του τοπικού πληθυσμού καθ' όλη τη διάρκεια του έτους μέσα από τη σύνδεση με τη τοπική παραγωγή.

Αναμενόμενα αποτελέσματα της δράσης:

- συγκράτηση του πληθυσμού
- ενίσχυση της απασχόλησης
- αξιοποίηση – ανάδειξη του φυσικού πλούτου

Στήριξη Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων

Στον Νομό δραστηριοποιείται ένας σημαντικός αριθμός επιχειρήσεων οι οποίες κατατάσσονται στις Μ.Μ.Ε. (Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις). Η πλειοψηφία των επιχειρήσεων είναι οικογενειακής μορφής. Οι Μ.Μ.Ε. δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερο δυναμισμό με την έννοια των αριθμών και των μεγεθών παραγωγής και επενδύσεων, πολύ περισσότερο σε σύγχρονες και καινοτόμες παραγωγικές δραστηριότητες.

Πλεονεκτήματα που παρουσιάζουν:

- μικρές ευέλικτες και εύκολα προσαρμόσιμες επιχειρήσεις
- δυνατότητες ανάπτυξης στις νέες αγορές των χωρών της Δυτικής Βαλκανικής
- παραγωγή προϊόντων εξαιρετης ποιότητας

Προβλήματα – Περιορισμοί:

- έλλειψη σύγχρονης επιχειρηματικής κουλτούρας
- έλλειψη ολοκληρωμένων δράσεων προβολής – προώθησης προϊόντων και δικτύων διανομής
- υψηλό κόστος παραγωγής
- έλλειψη σημάτων ποιότητας, τυποποίησης
- έλλειψη σε σύγχρονο μηχανολογικό εξοπλισμό
- έλλειψη συνολικής στρατηγικής

Η ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων θα έχει πολλαπλασιαστικά οφέλη στην οικονομία της περιοχής όπως η αύξηση απασχόλησης και η αύξηση του εισρέοντος εισοδήματος. Οι ιδιομορφίες και οι αδυναμίες τους στη μεταποίηση, τη χειροτεχνία, το εμπόριο και τις υπηρεσίες καθιστούν αναγκαία την στήριξη και ενίσχυση τους για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας σε Εθνικό και Ευρωπαϊκό επίπεδο.

Είναι επιβεβλημένος ο επαναπροσανατολισμός των φορέων στήριξης των επιχειρήσεων στην κατεύθυνση μιας ενιαίας πολιτικής στήριξης της ανταγωνιστικότητας που θα περιλαμβάνει όλους τους παραγωγικούς τομείς με την αναγκαία για κάθε τομέα εξειδίκευση.

Αποτελεί βασική προϋπόθεση για την αποτελεσματική εφαρμογή της πολιτικής στήριξης των Μ.Μ.Ε. η ευαισθητοποίηση, ενημέρωση, κινητοποίηση και ενεργός συμμετοχή όλων των φορέων του επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

Μεγάλο πλεονέκτημα για την ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας της περιοχής αποτελεί η Εγνατία Οδός, ο Κάθετος Άξονας και η ανακατασκευή του σιδηροδρομικού δικτύου που θα διευκολύνουν την πρόσβαση αντιπροσώπων και την προώθηση των προϊόντων στην υπόλοιπη Ελλάδα και στο εξωτερικό.

Δ) Υποστηρίζουν επίσης ότι θα πρέπει να ενισχυθεί η εκπαίδευση με μια σειρά από δραστηριότητες και υποδομές που θα δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για την καλύτερη κατάρτιση των νέων. Επισημάνθηκε η αναγκαιότητα αναδιάρθρωσης της νοοτροπίας που επικρατεί στη περιοχή με οραματισμό τη μελλοντική απασχόληση στη ΔΕΗ.

Για το λόγο αυτό προτείνουν:

- ενίσχυση των σχολείων με ηλεκτρονικούς υπολογιστές για να έχουν τη δυνατότητα τα παιδιά από νεαρή ηλικία να εξοικειωθούν με τη τεχνολογία
- πραγματοποίηση σεμιναρίων που θα έχουν ως στόχο την ενημέρωση των νέων σε θέματα που αφορούν τον επαγγελματικό προσανατολισμό τους
- πραγματοποίηση εκπαιδευτικών εκδρομών σε βιομηχανίες – βιοτεχνίες αλλά και σε άλλες επιχειρήσεις που θα δώσουν την ευκαιρία στους μαθητές να έχουν μια άμεση επαφή και ενημέρωση
- επιδίωξη μέσω Ευρωπαϊκών προγραμμάτων της μετακίνησης των νέων σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες με προοπτική ανταλλαγής κουλτούρας, εμπειριών και γνώσεων
- τονίστηκε επίσης η δυνατότητα διεκδίκησης ίδρυσης πανεπιστημιακών τμημάτων στη περιοχή. Συγκεκριμένα η ύπαρξη του εργοστασίου της Α.Ε.Β.Α.Λ. δημιουργεί τις κατάλληλες προϋποθέσεις για τη δημιουργία τμημάτων που θα αποτελούν πρότυπα. Το ιδιαίτερο πλεονέκτημα πέρα από την οικονομική ενίσχυση της περιοχής είναι η ιδιαίτερη προσφορά στους φοιτητές καθώς θα μπορούν να εφαρμόσουν αυτά που διδάσκονται στη πράξη.

Ε) Η ΔΕΗ από την 1^η Ιανουαρίου του 2001 με βάση το Νόμο (2773/99) και το Π.Δ. 333 της 20^{ης} Δεκεμβρίου του 2000 μετατράπηκε σε ανώνυμη εταιρία. Η ΔΕΗ πριν τη

μετατροπή της σε Α.Ε. λειτουργούσε για “χάριν του δημοσίου συμφέροντος”, από το 2001 και μετά στρατηγικό της στόχο αποτελεί η μεγιστοποίηση του κέρδους της. Υπογραμμίζουν ότι σύμφωνα με το νέο καθεστώς που επικρατεί κρίνεται αδύνατη η διεκδίκηση εξακολούθησης της ΔΕΗ να επενδύει στη περιοχή μετά το τέλος των μεταλλευτικών δραστηριοτήτων. Η μόνη διεκδίκηση που μπορεί να υπάρξει είναι η σωστή αποκατάσταση των εδαφών, του υδροφόρου ορίζοντα καθώς επίσης και η επιστροφή των κοινοτικών εκτάσεων.

6. Συμπεράσματα – Προτάσεις

Ο Δήμος Πτολεμαΐδας ταυτίζεται με αυτό που επικράτησε να λέγεται ενεργειακό κέντρο της Ελλάδας. Η πληθυσμιακή, η οικονομική και η κοινωνική του ανάπτυξη συνδέονται άμεσα με την αξιοποίηση των μεγάλων κοιτασμάτων λιγνίτη για τη παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Η Πτολεμαΐδα από επαρχιακή κωμόπολη με αγροτικό, οικονομικό προσανατολισμό που παράλληλα αποτελούσε κέντρο υποδοχής προσφύγων της Μικρασιατικής καταστροφής εξελίχθηκε σε εμπορικό και βιομηχανικό κέντρο Εθνικής εμβέλειας αποτελώντας μαζί με τη Κοζάνη έναν από τους δυναμικούς άξονες ανάπτυξης της Βόρειας Ελλάδας.

Η δημιουργία χιλιάδων θέσεων απασχόλησης στη ΔΕΗ και κατά συνέπεια το σταθερό εισόδημα κατατάσσουν τη περιοχή από την άποψη του κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. στην υψηλότερη κλίμακα στο σύνολο της χώρας. Το τίμημα όμως αυτής της οικονομικής ευμάρειας, που από πρώτη άποψη φαίνεται να απολαμβάνει η περιοχή, είναι υψηλό και αντανακλάται σε δυο βασικούς τομείς:

Α) στην υποβάθμιση της ποιότητας ζωής, λόγω της εκτεταμένης και συνεχούς εκπομπής αερίων ρύπων καθώς και της διατάραξης δεκάδων χιλιάδων στρεμμάτων γης, προκειμένου να εξορυχτεί ο λιγνίτης. Η εξόρυξη πολλές φορές καθιστά αναγκαία τη μετεγκατάσταση ολόκληρων οικισμών, με ότι συνεπάγεται για τον κοινωνικό και οικονομικό τους ιστό.

Β) στη διάρθρωση της τοπικής οικονομίας η οποία σε μεγάλο βαθμό ετεροπροσδιορίζεται και εξαρτάται από τις δραστηριότητες της ΔΕΗ, χωρίς μέχρι στιγμής να έχει επιτευχθεί η επιθυμητή συμπληρωματική σύνδεση της με αυτές. Η μονομερής εξάρτηση από τη ΔΕΗ δεν επέτρεψε στη τοπική οικονομία να αποκτήσει «βάθος» με συνέπεια να είναι ευάλωτη σε οποιαδήποτε μεταβολή των επιχειρησιακών δεδομένων της επιχείρησης. Αυτό μάλιστα επιβεβαιώνεται από το ότι τα τελευταία χρόνια η ΔΕΗ δεν διενεργεί προσλήψεις και η ανεργία έχει αυξηθεί σημαντικά στη περιοχή.

Επακόλουθα του μονομερούς προσανατολισμού της οικονομίας είναι η εγκατάλειψη ή η υποβάθμιση του πρωτογενή τομέα παραγωγής σε όλα τα δημοτικά διαμερίσματα και η περιορισμένη (σε σχέση με τις υπάρχουσες δυνατότητες) εσωστρεφής επιχειρηματική δραστηριότητα.

Οι κοινωνικές υποδομές κρίνονται ικανοποιητικές στη πόλη της Πτολεμαΐδας. Πρέπει τέλος να σημειωθεί ότι η ανάδειξη του Μποδοσάκειου Νοσοκομείου σύμφωνα με την υποδομή που διαθέτει σε περιφερειακό, δίνει άλλη προοπτική στο τομέα της παροχής υπηρεσιών υγείας.

6.1. Αξιολόγηση Αναπτυξιακών Προβλημάτων και Προοπτικών

Από τη μελέτη μας συμπεραίνουμε ότι ο Δήμος Πτολεμαΐδας και γενικότερα ο Νομός Κοζάνης δεν έχει αξιοποιήσει τις δυνατότητες που διαθέτει με σκοπό την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και την αύξηση της απασχόλησης.

Η μελλοντική αύξηση της απασχόλησης και η βελτίωση του επιπέδου ζωής θα εξαρτηθούν σε μεγάλο βαθμό από την παραπέρα ανάπτυξη δραστηριοτήτων στον ενεργειακό τομέα, στο χώρο του εμπορίου, στη καινοτόμο επιχειρηματικότητα και στην αξιοποίηση του παραδοσιακού αγροτικού χώρου.

Η έλλειψη διαφοροποίησης της οικονομίας, το χαμηλό επιχειρηματικό πνεύμα, η χαμηλή ελκυστικότητα των επενδύσεων και το χαμηλό επίπεδο των υπηρεσιών είναι τα σημαντικά μειονεκτήματα της περιοχής με συνέπεια την αυξημένη ανεργία. Για την ανάπτυξη της περιοχής απαιτούνται δράσεις βελτίωσης που θα προσαρμόσουν τις επιχειρήσεις στις νέες απαιτήσεις, την ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών και την ανάπτυξη δικτύων συνεργασιών.

Η παραγωγή ενέργειας θα παραμείνει κεντρική δραστηριότητα για τη περιοχή για τα επόμενα έτη. Ωστόσο μπορεί να θεωρησει κανείς ότι τα πρώτα σημάδια της μεταλιγνιτικής περιόδου έχουν ήδη εμφανιστεί στη περιοχή, κρίνοντας από την πολιτική της ΔΕΗ όσον αφορά τις προσλήψεις και τις επενδύσεις, και με δεδομένη την ενεργειακή πολιτική της Ε.Ε. με την απελευθέρωση των αγορών και τις μειώσεις εκπομπών σε CO₂.

Η χρήση του φυσικού αερίου, η εισαγωγή γαιανθράκων με καλύτερα χαρακτηριστικά και τα προβλήματα της περιβαλλοντικής υποβάθμισης μειώνουν μακροπρόθεσμα το ενδιαφέρον του λιγνίτη και κατά συνέπεια τη σημασία της περιοχής σαν ενεργειακό κέντρο.

Για την απεξάρτηση της τοπικής οικονομίας από την παραγωγή ενέργειας απαιτείται η υιοθέτηση μιας καινοτόμου αναπτυξιακής στρατηγικής που θα υπερβαίνει τις σημερινές παραγωγικές δομές. Κεντρικός στόχος αυτής της στρατηγικής θα είναι ο

αναπροσανατολισμός της οικονομικής δραστηριότητας στους τομείς των υπηρεσιών και της διανομής.

Επίσης για το χρονικό διάστημα που η ΔΕΗ θα συνεχίσει να δραστηριοποιείται στη περιοχή θα πρέπει να αξιοποιηθούν οι ευκαιρίες που προκύπτουν για δημιουργία παράλληλων - συναφών δραστηριοτήτων και για την ενδυνάμωση των ήδη υφιστάμενων με στόχο την ενίσχυση της τοπικής επιχειρηματικότητας και την ισχυροποίηση της Πτολεμαΐδας ως κέντρο βιομηχανικής, εμπορικής και επιχειρηματικής ανάπτυξης.

6.1.1. Προτάσεις

Μετά την αξιολόγηση και παρακολούθηση των προβλημάτων και των αλλαγών που προκύπτουν με την έλευση της μεταλιγνιτικής περιόδου και ενόψει της απελευθέρωσης των αγορών στην Ε.Ε. καταλήξαμε στην σύνταξη προτάσεων με σκοπό την εκμετάλλευση των ευκαιριών που εμφανίζονται και την αποφυγή δυσμενών καταστάσεων σε σχέση με την οικονομική διάσταση του θέματος.

Παραθέτουμε τις προτάσεις μας Α) για δραστηριότητες εκτός ΔΕΗ και ακολούθως Β) για δραστηριότητες παράλληλες με τη λειτουργία των εργοστασίων.

A) Δραστηριότητες εκτός ΔΕΗ

1. θα πρέπει να διεκδικηθεί η ίδρυση πανεπιστημιακών τμημάτων στη περιοχή. Η εισροή των φοιτητών στη πόλη της Πτολεμαΐδας κρίνεται αναγκαία για την ενδυνάμωση της οικονομίας της. Πλεονέκτημα δεν θα αποτελέσει όμως μόνο για τους κατοίκους της περιοχής αλλά και για τους φοιτητές. Η δημιουργία τμημάτων, όπως μηχανολόγοι – μηχανικοί, γεωλόγοι, ηλεκτρολόγοι κτλ, θα δώσει την ευκαιρία στους φοιτητές να εφαρμόσουν τη θεωρία που διδάχτηκαν στην πράξη. Η επαφή με τους ΑΗΣ, τα ορυχεία αλλά και με την αξιοποίηση του ήδη εγκαταλελειμμένου εργοστασίου της ΑΕΒΑΛ θα τους προσφέρει μια ολοκληρωμένη άποψη για την ειδικότητα που σπουδάζουν.
2. προώθηση εγχώριων προϊόντων (κτηνοτροφικά, αγροτικά, παραδοσιακά) ακολουθώντας όμως τις σωστές στρατηγικές του μάρκετινγκ. Πολλές περιοχές στην Ελλάδα είναι γνωστές για τα προϊόντα που παράγουν και αποτελούν πόλο έλξης για τους επισκέπτες. Ο Νομός θα πρέπει να ακολουθήσει τα παραδείγματα των περιοχών

αυτών, όπως και άλλα ευρωπαϊκά παραδείγματα, για την ανάδειξη του αλλά και τον απεγκλωβισμό του σταδιακά από τις δραστηριότητες της ΔΕΗ.

3. οι αρμόδιοι φορείς θα πρέπει να κινητοποιηθούν στην εύρεση ευρωπαϊκών προγραμμάτων και κονδυλίων και τη σωστή αξιοποίηση αυτών σε αναπτυξιακές δραστηριότητες για τη περιοχή. Τέλος θα πρέπει να ενημερώσουν τους πολίτες για τα προγράμματα αυτά, να τους διευκολύνουν και να ενισχύσουν τις πρωτοβουλίες αυτών.
4. μια άλλη πρόταση αξιοποίησης του εγκαταλελειμμένου εργοστασίου της ΑΕΒΑΛ, στην περίπτωση που δεν εξελιχθεί σε εγκαταστάσεις πανεπιστημιακών τμημάτων, είναι η μετατροπή του σε διαμετακομιστικό κέντρο εισαγόμενων προϊόντων από τα Βαλκάνια. Αγοραστές, από όλη την Ελλάδα, των εισαγόμενων προϊόντων θα μπορούν να προμηθεύονται τα προϊόντα από το διαμετακομιστικό κέντρο, αποφεύγοντας με αυτό τον τρόπο την έξοδο τους από τη χώρα, αφού τα προϊόντα θα μεταφέρονται και θα αποθηκεύονται στο χώρο αυτό.
Η υλοποίηση της πρότασης αυτής διευκολύνεται από την ολοκλήρωση και λειτουργία της Εγνατίας Οδού και των Κάθετων Αξόνων.
5. τέλος κρίνω ότι σπουδαία αναπτυξιακή πρωτοβουλία θα αποτελέσει η αξιοποίηση των ορεινών και παραλίμνιων περιοχών που διαθέτει ο Νομός καθώς επίσης και των βιομηχανικών του εγκαταστάσεων για την προώθηση του τουρισμού. Η προώθηση του τουρισμού θα αποτελέσει σημαντική πρωτοβουλία για τη μετέπειτα πορεία της περιοχής ενόψει της μεταλιγνιτικής περιόδου. Απαιτεί όμως τη συνεργασία και τη χάραξη κοινής πολιτικής από πλευράς φορέων και πολιτών.

B) Δραστηριότητες παράλληλες με τη λειτουργία των εργοστασίων

1. προτείνουμε λοιπόν με βάση το Νόμο 1416/84 δημιουργία Δημοτικών επιχειρήσεων εκμετάλλευσης των υποπροϊόντων της ΔΕΗ (τέφρα) που σήμερα μεταπωλούνται στιςτσιμεντοβιομηχανίες "Τιτάν" με έδρα τη Θεσσαλονίκη και "Ηρακλή" με έδρα το Βόλο. Η δημιουργία βιομηχανίας τσιμέντων μικτής μορφής με συνεργασία του Δήμου και ιδιωτών, οι οποίοι θα επιλέγονται μετά από αξιολόγηση, θα έχει πολλαπλά οφέλη για τη περιοχή:
 - αύξηση των θέσεων απασχόλησης
 - οικονομική ανόρθωση της περιοχής
 - δημιουργία προϋποθέσεων για επενδύσεις
2. την επέκταση του δικτύου Τηλεθέρμανσης εκτός των πόλεων Κοζάνης και Πτολεμαΐδας και αξιοποίηση της για τη δημιουργία θερμοκηπίων και ξηραντηρίων. Για την πραγματοποίηση αυτών των έργων θα πρέπει να πραγματοποιηθούν μελέτες αρχικά:
 - για να μην δημιουργηθούν προβλήματα στις πόλεις που είναι ήδη συνδεδεμένες με το δίκτυο (επάρκεια θερμικής ενέργειας)
 - για την εύρεση συμφέρουσας τιμολογιακής πολιτικής (κοστολόγηση παροχής θερμικής ενέργειας)
 - για την εύρεση προϊόντων που θα συμφέρουν για παραγωγή, λόγω του υψηλού κόστους συντήρησης των θερμοκηπίων.
3. επίσης θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στη δημιουργία υποδομών ικανών να προσελκύσουν επενδύτες με στόχο τη δημιουργία δορυφορικών επιχειρήσεων προς τη ΔΕΗ. Οι επιχειρήσεις αυτές πέρα από την οικονομική ενδυνάμωση της περιοχής και την αύξηση της απασχόλησης, θα αποφέρουν θετικά αποτελέσματα και στην οικονομία της χώρας με την εξοικονόμηση συναλλάγματος.
4. έλευση αγωγού φυσικού αερίου στην περιοχή των εργοστασίων, το οποίο θα συμμετέχει μαζί με το λιγνίτη στη παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, και θα έχει ως αποτελέσματα:
 - τη μείωση των ρύπων
 - τη παράταση εκμετάλλευσης των διαθέσιμων αποθεμάτων λιγνίτη
 - την αύξηση της ενεργειακής αυτοδυναμίας της Ελλάδας σε περιόδους κρίσης

6.2. Συμπεράσματα για το περιβάλλον

Το περιβαλλοντικό πρόβλημα της πόλης απαιτεί ιδιαίτερη αντιμετώπιση. Η αντιμετώπιση των δυσμενών συνθηκών επιβάλλει την αύξηση των πράσινων χώρων. Ο διπλασιασμός των πράσινων χώρων σε συνδυασμό με τη μείωση των εκπομπών είναι ένα μέτρο για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων χωρίς να σημαίνει ότι η παραδοχή αυτή λύνει το πρόβλημα της πόλης.

Η μείωση των ρύπων μπορεί να επιτευχθεί με τη σωστή συντήρηση των φίλτρων ή την έγκαιρη αντικατάστασή τους όταν οι συνθήκες το απαιτούν. Επιπλέον θα πρέπει να πραγματοποιείται τακτικός έλεγχος των μετρήσεων και δημοσιοποίηση των στοιχείων που προκύπτουν έτσι ώστε να μπορεί να ασκηθεί πίεση για τη βελτιστοποίηση των συνθηκών. Πέρα από τους ρύπους τακτικός έλεγχος θα πρέπει να πραγματοποιείται για να διαπιστώνεται το κατά πόσον η ΔΕΗ τηρεί και τους υπόλοιπους περιβαλλοντικούς όρους. Σε περιπτώσεις μη σωστής τήρησης τα πρόστιμα που θα επιβάλλονται θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα υψηλά.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι ο χώρος της Πτολεμαΐδας βρίσκεται σε μειονεκτική θέση από άποψη αισθητικής τοπίου εξ' αιτίας του ότι:

- Δεν διαθέτει ιδιαίτερες φυσικές καλλονές
- Έχει δεχθεί σημαντική αλλοίωση από τις αποθέσεις των εξορύξεων
- Οι χρήστες του έχουν αλλοτριωθεί από την οικονομική βελτίωση που επέφερε η εκμετάλλευση του λιγνίτη, χωρίς να είναι ευαισθητοποιημένοι σε έννοιες όπως περιβάλλον, τοπίο και αισθητική.

6.3. Τοπικός Πόρος

Ο Τοπικός Πόρος ανάπτυξης αποτελεί σίγουρα για την περιοχή μια γενναία κατάκτηση και ένα σπουδαίο αναπτυξιακό εργαλείο, ωστόσο οι αρμόδιοι φορείς θα πρέπει να ενεργοποιηθούν για την αύξηση του ποσοστού. Ενόψει του προγραμματισμού του 3^{ου} Ε.Α.Π. θα πρέπει να αποτελέσει κοινή συνείδηση όλων, τα χρήματα να κατευθυνθούν σε καινοτόμες αναπτυξιακές δραστηριότητες που να στοχεύουν στη μεταλιγνιτική περίοδο και όχι στον κατακερματισμό των κονδυλίων σε μικροέργα που δεν εμφανίζουν αναπτυξιακές προοπτικές. Όσον αφορά τον τρόπο κατανομής των χρημάτων ίσως κρίνεται αναγκαία η ύπαρξη κάποιας υπουργικής απόφασης που θα ορίζει με ακρίβεια το ποσοστό που κάθε περιοχή θα λαμβάνει, ώστε να αποφεύγεται το γεγονός να αποτελεί ο πόρος εργαλείο πολιτικής στα χέρια του εκάστοτε νομάρχη ή περιφερειάρχη.

6.4. Μεταλιγνιτική περίοδος

Όσον αφορά τη μεταλιγνιτική περίοδο σαν πρώτο βήμα θα πρέπει να αποτελέσει η μελέτη Ευρωπαϊκών παραδειγμάτων για τον τρόπο που αντιμετωπίστηκαν τα προβλήματα που προέκυψαν από το κλείσιμο των εργοστασίων και του πως κατάφεραν να αναπτυχθούν μέσα από άλλες δραστηριότητες και να ενισχύσουν την οικονομία τους.

Η μεταλιγνιτική περίοδος αν και αναμένεται να εμφανιστεί σε 40 χρόνια περίπου, έχουν γίνει ορατά κάποια σημάδια που χαρακτηρίζουν την περίοδο αυτή και πρόκειται να επηρεάσουν σημαντικά την περιοχή. Είναι σημαντικό Τοπική Αυτοδιοίκηση, Φορείς, κοινωνία και ΔΕΗ να λάβουν σοβαρά υπόψη τα σημάδια αυτά και να προβούν σε ενέργειες για να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα που θα προκύψουν.

Με τη Συνθήκη του Κιότο και την απελευθέρωση των αγορών ενέργειας το μέλλον της εκμετάλλευσης του λιγνίτη κρίνεται αβέβαιο λόγω της αναζήτησης ασφαλέστερων πηγών ενέργειας για το περιβάλλον. Η πρόταση για τον εμπλουτισμό του λιγνίτη με φυσικό αέριο σε συνδυασμό με την αυστηρή τήρηση των περιβαλλοντικών όρων από πλευράς των εργοστασίων μπορεί να επιμηκύνει την διάρκεια εκμετάλλευσης του αλλά και να επιτύχει τη προστασία του περιβάλλοντος.

Κλείνοντας την εργασία μου και μέσα από μια γενικότερη παρατήρηση και αξιολόγηση δεν θεωρώ ότι η ευθύνη για τη κατάσταση στην οποία περιήλθε η περιοχή ανήκει αποκλειστικά στη ΔΕΗ. Μερίδιο ευθύνης εξίσου σημαντικό πρέπει να καταλογισθεί και στην παθητική στάση της τοπικής κοινωνίας που δεν απέτρεψε τις επιβαρυντικές ενέργειες από την πλευρά της ΔΕΗ.

Η πρόσφορα της ΔΕΗ στην περιοχή δεν θα πρέπει να μην αναγνωριστεί γιατί η σημερινή ύπαρξη και εικόνα της πόλης οφείλεται σ' αυτήν. Μέσα από την ίδρυση της ΔΕΗ δημιουργήθηκε η πόλη της Πτολεμαΐδας και άρχισε να αναπτύσσεται ραγδαία με τις χιλιάδες θέσεις εργασίας και τα υψηλά εισοδήματα που προσφέρονταν.

Μέσα από την ενασχόλησή μου με την εργασία μου δόθηκε η ευκαιρία να αποκτήσω μια πληρέστερη άποψη των πολλαπλών διαστάσεων του θέματος που ως απλός πολίτης αγνοούσα. Η ελλιπής ενημέρωση είναι ένας από τους σημαντικότερους λόγους που η πλειοψηφία καταρρίπτει ευθύνες αποκλειστικά στη ΔΕΗ αλλά και για την παθητική στάση που έχουν οι πολίτες απέναντι στις ενέργειες που πρέπει και οφείλει να προβεί η Τοπική Αυτοδιοίκηση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αναπτυξιακή Εταιρεία Δυτικής Μακεδονίας (2001), *Επιχειρησιακό Σχέδιο Ανάπτυξης Δήμου Πτολεμαΐδας* (Κοζάνη: ΑΝΚΟ)
2. Αρχιμανδρίτης Νικηφόρος Χ. Μανάδης (2000), *Εορδαία ένας αιώνας* (Πτολεμαΐδα: Δήμος Πτολεμαΐδας)
3. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης Εργαστήριο Υγιεινής Ιατρικού Τμήματος (1999), *Επιδημιολογική Έρευνα των Προβλημάτων Υγείας του πληθυσμού του Νομού Κοζάνης* (Κοζάνη-Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης)
4. Βλυσίδης Α.(1995), "Η δημιουργία θερμοκηπίων υψηλής απόδοσης στα λιγνιτωρυχεία της ΔΕΗ", Ένωση Τεχνικών ΔΕΗ (επιμ.), *Λιγνίτης παρόν και μέλλον – Περιβάλλον προστασία και αποκατάσταση*, Πρακτικό Δημερίδας Ε.ΤΕ.-ΔΕΗ (Πτολεμαΐδα 1-2 Απριλίου 1995), (Πτολεμαΐδα: ΔΕΗ)
5. ΔΕΗ Γενική Διεύθυνση Ανάπτυξης και Εκμετάλλευσης Ορυχείων (2002), *Περιβαλλοντική μέριμνα* (Πτολεμαΐδα: ΔΕΗ)
6. ΔΕΗ (2002), *Φυσικές Λύσεις για τον άνθρωπο και το περιβάλλον* (Πτολεμαΐδα: ΔΕΗ)
7. ΔΕΗ (2003), *Ανάπτυξη ποιότητας ζωής* (Πτολεμαΐδα: ΔΕΗ)
8. Δημοτική Επιχείρηση Τηλεθέρμανσης Πτολεμαΐδας (2002), *Η ενεργειακή ανατροπή* (Πτολεμαΐδα: Δήμος Πτολεμαΐδας)
9. Δημοτική Επιχείρηση Τηλεθέρμανσης Πτολεμαΐδας (2003), *Παρόν και Μέλλον* (Πτολεμαΐδα: Δήμος Πτολεμαΐδας)
10. Διαμαντοπούλου Α. (2003) "Ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων για τη δημιουργία συμπράξεων", Νομαρχία Κοζάνης (επιμ.), *Διαχείριση των Αλλαγών στο Πλαίσιο της Απελευθέρωσης*, Πρακτικό Ευρωπαϊκής Διάσκεψης (Κοζάνη 9-10 Μαΐου 2003), (Κοζάνη: Νομαρχία Κοζάνης)
11. Μπούσιος Δ. Αιμίλιος (1997), *Το έργο της Πτολεμαΐδας ή η ιστορία της ΛΙΠΤΟΛ* (Αθήνα: Κέντρο Τεχνολογίας Εφαρμογών Στερεών Καυσίμων)
12. Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Κοζάνης (2001), *Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα (Ε.Α.Π) Νομού Κοζάνης στα πλαίσια του Τοπικού Πόρου Ανάπτυξης 2002-2006*, Επιχειρησιακό σχέδιο δράσης Νομού Κοζάνης (Κοζάνη: Νομαρχία Κοζάνης)
13. Νομοί (2004), *Νομός Κοζάνης*, Νομοί σελ. 118

14. Σιδηρόπουλος Αναστάσιος (1995), "Αναπτυξιακές δυνατότητες της περιοχής", Ένωση Τεχνικών ΔΕΗ (επιμ.), *Λιγνίτης παρόν και μέλλον –Περιβάλλον προστασία και αποκατάσταση*, Πρακτικό Δημερίδας Ε.ΤΕ.-ΔΕΗ (Πτολεμαΐδα 1-2 Απριλίου 1995), (Πτολεμαΐδα: ΔΕΗ)
15. Meyer P. (2003), "Η μετατροπή του λεκανοπέδιου ποτάσας του Άνω Ρήνου", Νομαρχία Κοζάνης (επιμ.), *Διαχείριση των Αλλαγών στο Πλαίσιο της Απελευθέρωσης*, Πρακτικό Ευρωπαϊκής Διάσκεψης (Κοζάνη 9-10 Μαΐου 2003), (Κοζάνη: Νομαρχία Κοζάνης)
16. Murphy N. (2003), "Διαχείριση των αλλαγών μέσα από συμπράξεις στην Επιχείρηση Ηλεκτρικής Ενέργειας της Ιρλανδίας", *Διαχείριση των Αλλαγών στο Πλαίσιο της Απελευθέρωσης*, Πρακτικό Ευρωπαϊκής Διάσκεψης (Κοζάνη 9-10 Μαΐου 2003), (Κοζάνη: Νομαρχία Κοζάνης)
17. Treacy S. (2003), "Διαχείριση των αλλαγών μέσα από συμπράξεις στην Επιχείρηση Ηλεκτρικής Ενέργειας της Ιρλανδίας", *Διαχείριση των Αλλαγών στο Πλαίσιο της Απελευθέρωσης*, Πρακτικό Ευρωπαϊκής Διάσκεψης (Κοζάνη 9-10 Μαΐου 2003), (Κοζάνη: Νομαρχία Κοζάνης)
18. ΔΕΗ (2004), *ΔΕΗ Α.Ε. Σήμερα*. www.dei.gr
19. Physics (2001), *Το πρωτόκολλο του Κιότο, αρχή των εμπορικών ανταλλαγών*. www.physics4u.gr/articles/kyoto.html

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Συνθήκη του Κιότο και η επιρροή της στη ΔΕΗ.

Η Συνθήκη του Κιότο έχει ως στόχο τη μείωση των ατμοσφαιρικών ρύπων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου. Μέσα στα αέρια που ευθύνονται για το φαινόμενο του θερμοκηπίου περιλαμβάνονται το διοξείδιο του άνθρακα (CO₂) και τα οξείδια του αζώτου (Nox) που παράγονται από την καύση του λιγνίτη. Η επιβολή του περιβαλλοντικού φόρου υποχρεώνει τη μείωση των εκπομπών του CO₂ με αποτέλεσμα την προώθηση αναζήτησης ασφαλέστερων πηγών για το περιβάλλον (φυσικό αέριο, γαιάνθρακες με καλύτερα χαρακτηριστικά και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας) και την μείωση μακροπρόθεσμα του ενδιαφέροντος για το λιγνίτη.

Η απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας σε συνδυασμό με την επιβολή του περιβαλλοντικού φόρου δημιουργούν ένα περιβάλλον αβεβαιότητας για το σύνολο του ενεργειακού τομέα και για τις περιοχές που εξαρτώνται από αυτόν.

Στο πλαίσιο όλων αυτών έχουν διαμορφωθεί δυο πιθανά σενάρια:

1. συνέχιση της χρήσης στερεών καυσίμων στην παραγωγή ενέργειας, με μια μικρή αύξηση των εισαγωγών και τέλος την αύξηση των εκπομπών CO₂ με ότι συνεπάγεται.
2. μείωση της χρήσης στερεών καυσίμων στην παραγωγή ενέργειας, ταχύτερη αύξηση της εξάρτησης από εισαγωγές και τέλος τη μείωση ή τη στασιμότητα στις εκπομπές CO₂.

Το πρώτο σενάριο προβλέπει τη συνέχιση των ίδιων τάσεων στην παραγωγή ενέργειας και άρα της τοπικής οικονομίας. Η απασχόληση στη ΔΕΗ θα παρουσιάσει αύξηση απορροφώντας ένα μέρος του εργατικού δυναμικού και τέλος η Πτολεμαΐδα θα διατηρήσει τη θέση της σαν ενεργειακό κέντρο.

Το δεύτερο σενάριο εκτιμάται ότι θα επικρατήσει στο πλαίσιο της απελευθέρωσης της αγοράς και της επιβολής του φόρου περιβάλλοντος. Η μείωση της παραγωγής ενέργειας με στερεά καύσιμα θα οδηγήσει στη μείωση των θέσεων απασχόλησης στη ΔΕΗ. Το σενάριο αυτό προβλέπει τη φθίνουσα πορεία της περιοχής της Πτολεμαΐδας και πλήρη αποσταθεροποίηση της κοινωνικοοικονομικής της δομής.

Η απεξάρτηση της τοπικής οικονομίας από τη ΔΕΗ κρίνεται αναγκαία με τον αναπροσανατολισμό σε νέες δραστηριότητες. Βασικές προϋποθέσεις για την αποφυγή δυσμενών επιπτώσεων στην τοπική οικονομία αποτελούν:

1. σωστός χρονικός προγραμματισμός
2. ενεργοποίηση μηχανισμών ανάπτυξης